

**PERLEHISTORIER-
REISER GJENNOM TID OG STED**

INGUNN DAHLENG HÅKONSEN

**Mastergradsoppgave i Arkeologi
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærarutdanning
Institutt for arkeologi og sosialantropologi
Universitetet i Tromsø
Vinter 2009**

Sammendrag:

I denne masteroppgaven omhandler perlefunn i Nord-Norge i yngre jernalder og spørsmålet som skal besvares er: Hva forteller perlematerialet oss om hvem den norrøne befolkningens kontakter var i yngre jernalderen i Nord-Norge? Kontakt, handel og handelssystem blir trukket frem for å diskutere den norrøne befolkningens kontakter gjennom perlematerialet. Dette materialet er en enorm ressurs for å diskutere nettopp utveksling og handel, og viser stor variasjon i perletyper som kan knytte kontakter til flere verdensdeler, deriblant Europa og Asia. Både en Sør- Skandinavisk og en orientalsk produksjon kan bekreftes gjennom perlenes omfang. En introduksjon til perletyper blir også redegjort for.

Forside: Eksperimentell arkeologi: perlemaking på Borg i Lofoten. (Foto:Jannika Grimbe)

FORORD

Det er med lettelse, men med tungt hjerte studentlivet ender her. Det har vært litt av en reise til å komme frem til dagen i dag. Nu venter arbeidslivet.

Takk til seminarleder Ericka Engelstad for gode råd og tips forbindelse med skrivingen av denne masteroppgaven. Døra di var alltid åpen, og satt jeg stor pris på. Takk skal kullet 2007 også ha for kommentarer på seminarene og godt selskap.

Takk til Torbjørn Aasvang ved Vitenskapsmuseet i Trondheim og Aud Ahlquist ved Tromsø Museum for romstering i magasinet under empiri- innsamling. Godt å bli mottatt med smil og mye hjelp!

Takk til Rune Floor for å ha holdt ut med kronglete setninger under korrekturlesing! Takk til Morten Olsen for enormt engasjement under korrekturlesing i innspurten!

Takk til alle på instituttet, ansatte og studenter for en spennende studietid!

Til slutt vil jeg takke min mor, Signy og mine søstre, Gro og Siri for støtte og oppmuntring i skriveprosessen! En spesiell takk til min kjære Rudi Johan Angell Mikalsen, som har støttet meg med korrekturlesing i innspurten, oppmuntring og oppvarting gjennom masterstudiet!

Tromsø 22.des 2009

Ingunn Dahlseng Håkonsen

Innhold

Sammendrag	iii
Forord	v
Innhold	vi
Figurliste	viii
Kapittel 1: Innledning	1
1.1 Bakgrunn.....	1
1.2 Problemstilling.....	1
1.3 Avgrensninger.....	2
1.4 Oppgavens struktur.....	2
Kapittel 2: Forskningshistorie	4
2.1 Perler i nordnorsk forskning.....	4
2.2 Perler i øvrig Skandinavisk forskning.....	6
2.3 Sammenfatning.....	11
Kapittel 3: Kontakt, handel og handelsnettverk	13
3.1 Hva er kontakt?.....	14
3.2 Utveksling og handel.....	16
3.3 Handelsnettverk.....	19
3.4 Oppsummering.....	23
Kapittel 4: Introduksjon i perletyper og – former i Nord-Norge	24
4.1 Formvariasjoner.....	25
4.2. Perletyper med basis i materiale/råstoff.....	26
4.2.1. Perler av glass og glassfluss.....	27
4.2.2. Glassfolierte perler.....	33
4.2.3. Perler av rav, stein og jet.....	34
4.2.4. Bein-/horn-/tann–perler.....	35
4.2.5. Perler av bronse og sølv.....	35
4.2.6. Perler av skjell, keramikk og tre.....	36
4.3. Sammenfatning.....	37
Kapittel 5 Presentasjon av materialet	38
5.1 Utvalgt materiale.....	39
5.1.1. Ofoten	41

5.1.2 Lofoten	43
5.1.3 Vesterålen.....	46
5.1.4 Sør-Troms.....	50
5.2 Sammenfatning.....	53
Kapittel 6: Diskusjon	55
6.1 Type kontakter i Nord-Norge.....	55
6.2 Distriktenes kontakter.....	57
6.3 Den samisk og norrøne befolkningens samhandlinger?.....	61
6.4 Sammenfatning.....	62
Kapittel 7: Avsluttende konklusjoner	64
Appendiks:	
A1: Utvalg av materiale, fra Ofoten, Lofoten, Vesterålen og Sør-Troms.....	67
A2: Det øvrige materiale fra Helgeland, Salten, Midt-Tromsø, Nord-Troms og Finnmark.....	78
A3: Diagram over fordelingen av perletyper.....	91
B1: Øvrige kart over perledistribusjonen i utvalgte distrikt.....	94
B2: Oversikt over kommuner i de forskjellige distriktene.....	96
Litteraturliste.....	97

Figurliste

Figur 3.1 Vestlig og østlig handelsrute i vikingtiden (Etter Callmer 1996:65).....	20
Figur 3.2 Kart over sentrale handelsruter i Vikingtiden (Etter Jankuhn 1982:34).....	22
Figur 4.1 De forskjellige formvariasjonene (egen illustrasjonstegning).....	25
Figur 4.2 Perler av glassfluss fra Lødingen. Ts. 4465b.(Foto: Ingunn D Håkonsen)	28
Figur 4.3 Riflet blå glassperle fra Dverberg. Ts.5034. (Foto: Ingunn D. Håkonsen)	29
Figur 4.4 Mosaikkmønster (egen illustrasjonstegning).....	30
Figur 4.5 Øyepære fra Borg. Ts.7032. (Foto: TMU)	30
Figur 4.6 Reticella- perle fra Flakstad. Ts. 11521(Foto: TMU)	31
Figur 4.7 Millefiori- mønster (egen illustrasjonstegning)	32
Figur 4.8 Millefiori- perle fra Andøy Ts.10603.(Foto:TMU)	33
Figur 4.9 Perler av bronse fra Lødingen Ts.942 (Foto: Ingunn D. Håkonsen)	36
Figur 4.10 Treperler med glasur og glassovertrekk fra Føre. Ts.8968 p-q (Foto: Ingunn D. Håkonsen).....	37
Figur 5.1 Oversiktskart over utvalgte distrikt.....	39
Figur 5.2 Funnkontekst.....	40
Figur 5.3 Ofoten- distribusjon av perler.....	41
Figur 5.4 Kauriskjell-perler fra Ytterstad Ts.949(Foto: Ingunn D. Håkonsen)	42
Figur 5.5 Glassperler fra Ytterstad Ts.941 (Foto: Ingunn D. Håkonsen).....	43
Figur 5.6 Lofoten- distribusjon av perler.....	44
Figur 5.7 Perler fra Nap. (Foto: Ingunn D. Håkonsen)	45
Figur 5.8 Hvite perler med forgylling, Borg. (Foto: Ingunn D. Håkonsen).....	45
Figur 5.9 Vesterålens distribusjon av perler.	47
Figur 5.10 Perler fra Hadsel. (Foto: Ingunn D. Håkonsen)	48
Figur 5.11 Små glassperler fra Andøya (Foto: Ingunn D. Håkonsen).....	49
Figur 5.12 Store perler fra Tofte (Foto: Ingunn D. Håkonsen)	50
Figur 5.13: Sør- Troms distribusjon av perler.	51
Figur 5.14 Keramikk perle fra Harstad (Foto: Ingunn D. Håkonsen).....	52

Kapittel 1

Innledning

1.1 Bakgrunn

Jernalder er en periode som alltid har interessert meg, og da falt valget lett når jeg skulle velge tema. Gjenstandsmaterialet som var fremstil i litteraturen var våpen, spenner, keramikk, og slikt, men da jeg kom over et materiale som perler i Thorleif Sjøvolds materialsamling, vekket de min interesse. Jeg hadde sjelden hørt om perlene fra jernalder, og i hvert fall ikke hvor tallrik og forskjellig de var. Videre undersøkelser viste seg at forskning på dette spesielle gjenstandsmateriale i Nord-Norge ikke var kommet videre siden 1970-tallet. Dette ble grunnmuren i min masteroppgave.

Etter nærmere undersøkelser, var det ikke vanskelig å forstå perlenes potensial. Det er mange spørsmål som kan bli stilt og besvart ved hjelp av dette materialet, flere enn jeg kan besvare i denne avhandlingen. Spørsmål som kan stilles er blant annet om perlens verd, sosial status i jernalderen og hvorfor opptrer perler i mannsgraver når dette hovedsakelig er funnet kvinnegraver. Et stort emne som er blitt mye diskutert i Skandinavia og Europa, er utveksling og handel av perler. Det er det jeg tar utgangspunkt i avhandlingen.

1.2 Problemstilling

Min problemstilling er følgende:

- **Hva forteller perlematerialet oss om hvem den norrøne befolkningens kontakter var i yngre jernalderen i Nord-Norge?**

Mitt utgangspunkt er kontakt. Begrepet vil bli redegjort for i den teoretiske delen da det vil gå igjen gjennom hele avhandlingen. For å besvare denne problemstillingen vil jeg også redegjøre for kontakter, da kontakt- begrepet vil bli brukt i stor grad. Spørsmål om hvilke geografiske områder perlene kommer fra vil bli besvart. Om det var import eller lokal

produksjon vil også bli besvart. Hvilken slags kontakt hadde menneskene seg imellom, vil også bli omtalt. Jeg vil også i liten grad ta for meg relasjonen mellom norrøn- samisk i diskusjonsdelen

1.3 Avgrensninger

Oppgaven vil konsentreres rundt perlematerialet fra yngre jernalder. Det er flere perlefunn fra yngre jernalder i Nord-Norge, i forhold til eldre jernalder. Jeg ser på det slik at større funnkvantitet gir større tolkningsgrunnlag, altså større omfang av perler gir et solid fundament for tolkningen jeg vil legge frem i denne avhandlingen. Materialet fra yngre jernalder var også det mest interessant da det er så mange forskjellige typer og variasjoner. Yngre jernalder er delt inn i to perioder, merovingertid og vikingtid. Tidsperiodene er 560/70- 800 e. Kr. og 800-1000 e. Kr. (Solberg 2000: 178, 212)

Omfanget av dette arkeologiske materialet er så stort at jeg har måttet avgrenset meg. Valget falt på Nord-Norge siden perlematerialet fra denne landsdelen er lite forsket på i arkeologien. Denne avgrensningen er likevel for stort, slik at jeg har sett meg nødt til å begrense det enda mer. Til dette er distriktene Ofoten, Lofoten, Vesterålen og Sør-Troms skilt ut fra resten av Nord-Norge. Valget av område var utført etter hovedsakelig hele materialet fra yngre jernalder i Nord-Norge var observert og beskrevet av meg.

Mye informasjon om produksjonssteder og opprinnelse til hovedsakelig glass- og glassflussperlen vil komme fra Johan Callmer da det er han som har arbeidet mest med perler i utveksling og handelssammenheng. Han kan angi tidsperioder for forskjellige perletyper. Informasjon fra andre arbeider vil bli supplementert der det er mulig.

1.4 Oppgavens struktur

Første kapittel er innledningen. *Kapittel 2* omhandler forskningshistorie. Her vil jeg redegjøre for perlenes forskningsforløp både i Skandinavia og i Nord-Norge og hvilke spørsmål har vært i fokus. Teori vil bli presentert i *kapittel 3*. Forskjellige former for kontakt, utveksling og handelsnettverk til og i Skandinavia vil bli tatt opp som et grunnlag for senere diskusjon.

Mulig handelsruter vil også bli presentert. I *kapittel 4 og 5* vil omhandle materialet. I det første vil en introduksjon av forskjellige perletyper som opptrer i Nord-Norge bli presentert. Mulige opprinnelsessted/produksjonssted og en kronologisk rettesnor for de forskjellige perletypene vil også bli redegjort for. Presentasjonen av utvalgt materiale kommer i kapittel 5. Generelle trekk i perlematerialet og unike/sjeldne funn fra hvert distrikt vil bli trukket frem. *Kapittel 6* er diskusjon. I denne vil først en drøftelse av hvilken type kontakt i forhold til perlematerialet og sannsynligheten. Hoveddelen blir å diskutere distriktenes tilknytning til perlefunnene og se på mulig handelsveier perlene har kommet med. Et avsnitt om forholdet mellom norrøn og samisk vil også bli diskutert. Resultatene fra diskusjonen vil kort bli presentert i *Kapittel 7* samt videre arbeid som kan tenkes å utføres.

Kapittel 2:

Perler i arkeologisk forskning

I utøvelsen av den tidlige norske arkeologiske forskningen i overgang 1800/1900-tall og tidlig 1900-tall, får man inntrykk av at arkeologene var mer fokusert på gjenstandsmaterialet, fremfor selve funnstedet og lokaliteten. En årsak til dette kan være mangel på utgravingsmetoder som avslørte stratigrafiske lag som tidligere var skjult, slik som rester etter forskjellige huskonstruksjoner. En annen mulig årsak er at man var mer opptatt av artefaktene fremfor lokalisering og stratigrafi. Utvikling av nye teorier og metoder har endret dette, og i dag kan man få innblikk i blant annet religiøse, sosiale og økonomiske aspekter ved det tidlige samfunn ved å se på gjenstandene i sammenheng med husene og gravene de ble funnet i.

Gjenstandsmateriale fra jernalderen som forteller om den norrøne befolknings relasjoner med verden utenom, er stort. Perler er et slikt materiale, men det er få i Norge og enda færre i Nord-Norge, som har fattet interesse i dette materiale. Perler var en mote i jernalderen som var utbredt over blant annet hele Norden og Europa. I Egypt var perler av glass til og med en trend så tidlig som de første årtusener f. Kr.(van der Sleen 1967: 61-62, Kelmer 1969:8). Omfanget av jernalderperler er enormt, og denne mengden er ikke forbeholdt bare Europa eller Sør- Skandinavia, men også Norge i stor variasjon og mengde.

Videre i kapittelet vil jeg redegjøre for forskningen som har blitt gjort i sammenheng med funn av perler i Nord-Norge, dernest i en større sammenheng, hvor den skandinaviske forskningen på perler vil bli lagt frem.

2.1 Perler i nordnorsk forskning

I Nord-Norge er det gjort lite med jernalderens perlemateriale. Det mest omfattende arbeidet er Synnøve Vinsryggs magistergrad (1979), som også er det eneste verket hvor det blir gjort forskning på perler, og det sammen med spenner. I denne har hun tatt for seg nevnt material fra merovingertidens nordnorske kvinnegraver, hvor hun blant annet har undersøkt om kontinuitet og utvikling i gjenstandsmaterialet var gjenspeilet i samfunnet, samt plassert perlene i en tidsmessig kontekst. Datering av perler kan være vanskelig ettersom det ikke eksiterer en typo-kronologisk sekvens. Vinsrygg løste dette problemet ved å hjelp av Inger

Kelmers (1969) magisteravhandling om vestnorske perler, og datering til spennene funnet i samme kontekst som perlene (Vinsrygg 1979:20).

Spenne- og perlematerialet forbindes med handel og kontakt utad, og ligger til grunn for forståelsen av hvordan Nord-Norge utviklet seg på et samfunnsmessig og politisk plan i forhold til resten av Norge. Vinsrygg forklarer også at det er viktig å ha i minne at gjenstander av fremmed opprinnelse ikke trenger å være et resultat av handel: det kan være røvet, eller gitt som gaver (Vinsrygg 1979:74). Hun konkluderer til slutt med at det er perlematerialet i sin helhet, både råstoff og kvantitet, som viser til det omfattende byttenettverket Nord-Norge hadde med verden utenom (Vinsrygg 1979:73-77).

Thorleif Sjøvold (1962, 1974) tar for seg alle perlene fra jernalder i Nord- Norge og forklarer at dette er et funnmateriale som alene uttrykker import. Han går ikke inn på noe videre forklaring eller diskusjon enn at perlene ikke kommer fra Nord-Norge (Sjøvold 1962:176). Likevel argumenterer Sjøvold for hvordan enkelte perler, slik som perler av Kauri- skjell med opprinnelsessted i det Indiske hav, bare er funnet i Nord-Norge, og ikke i resten av landet (Sjøvold 1974:228). Kauri- skjell ble brukt på lik linje med glassperler i et kjede (Vinsrygg 1976:48). Dette er også et emne Vinsrygg har tatt opp. Hun mener at det ikke finnes andre importfunn som har blitt fraktet over en slik lang avstand. Kauri-skjell hadde flere betydninger, blant annet som tegn på fruktbarhet i antikken eller som penger/betalingsmiddel blant annet i Asia fra 2000 f. Kr og fram til i dag (Vinsrygg 1976: 43-46).

I publikasjonen om funnene fra høvdinggården på Borg i Lofoten (Munch et. al 2003), blir perlematerialet gitt en grundigere gjennomgang enn hos Sjøvold. De 36 perlene som ble funnet på Borg var av blant annet rav, glass i ulike farger og mønster, av karneol, sølv og jet. De er mest trolig importvarer og indikerer hvor langstrakte kontakter de håløyske høvdingene hadde i jernalderen. Det er ikke påvist spor etter perleproduksjon så langt nord, slik at om man skulle ha en slik produksjon, måtte man importere råmateriale til denne fremstillingen (Munch et. al 2003: 231- 232, 288). Perlene menes å ha vært transportert som et ferdig produkt til Nord-Norge fra blant annet fra Baltikum, England, Sentral- og Øst-Europa mener Munch med flere (2003: 231-232).

2.2 Perler i øvrige skandinavisk forskning

Perlene fikk tidlig oppmerksomhet i Skandinavia. Dette var gjerne sammen med annet gravmateriale, siden det som regel var der perlene ble funnet. Horace Beck (1927), Johan Callmer (1977), Lise-Mari Bye Johansen (2005), Inger Kelmer (1969) og W.G.N. van der Sleen (1967) er bare noen som har konsentrert seg om forskning på perler, med hver sitt forskjellige utgangspunkt og perspektiv.

Beck (1927) var en av de første i verden som dedikerte seg til forskning på perlematerialet. Han observerte at dette materialet ikke hadde en felles klassifikasjon eller terminologi, og at arkeologene var uenige om passende beskrivelse for perlens forskjellige attributter (Beck 1927:1). Beck skrev i ”*Classification and Nomenclature of Beads and Pendants*” en kode for å skape en felles terminologi for alle land, noe som var en stor utfordring siden perler fra alle tidsaldre og verdensdeler hadde store forskjeller i råstoff, form farge og dekor. I tillegg var materialet veldig omfattende. Beck tok det opp til betraktning i utformingen, og inkluderte også, der det var nødvendig, hvordan produksjonen gikk for seg og hvordan de forskjellige glassperlene ble laget.

W. van der Sleen (1967) fulgte i Becks fotspor tredivet år senere, og skrev også om klassifikasjon av perlen, hvor han gir en detaljert beskrivelse. van der Sleen forklarer at for å få bedre innsikt i perlen og dets kompleksitet, må man også vite hvordan den er laget (1967:16). I denne handboken er også en ordliste hvor de engelske termer på perler er oversatt til andre europeiske språk for å øke den samlede beskrivelsen av perler i Europa. van der Sleen går lenger enn Beck og diskuterer videre opprinnelsen til perler fra hvert sitt sted fra hele verden, og setter dem inn i et tidsperspektiv (van der Sleen 1967:53-120).

Johan Callmer (1977) har skrevet et omfattende arbeid om perlenes herkomst og beskrivelse, samt om perlens rolle i skandinavisk og europeiske handelsnettverk. Avhandlingen er et veldig godt utgangspunkt for å sette perler i en tidsmessig og geografisk sammenheng samt i utvekslings-/handelsrelasjoner. Her blir perler fra hele Skandinavia presentert og diskutert, samt beskrevet veldig nøye. Den største utfordringen ved denne avhandlingen var dateringen av perlene, siden man ennå ikke hadde et komplett typo- kronologisk system for dem

(Callmer 1977: 10). Callmer plasserer import av perler og andre eksotiske importvarer i et rammeverk med flere forgreninger som han kaller *et dendrittisk system*. I denne blir materialets bruk og funksjon satt i en historisk utvekslings- sammenheng, hvor han også trekker frem hendelser som har hatt innvirkning på importen som i vikingtiden utspilte seg fra Middelhavsområdet til England i vest til Russland i øst (Callmer 1977:174). I avhandlingen konkluderer Callmer til slutt med at i Skandinavia har statsdannelse kommet fra en intensivering av utveksling og handel i tillegg til spesialisering innenfor handelsnettverket, selv om denne slutningen ikke er uten forbehold (Callmer 1977:179).

Callmer har også diskutert spørsmålet vedrørende sosial inndeling, hvor han argumenterer for at sosial status ble gitt videre gjennom arv. Dette med bakgrunn i undersøkelser av kvinnegravene. Utviklingen i kvinnegravenes gravgods tyder på at det blir større forskjell mellom rike graver og ikke fullt så rike graver, noe som følger utviklingen av utvekslingssystemet (1977:178). Siden denne studiesamlingen kom ut, har det kommet ut flere artikler av Callmer (1991, 1993,1997) som omhandler emnet perler, og utveksling og handel.

Ulf Näsman (Rasmussen et.al 1995: 9) har jobbet med blant annet perler. I sitt arbeid stiller han seg kritisk til Callmers typo- kronologi av vikingtidens perler i Skandinavia. Han mener det er viktig å være forsiktig hvis man skal bruke hans kronologi, fordi Callmers absolutte datering er bygd på et lite forståelig grunnlag som ikke har et sikkert utgangspunkt. Det er likevel et greit rammeverk å forholde seg til om utviklingen av vikingtidens perler i Skandinavia og kronologien er grovt sett riktig, forklarer Näsman (Munch et. al 2003: 231). I det hele er jeg enig. Det er et greit rammeverk. Jeg mener selv at moten er til dels lik med regionale forskjeller, er grunnlaget svakt for et nordnorsk materiale. Callmer har få funn fra Nord-Norge, og 1/3 fra Birka, noe som gjør fordelingen av funn skjev. Selvsagt var dette et viktig og sentralt handelssted med mye aktivitet og betydning, og ifølge Marianne Ekberg (1991) er nordnorske og det svenske materialet ganske likt. Forbehold til slik informasjon er likevel grei å ha.

Inger Kelmer (1969) er en av de første norske arkeologene som har skrevet om perler. Hennes utgangspunkt var undersøkelser i vest-norske perler i jernalder. Formålet med avhandlingen var en kronologi og lage distribusjonskart av hver enkel type perle på Vestlandet. Arbeidet hennes kan ses på som banebrytende i Norge siden dette var en undersøkelse som aldri før var

gjort i landet. Kelmer laget kart over hver enkel perletype og hvor de forekom i hvilke forskjellige tidsperioder de tilhørte. Hun beskrev også teknikken ved de kompliserte mønstrene på millefiori-perlene (se kap.4.2.1).

I de foregående omtalte avhandlingene har det vært forsket på klassifisering av perlene, satt dem i kronologisk sammenheng samt i sammenheng med handel og utveksling. Lise-Mari Bye Johansen (2005) har hatt en annen problemstilling med perler som utgangspunkt. Hun har diskutert perler i sammenheng med flere funksjoner som mote, rituell nedleggelse i depoter, i offerfunn, krigsbytte, på handelsplass og som en del av draktutstyr fremstilles (Johansen 2005:4, 20). Hun har også valgt å se på spenner funnet i samme kontekst, siden det er en viktig del av drakten (2005:41-43), slik som Vinsrygg (1979) tidligere har kombinert perler og spenner. Johansen tolket perlene funnet i gravene som en del av en *magisk- religiøs sfære*, og satte alle andre antagelser til side, bortsett fra at perler var et moteutsagn og pynteobjekt. Perlene varierte i hvordan de ble oppsatt i hver grav sammen med spennene, og kan være for å skape variasjon i hverdagen (Johansen 2005:103, 105). Perleoppsatsen kan også bli knyttet til overgangen fra levende til død, i den forstand at det er mulig at en perleoppsats ble knyttet opp til og assosiert med en person, og da denne personen døde, fikk man med seg perlene i graven. Johansen argumenterer for at perlene funnet i graven kan ha tilhørt personen i livet også (2005:103-104). Dette er et perspektiv som ikke ellers har vært diskutert i større grad, siden perler er som regel knyttet opp til handel eller et handelsnettverk.

Det er ikke bare de tidligere nevnte avhandlingene som spesifikt omhandler perlemateriale i Skandinavia. Mona Ahlberg-Thieffry og Anna- Clara Nordenswan(1973) og Antoinette Ekberg (1991) har skrevet om merovingertidens perler med hver sine ulike utgangspunkt.

Ahlberg-Thieffry og Nordenswans (1973) mål var å fortsette arbeidet med perler, som hadde blitt begynt da den svenske handelsbyen Birka fra vikingtid ble utgravd. De ville også teste om det var muligheter for en kronologi av perler (Ahlberg- Thieffry og Nordenswan 1973:1). De tar opp produksjon og spor etter tilverkning av perler og setter det inn i en historisk sammenheng. Etter å ha studert annet gravmateriale funnet sammen med de forskjellige perlene, deler Ahlberg-Thieffry og Nordenswan de forskjellige perletypene i 3 grupper (Ahlberg- Thieffry og Nordenswan 1973: 9-24). To av gruppene kronologi stemmer overens med tidligere observasjoner om kronologisk sammenheng, men den tredje og siste er mer usikker. De konkluderer til slutt med at det er muligheter for en kronologi, men trenger et

større perlemateriale enn de hadde for å utgjøre en sikrere kronologi (Ahlberg- Thieffry og Nordenswan 1973: 25).

Antoinette Ekberg (1991) har hatt et annet utgangspunkt. Hun har sett på merovingertidens perlematerial fra Skandinavia og på kontinentet, og sammenlignet dem i henhold til hvordan perlemotens utvikling i en kronologisk sammenheng. Ekberg konkluderer med at perlemoten stemmer overens med enkelte regionale forskjeller. Et eksempel er blant annet Gotland som hadde en stor varierende perleproduksjon hvor man kan finne lokal stilistiske perletyper(1991:27).

I mange artikler og avhandlinger der et samlet gjenstandsmateriale fra et geografisk område og med en kronologisk avgrensning blir behandlet, blir også perlematerialet omtalt i forskjellig grad. De blir diskutert sammen med annet gjenstandsmateriale og/eller i samfunnskontekst. Noen eksempler på dette er Birgit Arrhenius(1960), Birger Nerman(1919), Jan Petersen(1928) og Mogens Ørsnes(1966) som vil bli presentert nedenfor.

Birger Nerman(1919) og Jan Petersen(1928) har skrevet om perler på to forskjellige måter men sammen med annet gjenstandsmateriale. Petersen har tatt for seg smykker fra yngre jernalder og Nerman Gotlands gravmateriale. Mens Nerman diskuterer omkring hyppigheten til perler og datering i forhold til tidligere perioder, gir Petersen en mer nærmere beskrivelse av perlene lokalisert i Norge, som var nærmere 7500 stykker på den tiden. I motsetning til Nerman og Petersen setter Birgit Arrhenius (1960) smykker, hovedsaklig perler i en sammenheng med kontakter og opprinnelse. Hun bruker blant annet gravmaterialet fra Gotland. I denne diskusjonen bruker også Arrhenius Nermans(1919) tidlig datering på spenner i sin argumentasjon, hvorpå perlefunnene blir datert etter dette. Et eksempel er dråpeformete ametystperler som dukker opp i rike graver på kontinentet og i Sverige. Disse har sitt opphav fra Italia, og er muligens av longobardisk- bysantinsk gullsmedkunst(Arrhenius 1960:75-76, 88 sic). Det er også nevnt perlespredere, som spredte perlene fra hverandre ved å være plassert mellom perlene, og perlekrager, hvor perlen ble ordnet i flere kjeder på rekker. De satt enten fast i spennefestene eller som halskjede (Arrhenius 1960: 77, 82-83).

Mogens Ørsnes(1966) diskuterer i en større avhandling blant annet ornamentikk, beslag og diverse smykker deriblant perler i en samfunnskontekst i sin fremstilling av merovingertidens oldsaksmateriale fra Bornholm, Skåne, Sjælland, Fyn og Jylland. Det er likevel vanskelig å

følge med på diskusjonen på utviklingen av materialet i tid da han har delt inn i faser etter gjenstandsmaterialet, og ikke oppgir noe alder eller tidsperspektiv. Perlene har ellers fått en utvidet og mer omfattende beskrivelse enn det har blitt gjort tidligere hos Arrhenius (1960), Nerman(1919), eller Petersen(1928). Det er imidlertid ikke slikt omfattende arbeid sammenlignet med Becks(1927), eller van der Sleens(1967). Petersen avslutter imidlertid boken sin med denne setningen for å understreke hvilket rikt materiale som er funnet i Norge:

”Overalt her paa disse steder, hvor disse fund er gjort, har der bodd storættede kvinder av norsk ætt, som har hat raad til og smak for at skaffe sig som smykker det bedste som tidens haandverkskunst kunde prestere” (Petersen 1928:215)

Det forteller at håndverksyrket virkelig var en kunst å mestre, og at en dyktig håndverker kunne produsere vakre gjenstander, enten det var fibulaer, hengesmykker eller perler.

Forskningen på perler har økt betydelig i Skandinavia siden avhandlingene til blant annet Beck, van der Sleen og Callmer gav ut sine avhandlinger. Det har blitt arrangert konferanser med utgangspunkt i perler, slik som i Lejre i Danmark i 1992, og et forbund, *the Bead Study Trust*, ble opprettet i 1980. Becks tidlige arbeid utviklet seg til å bli en viktig del av videre forskning og ble gjenutgitt på 1970-tallet da interessen for perler og perleimport til den vestlige verden ble populært(Glover et. al 2003:1). Antologien *”Ornaments from the past: Bead Studies after Beck”* utgitt av the Bead Study Trust i 2003, viser hvor stort inntrykk hans arbeid gav for ettertiden, og hvor viktig perler er for forskningen på fortiden.

I anledning konferansen i Danmark ble det utgitt en artikkelsamling hvor utgangspunktet var på perlens mange sider og anvendelser, og dens opprinnelse fra hele Europa. Det fortelles blant annet om at gamle skår av glassbeger fra jernalderen ble gjennomboret og brukt som perler(Rasmussen et.al 1995:13-17), og om de forskjellige perlene med ansikt fra Hellas og Italia (Rasmussen et.al 1995: 37-43). I denne artikkelsamlingen påpeker Ulf Näsman at perler ikke har fått sin rettmessige plass i jernalderens gjenstandsmateriale, og at denne konferansen var et viktig skritt for å gi perlemateriale den oppmerksomheten det fortjener (Rasmussen et.al 1995:9).

2.3 Sammenfatning

Som denne gjennomgangen viser, finnes det relativt lite informasjon om perleforskningen i Norge, alene og sammenlignet med Skandianavia. Dette materiale har potensial til å fortelle om både sosiale og økonomiske sider ved jernalderssamfunnet i Nord-Norge, men har ikke blitt utnyttet. Arkeologer, både i skandinavisk og nordnorsk forskning har plassert perler i forbindelse med kontakt eller handelsvirksomhet, Den allmenne oppfatningen er at det ikke er tvil om at perlefunnene i Nord-Norge er et resultat av byttehandel eller handel av et eller annet slag (Munch et. al 2003, Sjøvold 1962, 1974, Vinsrygg 1976, 1979). Det er likevel i flere verk i korte drag perlene i Nord-Norge blir nevnt, sett bort fra de få som nevnes i dette kapitlet. Bergljot Solberg(2000) nevner imidlertid også perler, i sammenheng med spenner i sitt oversiktsverk over jernalderen i Norge, men dette gir ingen inntrykk av perlematerialets potensial eller omfang. Perlematerialet er betydeligere større på Vestlandet og i Nord-Norge enn ellers i Norge, og dermed er det oppsiktsvekkende at det har fått kort omtale. Ingen annen problemstilling har blitt tatt opp i forbindelse med perler slik som statusvarer og perlens verdi, spørsmål som også er gjeldende i perleforskningen. Informasjon fra skandinavisk og engelsk forskning om perler kan fortelle om materialets mange sider, prosessen bak perleproduksjonen, geografisk opprinnelsessted ved perlens kjemiske sammensetning, handelsnettverk, relativ datering og utvikling av perlemoten i jernalderen.

Hvorfor er perler ikke et materiale som er blitt benyttet i større grad i den norske arkeologiske forskningen? Var det en større utfordring eller mer interessant å forske på et annet materiale? Eller var det muligens generell uvitenhet, det vil si at man ikke visste om det store perlematerialet som lå bevart på de forskjellige museene i Norge?

Denne fremstillingen viser at perler ikke har hatt en slik stor innflytelse på verken norsk eller nordnorsk forskning, som den har hatt i resten av Skandinavia, og i Europa. Det kan se ut som et norsk fenomen at dette materiale ikke har fått oppmerksomhet, og det har vært lite interesse for forskning på dem. Perlens potensial i forskningssammenheng er stor, og vekker mange spørsmål omkring blant annet handel og handelsnettverk, status i samfunnet, og produksjon og handverkskunst i jernalderen.

Kapittel 3

Kontakt, handel og handelsnettverk

I forrige kapittel har jeg redegjort for hvordan perler har blitt brukt i forskjellige deler i den arkeologiske forskningen. Emnene som er hyppigst diskutert i sammenheng med dette gjenstandsmateriale, er produksjon, handel og vareutveksling. Dette er elementer som har vært viktig i den arkeologiske forskningen om menneskenes utvikling i førhistorien som i historisk tid. Det har vært og er mange forskjellige måter å forklare og mange tanker rundt hvordan gjenstander av fremmed opphav havner i Norge og spesielt i Nord-Norge. Fellesnevneren i forskningen er kontakt. Utsveksling av gaver mellom stormenn og samfunn, krigsbytte, skatt, plyndring, og handel er eksempler på forskjellige typer kontakt. Da min avhandling omhandler kontakter med verden utenfor, interaksjon mellom mennesker, vil forskjellig utvekslinger ha en viktig rolle i videre diskusjon. Det kommer hovedsakelig å bli utdypet i noen typer utveksling og i handel, selv om man ikke vet hvor mye av kontakten som nettopp var dette. En ting man er sikker på, er at man ved utveksling og spesielt handel, hadde innflytelse på og ble påvirket av andre hendelser og endringer i og utenfor samfunnet, som krig og erobringer. Disse forskjellige utvekslingene er i høy grad relevant for gjenstandsmaterialet behandlet i denne avhandlingen, da perler kan indikerer handel i større grad enn noen andre utvekslingsformer. Grunnen til dette er blant annet at produksjonsteknikken for glassperler behøver spesiell kunnskap(se kapt. 4.2.1) som enten handverkere besitter eller personer som har hatt kontakt med en handverkertradisjon. Selv om perler kan være unike og sjeldne i sin form og dekor, er de produsert i stor kvantitet og spredt over hele Europa helt til Nord-Norge, noe som også kan tyde på at dette er handelsvare(Callmer 1990:20, 26, 1991:25).

Teorier om handelsnettverk/-ruter og kontakter opp mot Skandinavia kommer til å være sentralt i siste underkapittel. Presentasjon av dette vil hovedsakelig gi et bilde av hvordan handel og utveksling kan ha foregått i yngre jernalder i Nord- Norge.

3.1. Kontakt

En kontakt er sett på som en forbindelse mellom ting eller/og legeme og opptrer i mange former. I arkeologisk sammenheng blir kontakt gjerne sett på som ulike relasjoner mellom mennesker og/eller forskjellig grupper. Utrveksling av varer og tjenester som handel er et eksempel på dette og vil bli tatt opp senere i neste underkapittel.

Det er flere forskere som har brukt eller tatt opp ordet kontakt. Det er ikke alltid de bruker selve ordet, men gjennom deres redegjørelse av handel og/eller utveksling antydes det om en eller annen form for kontakt. Egil Bakka(1971:37) og Philip Kohl(1975:43) forklarer på forskjellig vis at kontakt er et stort konsept handel er en del av. Begge presiserer at det er vanskelig å vite hvor mye av denne kontakten var handel. Det var imidlertid ingen tvil om at Skandinavia hadde holdt en eller annen form for kontakt, gjennom fredelig handling, som handel eller en fiendtlig, som plyndring endog krigføring. Skandinavia var en del av et germanske samfunnet, og blir dertil knyttet til hverandre gjennom dette.

Gjenstander har blitt fraktet utenfor deres opprinnelsessted, mange over større avstander, viser til kontakter av forskjellige slag. Selv om det var store avstander mellom Skandinavia og Europa, ble kontakten opprettholdt, noe som bekreftes blant annet skriftlige som arkeologiske kilder. Et eksempel på en skriftlig kilde som ofte har blitt brukt i denne sammenhengen er Ottars beretning. Den beskriver en norrøn stormanns handelsreiser fra Hålogaland til blant annet England og Bjarmeland(området rundt Kvitsjøen). Det fortelles også om de ettertraktete handelsvarer, hvalrosstann, dun og pelsverk, som han fraktet med seg til Sør-Skandinavia og Europa.

Tidligere, i forrige kapittel har jeg vist hvordan perler er blitt brukt i forskning for å påvise kontakt og utveksling mellom Europas befolkning basert på skandinavisk forskning. Norske (og skandinaviske) kontakter med andre områder og kulturer var allerede et interessant tema i arkeologiens barndom. Nord-norsk forskning fulgte i sporene til resten av Norge, for hvordan hadde det seg til at man kunne finne gjenstander, slik som våpen og mynter med fremmed opprinnelsessted i nord. Oluf Rygh ([1885] 1999), Anton Brøgger (1931), Guttorm Gjessing (1929, 1930), Theodor Petersen (1930) er noen av arkeologene som stiller dette spørsmålet. Rygh nevner blant annet i innledningen til både eldre og yngre jernalder hvilke kontakter Norge trolig hadde hatt, og viser til gjenstandsmateriale som arabiske og europeiske (hovedsakelig engelske, franske og tyske) myntfunn fra yngre jernalder, som han knytter til

relasjoner mot sørøst og sørvest, og ved hjelp av dette legger frem at Norge har blitt sterkere og mer innflytelsesrik enn hva det var tidligere i jernalderen (Rygh [1885] 1999).

En oppfatning av hvordan gjenstander av vestnorsk stil, det vil si spenner, leirkar og nåler med fuglehode, dukker opp i Nord-Norge er at Hålogaland var kolonisert av mennesker fra Vestlandet og håløyghøvdingene hadde opphav fra vest. Det er blant annet Guttorm Gjessing (1930: 100, 104) og Theodor Petersen(1930:45) som trekker frem denne tolkningen. Gjessing (1929: 37-38) legger også frem at denne vestnorske stilen trolig har sine røtter i angelsaksisk stil. Sytti år senere Bergljot Solberg legger frem det er sikre likheter mellom gjenstandsmaterialet fra Vest-Norge og det frankiske område (Solberg 2000:182-183).

Anton Brøgger (1931: 21, 24-26). var derimot uenig med dem og mente at det ikke var noe som forteller at utviklingen i Nord-Norge var annerledes enn slik det forgikk ellers i landet, og at denne landsdelen har den samme naturlige fremgangen som ellers i landet. At Nord-Norge har hatt en form for kontakt med Vest-Norge, mente Brøgger var sikkert. Diskusjonen om den norrøne kulturen i Nord-Norge var på grunn av intern utvikling eller ved innvandring fra Vestlandet blir gjenopptatt av Thorleif Sjøvold (1962: 233, 237). Her legger han frem at det heller er mulig med en mindre innvandring, men ikke en storskala, slik som Gjessing og Petersen tenkte seg. Sjøvold argumenterer også for at blant annet de nord- norske spennetyperne har sitt eget særpreg, en egne nordnorsk stil, men at de viser forskjellige impulser fra Sverige, Gotland, de britiske øyer og kontinentet i yngre jernalder. Disse stilene kan også kjennes igjen på våpenmaterialet av vestnorsk stil (Sjøvold 1974: 198-200, 358-359). De forskjellige påvirkningene Sjøvold legger frem kan ses i gjenstandsmaterialet fra den store høvdinggården på Borg i Lofoten. Sjeldne luksusvarer som *reticella*- beger, koboltblå glass og med gullfoliert dekor i geometriske mønster, er det funnet en god del skår av på Borg, og av lignende slag også i England, Frankrike, Holland, Tyskland, Danmark og i Sverige (Munch et. al 2003: 213, Solberg 2000: 225). Inger Storli mener også at Nord-Norge har hatt mye mer kontakt med verden utenom og viser til blant annet brosjer og hengesmykker med opprinnelsessted i England og Baltikum (2006:94-95). Nord-Norge var en del av den fellesgermanske kultur og ville trolig vise tilhørighet. Den mye omtalte Bø-graven fra Steigen forteller om langstrakte kontakter ved gjenstandsmaterialet som ble funnet. Det er blant annet et rikt og stort omfang av våpen av sør- skandinavisk type, klær mulig fremstilt i dagens Nord- Frankrike og Belgia, og en sølvfibula kjent fra både nordisk og tyske lokaliteter (Storli 2006:84-86).

Slik vist ovenfor var kontakt tidlig et tema i norsk og nord- norsk arkeologisk forskning og er i høy grad gjeldene i dag.

3.2. Utveksling og handel

Det har vært mange ideer og teorier rundt hvordan utveksling og handel artet seg i jernalderen. Tre former i jernalderens økonomi har gått og går fremdeles igjen hos flere forfattere basert Karl Polanyis arbeid fra 1957, *resiprositet* og *redistribusjon* samt *handel* basert på markedsprinsippet (Christophersen 1989, Hårdh 1977, Kohl 1975, Odner 1974, Renfrew 1974).

Resiprositet betegnes som en gjensidig utveksling av varer og tjenester som gaver mellom stormenn, mens redistribusjon er at varer blir samlet på en sentral plass eller person og deretter fordelt ut. Det er vanskelig å definere handel, men forenklet er det gjensidig utveksling av varer mellom to agenter, mot penger eller varer av samme verdi. Det er mer eller mindre organisert av et markedsutbytte som er avhengig av et prisregulert marked. Med en slik ordning trenger man ingen annen overordnet organisasjon bortsett fra beskyttelse mot plyndrere. I denne er sosiale konvensjoner fraværende, i motsetning til de to forutgående (Christophersen 1989: 117-118, Hårdh 1977:159-160, Renfrew 1975:9-12). Rent hypotetisk kan samme gjenstander være en del av de samme tre utvekslingsformene. Gjenstandene blir kjøpt på et handelssted, noe som utgjør en handel. Noen av de samme gjenstandene kan tenkes å være prestisjegaver. Den nye eieren av gjenstandene fra handelen, for eksempel en stormann fordeler dem mellom sine menn, altså redistribusjon. En utveksling av prestisjevarer mellom samme stormann og en annen stormann kan også finne sted, noe som tilsvarer resiprositet. På denne måten kan gjenstandene være involvert i hver og en av utvekslingsmåtene.

Resiproke, gaveutveksling av prestisjegjenstander kan hjelpe på danne en allianse mellom personer av høy status eller holde en allianse ved like. Gaveutveksling av ettertraktet varer ved giftemål mellom to familier kan også danne vennskapsbånd. Slike forbindelser mellom personer eller grupper var viktige blant annet for å opprettholde fred eller være en del av opprettholdelsen av redistributivt økonomisk system. Andre forbindelser i tilknytning til handel og handelsveier, kan også være tenkelig. Slike prestisjegaver/-gjenstander var også vesentlig for å opprettholde den etablerte sosiale posisjon i samfunnet.

I flere publikasjoner blir handel (trade) og utveksling (exchange) oppfattet forskjellige (Callmer 1990, 2003, Hårdh 1977, Jankuhn 1982) samtidig som de også blir beskrevet som en og samme sak. Begge ytrer en tilnærmet lik hendelse, altså utveksling, men det er likevel en viktig forskjell. Handel er som nevnt en av flere former for utveksling, men på en organisert måte mellom to parter. Da er det ikke rett å bruke handel som et synonym for utveksling og visa versa, da det er klart at utveksling kommer i flere former, deriblant handel. Callmer legger frem at selv om en handelstransaksjon kan inntreffe, er det ikke sikkert at begge partene ser på dette som handel, men en av dem kan oppfatte dette som et vennlig bytte (Callmer 1990: 19).

Det eksisterer også forskjellige typer handel (Jankuhn 1982:18-19), men i denne fremstillingen kommer det til å bli fokusert på langdistansehandel. Det er imidlertid også muligheter for lokal handel, men det er vanskeligere å finne ut og si noe om dette da det kan være nært mellom produksjonssted og forbrukssted (Bakka 1971:38). Handel over lengre avstander er gjerne enklere å berette noe om.

Colin Renfrew (1974) bruker blant annet Polanyis tre grunnformer i sin argumentasjon på hvordan utvikling av utveksling og spesielt handel kan ha vært en medvirkende drivkraft til tidlige staters oppkomst i Neolitikum blant annet i Mellom- Amerika. I denne har han brukt systemteori i sin analyse av handels samhandling med andre kulturelle systemer, som teknologisk og det sosiale. Kohl (1975:45-46) er en av Renfrews kritikerne og mener at hvis man skal bruke systemteori for å analysere handels forhold til andre kulturelle elementer, kan andre viktig del bli oversett. Han legger vekt på at man kan glemme om de faktiske menneskene som drev handelen, og at produksjonen og forbruket ikke er tatt inn i betraktning. Det er viktig å tenke at de gjenstandene som blir handelsvarene har en "fortid" og "framtid", det vil si en produksjon og forbruk. De er også en del av det kulturelle lik som handel. Dette argumenterer også Bakka (1971:38) for, og forklarer at handel er delen som står mellom produksjonen og forbruk. Det er imidlertid hans mening at det bør være en geografisk avstand mellom disse to for muligheten til handelsvirksomhet skal være tilstede. Hvis avstanden mellom produksjon og forbruk er nær hverandre, kan dette gjerne være for egen benyttelse og ikke for utveksling.

Christophersen (1989) og Johan Callmer (1996) har som Renfrew også knyttet utvekslingens og handelens vesentlige rolle for oppkomst av urbane sentra eller byoppkomst. Callmer

(1977: 174) viste imidlertid til en annen teori. Her argumenterte han for et dendrittisk distribusjonsnettverk i Skandinavia i vikingtiden, det vil si et forgrenet nettverk hvor varene går ut fra et sted og viderefordes til andre plasser. Han forklarte aldri hva han mente med dendrittisk, men ettersom hvordan diskusjonen gikk, minner det om en redistributiv vareutveksling, hvor det er et stort sentrum som fordeler ut til mindre sentre. Callmer forklarte imidlertid at spredningen av eksotiske varer (som perler) tyder det på et slikt system, og eksemplifiserer med hvordan det rent handelsmessig utspilte seg i skriftlige kilder som blant annet beretter om europeisk slavehandel. Birgitta Hårdh (1977: 170) setter seg kritisk til Callmers formen, da dette indikerer et enkelt system. I virkeligheten er handelen mer kompleks enn et rent dendrittisk system som Callmer legger frem. I en rekke artikler senere, refererer Callmer (1991:19-20, 1994:52-54, 1996:66) i tillegg til handel, til andre forskjellige utvekslingssystemer, blant annet redistribusjon, resiprositet og tributsystemet, gaver mellom politiske enheter for å bevare "freden". Han diskuterer blant annet om forskjellige handelsforbindelser og oppkomsten til tidlige urbane byer i Europa og Midtøsten. Dette kommer til å bli tatt opp i neste seksjon kap.3.3.

Det er mange meninger og ideer om hvordan forskjellige utvekslinger og handel har gått for seg, men hovedsakelig er det enighet angående de tre grunnprinsippene, om så på forskjellige plan. Christophersen (1989:118) mener imidlertid at det er liten plass for verken variasjoner eller kombinasjoner i Polanyis modell med grunnsetningene.

På Kaupang i Vestfold, handelsstedet fra vikingtiden, er det funnet spor etter noe glassproduksjon. I forbindelse med utgravingen av dette område, ble det oppdaget spor av råglass i hvit og blå farge, og avfall etter perlefremstilling. På samme sted ble også segmenterte gullfolierte perler funnet, men ingen spor som tilsvarer produksjon av slike perler (Skre et. al 2005: 35). Jet, glass, glassfluss, sølv og bronse er råstoff eller sammensatt av råstoff som ikke finnes på norsk grunn og må av den grunn ha blitt importert eller fraktet hit ved annen måte. Det er ikke bare på Kaupang er produksjonsspor etter perler, men også Birka, Ribe og Hedeby (Gam 1991:203). Hvem var da handverkerne? Og kjøpmennene og handelsmennene på de forskjellige handelsplassene. Det er mye man ikke vet om dette, og det kan være vanskelig å finne ut. Handverkerne kunne ha vært både mobile vandringshandverkere og sedentære som har spesialisert seg i sitt arbeid (Ingemark 1990:25). Produksjonsspor etter perler er blitt funnet i to sammenhenger, på handelsplasser og på større gårder som kan tyde på begge deler (Ingemark 1990: 23). Gjennom mobile handverkere

kunne perlemotene spres fortere over større områder, og perlematerialet ville vise sin homogenitet (Ingemark 1990:26). Handelsmenn kunne være slik en stor mann som Ottar, men kunne også være noen som spesialiserte seg på dette. Små grupper med handelsmenn og handverkere som reiste fra handelsplass til handelsplass med forskjellige varer og kunnskap om handverk (Callmer 1990:24). Callmer (1990:24) mener at det trolig var frisiske handelsmenn som reiste til Baltikum, da de var kjent med hvordan langdistansehandel ved kystskipsfarten i merovingertiden. Det er sannsynlig at skandinaviske handelsmenn tok over etter friserne da de skandinaviske handelsstedene ble etablert.

3.3. Handelsnettverk

I Europa i norsk yngre jernalder var tre store organiserte maktsamfunn fremtredende, det frankiske, det arabiske og det bysantinske. Disse har hatt innflytelse på produksjonen av ettertraktete varer som perler. Handelen til Skandinavia økte i løpet av merovingertiden og inn i vikingtiden. Det gav både populære varer og innblikk i en ny religion og organisasjon, som hjalp til med oppkomsten til forskjellige handelssteder, blant annet Ribe, Birka, Hedeby og Kaupang (Callmer 1994:52-59, Munch et. al 2003: 291-293). Det var kontakten med Romerriket som fremmet handelen i de germanske stammene i Sentral- og Nord-Europa (Jankuhn 1982:20). På Borg i Lofoten var det hovedsakelig i siste halvdel av merovingertid og begynnelsen av vikingtid det ble etablert en omfattende handel på grunnleggende varer (Munch et.al.2003: 292). Callmer mener at Skandinavia har ordnet seg solide kontakter allerede i Merovingertiden som han forklarer med bakgrunn i valg av former brukt i bronsemykke- og perleproduksjonen, og tilknytning til perlefunn som antas å ha vestlig opprinnelse. Callmer nevner også at bronse og perler kan ha blitt sendt til Skandinavia gjennom vestlige kontakter, en ting er imidlertid sikkert mener han og det er at tilførselen av bronse og perler økte kraftig i vikingtiden (Callmer 1977:177).

For å forstå forandringer som har skjedd i perlehandelen og importen, må man også ta hensyn til andre faktorer. Endringer i samfunnene, på politiske, økonomiske og sosiale aspekter, har påvirket handel, handelsruter og -plasser. Spredningen av arabiske sølvmynter til Nord- og Øst-Europa i slutten av merovingertid er et eksempel som kan knyttes til den sterke økonomien til blant annet det nyetablerte Abbasid- kalifatet og andre maktområder i

Midtøsten. Konflikter, som krig og erobringer har også innvirkning på dette. I mange tilfeller, som med myntene, er det mulig å følge disse endringene i gjenstandsmaterialet. Endringene i forholdene rundt Middelhavsområdet og Midtøsten er et av disse tilfellene og perlene er materialet (Callmer 1990:26, 1996:53). Impulsene for forandringer i blant annet perlemoten, kommer i større grad fra dette området, og ifølge Callmer (1991) kan man også følge og sette det i forbindelse med omskiftelser i utvekslings- og handelsforbindelser. Et eksempel på dette er da en type orientalsk perle av bysantinsk produksjon, som på 600-tallet frafaller helt i nord-, vest-, og sentraleuropeisk distribusjonsnettverk (se kapt.4 for perlemoten). Callmer (1996:54-55) mener at det er sannsynlig at dette kan komme av en sammenbrudd i glassproduksjonen etter ødeleggelsen av enkelte provinser forårsaket av krigene mellom det bysantinske rike og perserne. Herbert Jankuhn (1982:23) knytter også dannelser av nye produksjonsplasser for glassperler langs Rhinen med kulturell og økonomisk fremgang i nordøstre del av det frankiske riket.

Figur 3.1. Vestlig og østlig handelsrute i vikingtiden (Etter Callmer 1996:65)

Det er flere handelsruter som brakte ettertraktete produkter til Skandinavia, via sjøveien og over land. Det er en rekke forfattere som har presentert flere slike sannsynlige ruter. En østlig og en vestlig rute, (se figur 3.1) er sannsynlige handelsveier for frakting av varer fra Middelhavsområdet og Midtøsten, og Østen. Det er en veldig stor kvantitet av orientalske perler som er funnet spredt over store deler i Europa (Callmer 1996:64).

Perlematerialet fra blant annet den nordøstlige delen av Europa, indikerer jevnlig kontakt med Middelhavets og Midtøstens produksjonssteder gjennom steppene til Russland og videre øst. I

Staraja Ladoga finner man også et rikt materiale som knyttes til dette område. Mange orientalske perler påpeker til at de nådde de nordlige delene av Europa gjennom Russland (Callmer 1996:56, 63-64). Det er også viktig å nevne Gotland som har hatt en viktig rolle som handelsplass, og senere som et stort produksjonsområde. Her har man både funnet en stor mengde dirham, mynter fra Midtøsten, brukt i jernalderens handel (Callmer 1996:62).

Bakka (1971:38-39, 51) er av den formening at handel før vikingtiden har vært maritimt, det vil si at man måtte reise over sjø for å komme seg til handelsplassene. Gotland er et godt eksempel på dette. En båtreise mellom Danmark fra Ribe langs kysten til munningen av Rhinen mener han er hovedruten for skandinavisk handel med den vestlige del av Europa. Det utelukkes ikke for at det kom folk via båt fra andre plasser i Skandinavia, fra kontinentet eller de britiske øyer. Det er sannsynlig da overfart over sjøen måtte til for å komme seg til handelsplasser plassert på kysten. Kystfaste handelsplasser gav store muligheter for å få flere omreisende.

Jankuhn (1982:20,35) presenterer også handelsruter i Europa, både før og i vikingtiden. Det er både skriftlige og arkeologiske kilder han baserer seg på. Et overraskende funn fra et svensk handelssted, Helgö, var en Buddha-statue som viser til langstrakte kontakter mot nordlige delen av India, muligens over de østeuropeiske sletter, det vil si gjennom dagens Russland. Kartet nedenfor (Figur 3.2) viser forskjellige handelsruter hovedsakelig i Nord- og Sentral-Europa og diverse handelsvarer som ble transportert i vikingtiden. To forskjellige østlige ruter til Midtøsten mener Jankuhn (1982:39) ble åpnet av skandinaver og setter de i forbindelse med blant annet de skandinaviske handelsplassene Hedeby, Ribe og Kaupang.

En sentral handelsrute fra øst gjennom Mellom- Sverige og Finland til Trøndelag og Nord-Norge er ikke presentert på kartet (Figur 3.2). Det var trolig et viktig kontaktnettverk mellom de nordisk-germanske samfunnene i dagens Trøndelag og Hålogaland i Norge, og Sverige som hadde holdt seg relevant siden folkevandringstiden inn i yngre jernalder. Sjøvold (1974:357-361) argumenterer for import av gjenstander fra Finland, Karelen og muligens Russland basert på gjenstandsmaterialet fra Nord-Norge. Kontaktene østover har vist seg i ornamentikken i overgangen til merovingertid. Petersen (1930:47) og Gjessing (1939:43) har også knyttet gjenstandsmateriale til dette kontaktnettverket.

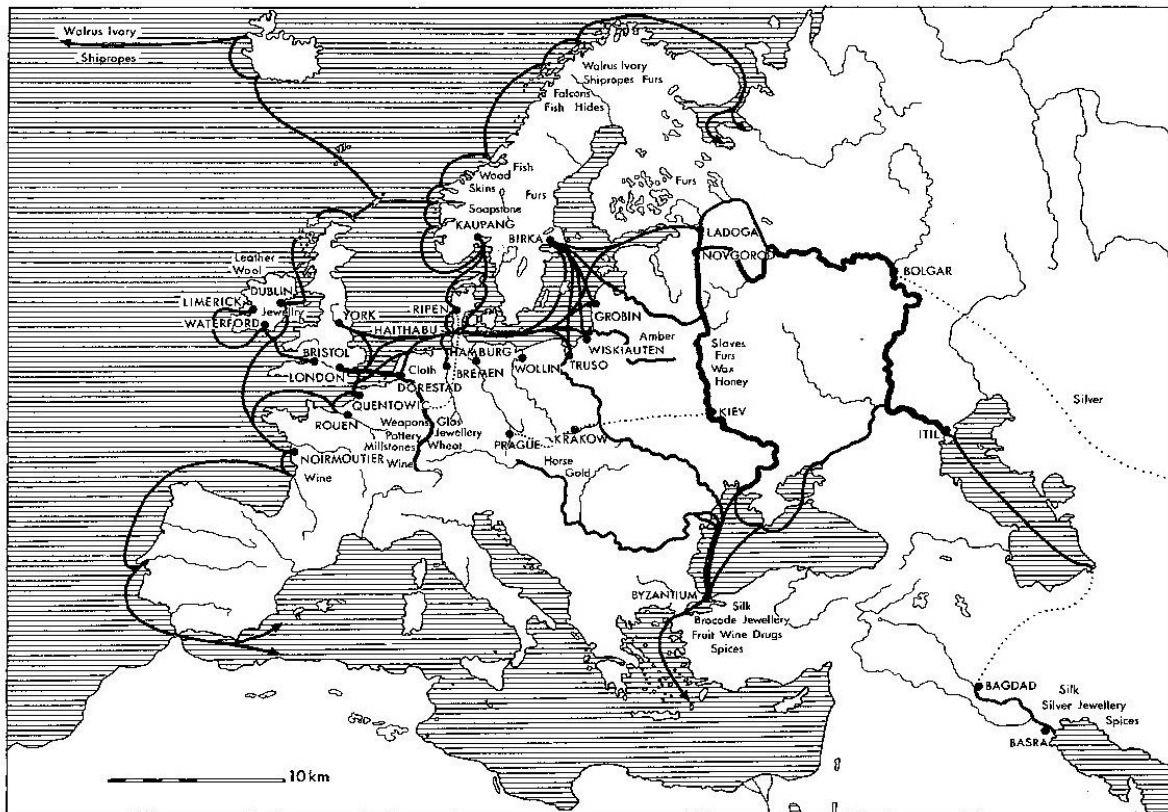

Fig 18 Map of the main trade-routes in central, northern and eastern Europe during the Viking period.

Figur 3.2. Kart over sentrale handelsruter i Vikingtiden (Etter Jankuhn 1982:34)

Jankuhn (1982:27) argumenterer for årsaken til at folk bosatte seg i nord, blant annet i Lofoten og Vesterålen var et de hadde stor innflytelse på handelsruten mot Kvitsjøen og Bjarmeland, som gav den nordnorske norrøne befolkningen en rik ressurs i pelshandelen. En skriftlig kilde viser til en handelsrute som gikk nordover mot Oslofjorden, hvor den stoppet på Kaupang og dro videre langs norskekysten og til Hålogaland. Deretter gikk den mot Kvitsjøen og Bjarmeland. Her ble det losset av vesteuropeiske varer i retur for østlige (Jankuhn 1982:38). Den tidligere nevnte Ottar forteller om tilnærmet samme ruten mot vest og øst som han reiste. I denne blir også samhandlingen med den samiske befolkningen også nevnt. Ottar beretter om en avgift i form av blant annet pels og hvalbein samene måtte betale til håloyghøvdingene, deriblant Ottar selv (Storli 2006:27). Samene var en viktig rolle i den norrøne befolkningens suksess og popularitet i handelsnettverkene mot øst og vest. Det var trolig gjensidig respekt og samhandling mellom disse to forskjellige gruppene (Hansen og Olsen 2004:64). Samene hadde store naturressurser som pels og stor produksjon av tran, mer enn til egen nytte. Det var trolig blant disse produktene de norrøne ervervet fra den samiske befolkningen, som gjorde dem til stormenn hos Europas elite (Hansen og Olsen 2004:65,70-

74, Storli 2006:34-35). Kontakten og handelen mot øst kan ha vært kombinert av jakt og feller av samene, der den norrøne befolkningen indirekte skaffet seg ettertraktete varer av østlig opprinnelse (Sjövold 1974:361).

3.4 Oppsummering

Kontakt er et begrep som har blitt brukt og brukes mye i den arkeologiske forskningen og denne fremstillingen er ingen unntak. Den er sentral for diskusjonen. I Norge har gjenstander av fremmed opphav fremtredene i hele jernalder. Disse har blitt fraktet hit gjennom en eller annen form for kontakt, enten det er plyndring, tributtgave, alliansedannelser eller handel. Mange forskere har diskutert hvordan og satt opp flere former for slike utvekslingssystem for å blant annet forklare handel. De tre grunnleggende utvekslingsformene til Polanyi er en modell som hyppig har blitt brukt og kommer også til å bli brukt videre i min diskusjon. Flere handelsruter har blitt påvist, hovedsakelig med ruter fra vest og øst. Samhandlingen mellom de norrøne og de samiske har hatt en vesentlig rolle i handelen og for de norrøne. Dette er grunnlaget for videre diskusjon om av Nord-Norges kontakter, og hvilke forbindelser den norrøne befolkningen hadde i yngre jernalder med utgangspunkt i perlemateriale.

Kapittel 4:

Introduksjon av perletyper og –former i Nord-Norge

I yngre jernalder er perler av forskjellig materiale glass, rav edelmetall og stein. Jeg vil i dette kapitlet legge frem en generell beskrivelse av de forskjellige perlesortene som er funnet i Nord-Norge, med bakgrunn i mine undersøkelser. Grunnen til avgrensningen er at perlematerialet er for stort i henhold til de forskjellige varianter av perler som eksisterer til å ta med alle typer og former funnet i blant annet resten av Norge og Skandinavia.

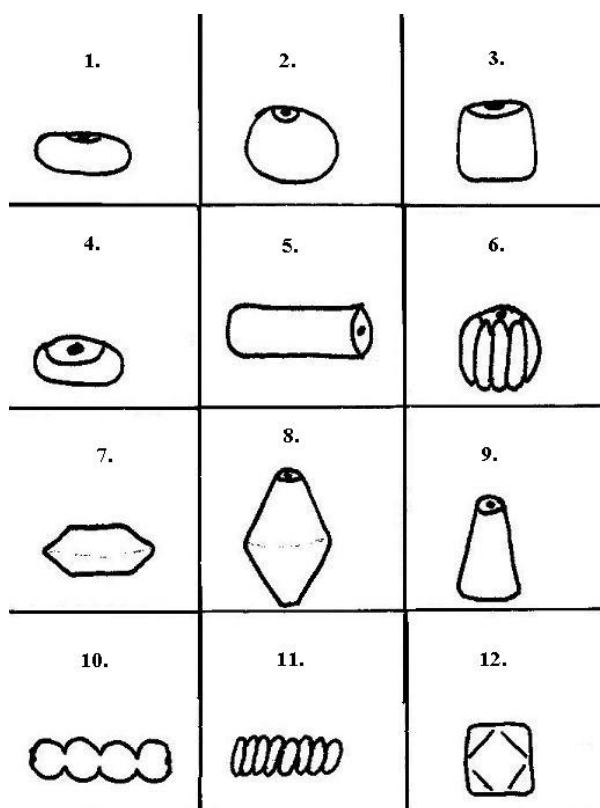
De forskjellige perlene i denne framstillingen er en liten brøkdel av materialet som eksisterer og for å bringe interesse til et område hvor perlene er mange, men lite forskning har blitt gjort, er eksempler på forskjellige perletyper illustrert med bilder av perlefunn fra Nord-Norge. Strukturen av kapitlet er slik at formvariasjonene blir introdusert først da dette er felles for de fleste typene presentert her. Videre vil hver perletype organisert etter hvilke materiale/råstoff perlene bli fremlagt i hvert sitt underkapittel. I disse vil jeg vise med tilhørende farger, størrelse og eventuelle dekor i forhold til hvilke tidsperioder de opptrer i. Der det er mulig vil jeg også kort si noe om opprinnelses- eller produksjonssted. Målet er å hjelpe på forståelsen av perlene og deres variasjoner som et grunnlag for neste kapittel og appendiks A. Det er et veldig variert og stort materiale, og da er det greit med et generelt rammeverk.

Når det kommer til datering av perlene, er det viktig å se dem i sammenheng med hverandre. Perlekombinasjonen i flere sluttete funn, det vil si funn hvor flere perler blir funnet sammen og hvert funn for seg kan tilsvare et kjede, kan gi pekepinne på tidsbestemmelse for bruk. Perlemotens utvikling kan også påvises da de forskjellige perlene har hatt sine popularitetsperioder, noen med regionale forskjeller, som også kan bli sett i kombinasjonen av perler. Dette er en vanlig metode for å datere perlene, men den gjelder hovedsakelig for sluttete funn, da det er vanskelig å datere enkeltfunn uten en slik sammenheng (Munch et.al 2003:231). En typo-kronologi for perlemoten, det vil si en opprettet tidsperiode for bruk av de forskjellige perlene, er et grunnlag for grovdatering av enkeltfunn. Det er ved hjelp av slike tidligere daterte perlefunn som nevnt ovenfor at en typo- kronologi kunne bli opprettet. Perler kan også tidsbestemme ved å se på annet gjenstandsmateriale i samme funn, og kan hjelpe på å styrke typo-kronologien. Vinsrygg (1979:19-20) daterte perler ved hjelp av spenner i samme

funn, siden en kronologi allerede var opprettet for spenneutviklingen. Tidsbestemmelser av perler nevnt nedenfor, er basert på publiserte verk om perler i Skandinavia(jf.Vinsrygg 1979, Callmer 1977).

4.1. Formvariasjoner

Perler opptrer i flere former. Formen er ofte betinget av hvilket materiale/råstoff perlen er laget av. Glassperler har for eksempel mange flere formvariasjoner enn steinperler, da det under fremstillingen er enklere å forme det varme glasset.

Formene varierer med ringformet (1), kuleformet (2), tønneformet (3), skiveformet (4) sylinderformet enten kvadratisk eller rund (5), riflet (6), diskosformet (7), dobbelkonisk (8), kremmerhusformet/konisk (9), segmentert (10), spiral (11) eller polygonisk (12) (se figur 4.1). Disse er felles for alle perlene.

Formvariasjonen kan ha forskjellige navn,. Avkuttet konisk/ kjegleformet(Vinsrygg 1979:27) er blitt brukt for å beskrive det som her er referert til som diskosformet. Riflet perle har også et annet navn, melonperle.

Figur 4.1. De forskjellige formvariasjonene (egen illustrasjonstegning)

Den er definert ved de utstående tverrstriper, som kan ligne på formen en melon har(Vinsrygg 1979:27). Betegnelsen riflet vil bli brukt her da perlene har en annen formvariasjon i tillegg, slik som kuleformet, ringformet og tønneformet.

Segmenterte perler gir inntrykk av å inneholde flere perler som er smeltet sammen på en rekke. Hver perle på raden er et ledd. Antall ledd varierer som regel mellom 2 og 6. Leddenes form er oftest den samme, men hver segmentert perle kan ha ledd som enten er kuleformet, ringformet eller tønneformet.

Polygoniske perler varierer oftest mellom å ha 8 og 12 sider i forskjellige variasjoner, men forekommer også med 5 og 6 sider. På figur 4.1 er den polygoniske formen representert med 12 sider. Disse flersidige perlene har også ofte fasetterte sider. Her kommer ikke fasetterte sider til å bli gjengitt som en egen formvariasjon, slik det er blitt gjort tidligere i andre tekster (Vinsrygg 1979: 40) og siden den ofte er kombinert med en annen form. Jeg vil med dette vise hvordan vekslingen av formene fremstår.

Forskjell i størrelse på de forskjellige formene forekommer også. For eksempel kan kuleformet perler komme opp på et lengdesnitt fra 0,2-0,3 cm til over 3 cm. På en gjennomsnittlig basis er det maksimale lengdesnittet på rundt 1 cm, mens det maksimale diameter/tverrsnittet er på 1- 1,5 cm. Det er viktig å se på perlens størrelse som en forskjell som følger endring i mønstrene i yngre jernalder. Callmer (1997: 199) forklarer at midten av 800-tallet ble perlene 1-2 cm i diameter, større enn de hadde vært tidligere. Dette endres raskt på slutten av 800-tallet og begynnelsen av 900-tallet og størrelsene ble mindre og formene gikk mer i retning av ringformet. I tillegg endret fargesammensetningene seg. Størrelsesvariasjonen hos perlegruppene vil bli tatt opp i de forskjellige underkapitlene nedenfor.

4.2. Perletyper med basis i materiale/råstoff

Perlene er oftest laget av glass og glassfluss som er importgods, det vil si materiale som ikke er fra eller produsert i Nord-Norge. Eksempler på importgods er rav, jet, kauri- skjell og sølv. Råstoff som bein, tre og stein har landsdelen rikelig av og er høyst sannsynlig lokalprodusert. Perler av tre, bein eller stein trenger ikke å produseres, bare formes. Glass, derimot må produseres, og perler av slikt materiale er de som krevde mest arbeid og kunnskap i forhold til produksjon og utforming.

4.2.1. Perler av glass og glassfluss

Det er mange forskjellige perler av glass og glassfluss, og de kan grovt deles inn i 5 grupper. Disse er glass-, glassfluss-, mosaikk-, reticella- og millefiori- perler. De to sistnevnte er

mosaikkperler, men er på grunn av deres kompleks mønster og fremstilling blitt skilt ut i egen gruppe.

Glass er fremstilt av *kvartssand* (silica) ved høy temperatur sammen med to andre komponenter, *soda/pottaske* og *kalk* (Henderson 1995:67, Vinsrygg 1979:26, Kock og Sode 1994:7). Soda/pottaske hjelper til å smelte kvartssanden ved lavere temperatur, fra 2000 °C ned til 1400 °C, mens kalken først og fremst virker som en stabilisator for å hindre glasset i å bli oppløst samt å oppnå flytende form. Da trenger man mindre brensel og materialet var lettere å bearbeide (Sode 1996:18). Etter tilvirkningen var det viktig at den nylagde perlen får avkjøle sakte slik at den ikke sprekker, da det er stor temperatur forskjell fra ovnen til den kommer ut fra varmen. Flere eksperimenter i jernalderens perlemaking i nyere tid konstaterer dette (Gam 1991, Grimbe 2009). Det er ved tilsetning av ulike mengder metall- oksider at man kan få forskjellige farger på glasset uten å gripe inn i den kjemiske prosessen, det vil si uten å påvirke komponentenes egenskaper med andre stoffer (Rasmussen 1995: 68).

Glass og glassfluss er hovedsakelig satt sammen av samme komponenter, men har ulik fremstillingsprosess. De skilles ved at glassfluss er lagd i kald tilstand med et ekstra bindestoff. Massen blir varmet opp etterpå når det skal formes. Glasset er alltid laget og formet i varm tilstand og blir dermed alltid helt eller delvis gjennomsiktig og glatt av utseende (Vinsrygg 1979:27).

Glassperler er ofte ensfarget og de fleste er blå/blåsvart eller grønn. De forekommer også i andre farger som svart, hvit, gul, brun, lilla eller helt uten farge, altså gjennomsiktig klar. Det er flere fargenyanser, spesielt av fargen blå. Callmer(1977:36-37) har gjort en slik vurdering av fargeforskjellene, men dette vil ikke være gjennomførbart i denne avhandlingen da det blir for omfattende. Jeg mener imidlertid at bestemmelse av fargenyanser er også en viktig del av perlens utseende og produksjon, og vil klart være gjeldende i større arbeid. Fargenyanser oppfattes også forskjellig fra person til person, og uten et fast fargekart som kan være felles for alle, vil ikke dette være et emne i dette kapitlet.

Perlene i glass kan opptre i alle formvariasjonene som er avbildet tidligere (se figur 4.1), men populære former er ringformet, kuleformet og tønneformet, noe som gjelder for alle perler. Blå perler er de eneste som opptrer hyppigst i alle formene. I riflet form varierer den blå, grønne og ufargede perlen også i kombinasjon med tønneformet, kuleformet og ringformet.

Størrelsen på perlene i alle formvariasjoner kan være alt fra 0,1 til 2,0 cm i lengde og 0,2- 1,5 cm i diameter. Gjennomsnitt er på 0,4-0,8 cm på både lengde og i diameter.

Figur 4.2. Perler av glassfluss fra Lødingen. Ts. 4465b.

(Foto: Ingunn D Håkonsen).

Glassflussperler er forskjellig fra glassperlen og er av og til forvekslet som brent leireperler, eller beskrevet som "terracotta"- perler. Den kjemiske prosessen med å lage glassfluss gjør at perlen blir opak(ugjennomskinnelig) og matt i utseende. Perlene er ensfarget ofte med røde, gule, og oransje nyanser. De

forekommer også i grønt og mer sjelden, hvitt og blått. De er oftest tønneformet, men kan også fremtre som sylindereformet, kuleformet og en sjelden gang segmentert eller riflet. Gjennomsnittsstørrelsen er 0,5- 0,6 cm i lengde og diameter.

Glassflussperler, spesielt røde og oransje perler i store kjeder, var svært populært, før og i første halvdel av merovingertid, men deres popularitet faller mot slutten av denne perioden (Callmer 1997: 197, Ekberg, 1991:11, Vinsrygg 1979: 32-33, 57, 60). De er trolig produsert i Sør-Skandinavia eller på kontinentet (Callmer 2003:41).

De store kjedene av glassflussperler faller bort ved tilstrømmingen av blå glassperler på 700-tallet. Perler av glassfluss dukker opp enkeltvis blant annet i grønn og hvit farge i løpet av andre halvdel av merovingertid og i vikingtiden(Ekberg 1991:11-13). Johan Callmer referer til "den blå perioden" hvor blå glassperler ble svært populært, og at denne perioden var typisk for Skandinavia som en helhet (Callmer 1997: 198, 2003: 44). Blå perler var den enkleste å fremstille og hadde flere nyanser. Klumper av blått glass ble mest sannsynlig importert til Skandinavia hvor den ble bearbeidet og formet av handverkere ved handelsplasser eller politiske knutepunkt. Noen ensfargede perler ble også produsert i Skandinavia, som ved handelsplassene Birka, Ribe (Gam 1990:203) og Kaupang. Blå polygoniske glassperler kan knyttes til en orientalsk opprinnelse (Callmer 2003:42) Denne blå perioden avtok rundt

midten av 700-tallet(Callmer 1997:198-199). Opak grønn og lys blå overtok etter denne blå perioden(Callmer 1997: 198). Blå perler ble igjen populært på slutten av 900-tallet.

Skandinavisk produksjon holdt seg til enkle ringformet glassperler i tidlig merovingertid(Glover et. al 2003:41).

Den riflete perlen kommer til på 600-tallet, og gir en ny stil på perlekjedet (Ekberg 1991:12). Segmenterte perler fra østlig del av Middelhavet og Midtøsten ble importert inn til Skandinavia og ble på begynnelsen av 800-tallet og videre i Vikingtiden en populær perle i Skandinavia (Callmer 1997:199, 2003:41, Ekberg 1991:15).

Figur 4.3 Riflet blå glassperle fra Dverberg. Ts.5034. (Foto: Ingunn D. Håkonsen)

På slutten av 800-tallet blir det vanligere at segmenterte perler ikke har mer enn 2 ledd, i motsetning til tidligere hvor de som regel hadde flere enn 2 (Callmer 2003: 45). De fleste perler formet på slutten av yngre jernalder i Skandinavia var lagd av blå, hvit, gul, og ufarget glass, og de var som regel enkle (Callmer 1997: 200).

Mosaikk- perler er en samlebetegnelse på perler av glass-/glassfluss som er dekorert. De er påført eller sammensmeltet glass og glassfluss i et mønster. Et annet navn på dem, er polykrome perler, som enkelt betyr flere farger eller mangefarget. De har forskjellig mønster som presentert nedenfor (Figur 4.4). De mest vanlige er horisontal linje, S-linje, og sikksakk-linje. Perlen kan ha en kombinasjon av ett eller flere mønster i en dekorativ form. En dekor som forekommer ofte er øyer som er påført eller smeltet inn omkring perlen, og blir kalt *øyperle*. De har ofte også kryssende S-linje hvor øynene er plassert mellom S-linjene(se figur 4.5). Mosaikkperlene er ofte blå eller grønn, slik som glassperlene nevnt tidligere, og har gjerne dekor i rød, gul, grønn og hvit farge

Figur 4.4 Mosaikkmønster (egen illustrasjonstegning)

De forekommer også rød, gul, og en sjelden gang hvit, med et fargefullt mønster. Formen varierer som oftest mellom ring-, kule- og tønneformet. De kan også opptre sylindrisk eller riflet, men det er mindre vanlig. Størrelsen varierer mye, men er gjennomsnittlig 1,0-1,5 cm i lengde og diameter. Perler som har øye med stråler, blir kalt for vindelhjul av Ekberg (1991:14), jeg bruker øyeperle. Dette er et eksempel på forskjellige oppfattelse av perlen, det er en tynn grense mellom subjektivitet og objektivitet. Callmer(1997: 200) kaller det også øyer med stråler.

Mosaikkperlen med enkel dekor viser seg på 600-tallet(Vinsrygg1979:27), men det er først på 700-tallet de opptre i større variasjon og blir en populær trend (Ekberg 1991:12).

Figur 4.5 Øyeperle fra Borg. Ts.7032. (Foto: TMU)

Det blir flere perler med forskjellig dekor og kompliserte mønster. Blåe glassperler med hvit og rød dekor blir vanlig i siste halvdel av Merovingertiden. På 700 og 800-tallet var lineære motiv utbredt i Skandinavia (Callmer 2003:41, 44) og fargene som ble brukt, var hvit og gjennomiktig grønn. Blå og opak grønn var sjeldent og dekorasjon var påført for det meste i hvit, rødbrun, og gul forklarer Callmer (1997: 199).

Karakteristiske motiver fra slutten av 800-tallet var rette linjer og S-linje eller en kombinasjon av dem, mens på slutten av Vikingtiden ble de mer sjelden(Glover et.al 2003:45).

Øye-perlen ble svært populær i Skandinavia etter midten av 700-tallet og ble mer avansert i utforming med tiden, fra en enkel prikk til øye med stråler på 800-tallet (Callmer 2003:44).

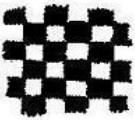

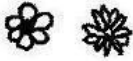

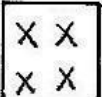

Disse er utbredt i Nord-Norge, og er av hellenistisk opprinnelse, og en orientalsk import. Fremdeles i dag blir det produsert øye-perler, men da i middelhavsområdet.

Sannsynligvis ble det importert inn glass og glassfluss til Skandinavia fra kontinentet og Midtøsten, for å forme sine egne perler med stil- impulser fra blant annet Middelhavsområdet, Midtøsten og Østen(Callmer 1997: 198). Dette var trolig enkelt å frakte over lengre avstander(Ingemark 1990: 12) enn for eksempel ferdig produsert glassbeger og lignende skjøre gjenstander.

Ferdige mosaikk- deler til perlemaking i bysantinsk og romersk stil, ble også importert til Skandinavia, slik at fine mosaikkperler kunne bli formet her (Callmer 2003:38).

En særegen perle er *reticella*-perlen. Den har et spesielt mønster og en avansert teknikk som millefiori- perlen. Det er hovedsakelig færre av dem enn millefiori- perlen, noe som vises i hele Skandinavia, og spesielt i Nord-Norge. De som er funnet er kule- eller tønneformet og har band med glassfluss og glass påført, ripet av mest sannsynlig med kniv under formingen i ovnen.

Grunnfargen er som oftest blå, slik det er med millefiori- perlen. De er 1,5- 2,0 cm i lengde og bredde. Reticella- mønsteret er det samme man finner på de frankiske *reticella*-begrener(Munch et.al 2003:213-214)

Sjakk 	Sol 	Blomst 	Kvadrat
Sirkel 	Sirkel i ramme 	Bilde 	Bilde i ramme
Spiral 	Spiral x4 	Ruter 	Kryss i ramme
3x3 bilde 	3x3 sirkel 	4 ruter 	4 kronblad
	Kvadrat m/ 3 sider 		

dens mange forskjellige kompliserte mønstre med mange farger og kombinasjonen. (se figur 4.7) Disse perlene har en kombinasjon av matt og glatt overflate, da de er formet av glass og glassfluss, slik som mosaikkperlene. De er oftest kuleformet eller tønneformet, men kommer også i sylindrisk form. Dekoren som er mest vanlig, er sjakkbrett i kombinasjon andre illustrasjoner. Spiraler, blomst/sol, sirkel og bilder er også hyppig brukt sammen med sjakk. Grunnfargen er ofte blå

Figur 4.6. Reticella- perle fra Flakstad.

Ts. 11521(Foto: TMU)

Denne perlen er kjent fra kontinentet og fra de britiske øyer, og det er på 600-tallet at denne perletypen så smått trer frem. Denne type perle blir mer vanlig utpå 700-tallet (Callmer 2003:40)

Millefiori er en spesiell dekor (italiensk for "tusen blomster") og har fått eget avsnitt på grunn av en egenartet utforming og teknikk. Dette vises på perlen og

glass, men kommer blant annet også i grønn, gul eller svartblå. De kan også ha ”millefiori-belte” mens endene er av grønn, rød eller gul glassfluss. Mønstrene på perlen kan være kombinert med at det har en ramme rundt endene av rød eller grønn glassfluss. Disse perlene i kule- og tønneform er ganske store, og kan være opptil 3,5 cm i lengde og 3,0 cm i diameter. De fleste er gjennomsnittlig 1,0-1,5 cm i lengde og diameter.

Figur 4.7 Millefiori- mønster (egen illustrasjonstegning)

Sylinderformet kan være nærmere 4,0 cm i lengde, men mange av dem er brutt i en ende, og det gjør det vanskelig å estimere. Det er vanlig at de er rundt 2,0 cm lang og 1 cm bred. Bilde 4.8 viser en kuleformet millefiori- perle med 3 cm i diameter.

Millefiori-perlene viser seg på 700-tallet og blir fort populær (Ekberg 1991:13, Vinsrygg 1979: 40). Dekoren viser tydelig opprinnelse fra både romersk og gresk mønster. Østlige millefiori- perler blir fraværende på 900-tallet, og skandinaviske millefiori-perler blir mer fremtreden (Callmer 2003:45). Perlene viser seg gjennom resten av yngre jernalder og inn i middelalder. Produksjonen tok seg opp i løpet av 700-tallet og skandinaviske handverkere fremstilte trolig en stor kvantitet av dem da de er tallrike i hele Skandinavia. Ifølge Callmer (1997:200) er det usikkerheter ved hvor eksakt perlene ble laget. Han trekker frem sannsynligheten for produksjonssteder på flere sentrale plasser i Sør- Skandinavia og på viktige handelsplasser på den sørlige kysten av Baltikum.

**Figur 4.8 Millefiori- perle fra Andøy.
Ts.10603.(Foto:TMU)**

Endringer i handel og handelsnettverk påvirker perlemoten i hele Skandinavia og Europa samt Midtøsten (se kapittel 3.3), som det på samme tid er regionale forskjeller i denne trenden. Dette gjør det vanskelig å si mer enn det som allerede er nevnt ovenfor uten mer grundigere arbeid og undersøkelser i hver enkelt glassperle. Det er også mulig å analysere glassperlenes kjemiske sammensetning for å se hvor råstoffene er stammer fra (Henderson 1995: 67-68, Myhre 2008:5, Sokaras et.al 2009).

4.2.2 Glassfolierte perler

Glassfolierte perler er perler som er lakkert med farge- lag eller er forgyllt/ -sølvet, og har et tynt lag glass over. Gullfargen er ofte ikke gull, men kommer av sølvfolierte perler som er dekket av brunt eller gult glass for inntrykk av gullfolierte perler(Callmer 1996:56-57). De opptrer som regel som segmenterte perler i det nord- norske materialet. Lengden varierer med antall ledd, og diameteren er 0,4-0,7 cm. Det er mange slike glassfolierte perler som er laget med mange ledd, men som har blitt brukket inn i et ledd eller flere. Slike segmenterte folierte perler var langt fra sjeldent i Vikingtiden i Skandinavia og har sin opprinnelse fra østlige del av middelhavsområdet og Midtøsten. Populært var gullfolierte segmenterte perler(Callmer 1996: 56, 1997:199).

4.2.3 Perler av rav, stein, og jet

Ravperler er som oftest skiveformet eller ringformet, men kan også være kuleformet eller tønneformet. Størrelsen varierer også, men de er hovedsakelig 0,3-05 cm i lengde og diameter. Dette materialet er ikke et sjeldent syn verken i en tidlig periode som jernalder eller middelalder, men forekommer ikke naturlig i Norge. Dets opprinnelsessted er Østersjø-området, og Danmark. Det er trolig importert opp nord. Det er mulig at rav er importert i klumper og dernest formet i Nord-Norge, men dette vet man ikke sikkert(Vinsrygg 1979:28).

Steinperler er mest sannsynlig lokalprodusert. Dette er et materiale som er enkelt å skaffe til veie. Disse kommer i kuleform, ringform og skiveform, men er ofte usymmetrisk. Bergkrystall er en av bergartene, men man er usikker på om råstoffet eller ferdig perler ble importert(Callmer 2003:44), selv om det er forekomster her i Nord-Norge. De kan også være formet som kuler, polygoniske, og med fasetterte sider. De ser ut som gjennomsiktig glass, og gjør seg godt sammen med glassperler og mosaikkperler, som de ofte er funnet med. Perlene av bergkrystall dukker opp på 700-tallet i perlematerialet i Skandinavia(Glover et.al 2003: 44), og de er ofte større enn de andre glass-/glassflussperlene. De kan være opp til 3,0 cm i bredde og lengde. En spesiell steinperle fra Hillesøy i Midt-Troms er muligens av vulkansk masse, og er den eneste av sitt slag.

Det er vanskelig å artsbestemme bergarten noen steinperler er formet av, dermed får dem bare en betegnelse, som stein eller bergarts-perler. Andre som kan bli bestemt, blir navngitt med bergarten/steintypen, slik som kalkstein og bergkrystall.

I dette avsnittet må funnet av en kuleformet perle av karneol nevnes. Den befinner seg i utstillingen på Vikingmuseet Lofotr på Borg i Lofoten (Munch et.al 2003: 232). Slike perler var trolig importert i deler av Vikingtid fra Østen(Callmer 1990: 29). Denne kommer ikke til å inngå i senere diskusjon, og er viktig nok til å nevnes da det er en edelstein i Nord-Norge som ikke forekommer ofte.

Det er få perler av jet, og de fleste er kuleformet. De kan også komme som noe mer avlang kuleformet. Jet er mørk svartbrun og hard, og er ofte polert for å få frem fargen og formen. Dette materiale finner man på forskjellige steder på kontinentet og i Storbritannia, men i yngre jernalder kom det eneste brukbare materiale fra området Whitby i Yorkshire i England(Munch 2003: 241), og fra Galicia i Spania (Solberg 2000:227).

4.2.4. Bein-/horn-/tann- perler

Perlene er enten skiveformet eller ringformet, men kan også forekomme som tilnærmet kulerund. De er sannsynligvis et resultat av lokalproduksjon. Hvalrosstann var et material som var relativt lett å få tak i siden fangst var en av hovednæringsgruppene og var en viktig eksportvare i yngre jernalder. Det var også et nordisk fenomen og et spesielt innslag i perlemoten, som finnes i materialet fra merovingertiden(Ekberg 1991:27). Det er få hvalrossperler i materialet i dag. Vinsrygg(1979: 28) forteller imidlertid at det har vært 180 perler av hvalrosstener i et sluttet funn. I dag mangler dette funnet.

Perler av bjørnens tenner forekommer også. Levninger av bjørn var brukt av den samiske befolkningen i forskjellige ritualer, som begravelse og kan ha opprinnelse fra dem(Hansen og Olsen 2004:116). En mulig årsak til at man ikke finner mange av disse perlene, er dårlig bevaringsforhold. Muligheten for at det ikke ble laget mange slike perler er også tilstede, men man kan bare reflektere over dette.

4.2.5. Perler av bronse og sølv

Perler av bronse forekommer ofte som en streng formet sylindrisk eller som en kule. De er ofte hule, men det finnes også kuleformet bronseperler som er støpt. Vinsrygg(1979:28) plasserer bronzen som lokalprodusert. Hun forklarer at bronzen kan være importert i en form, men smeltet om for å danne andre former, som perler. Sannsynligheten for at perler av bronse kan ha blitt formet i Nord- Norge er mulig.

Perler av sølv finner man ikke mange av i Nord-Norge. De er formet slik som bronseperlene, en streng formet sylindrisk eller hul kuleformet. Det finnes også to perler av sølv som er formet som et hult kremmerhus/konisk av tynt sølvband, hvorpå små trekant er printet inn på selve sølvet. Disse er fra Helgeland. Slike sølvperler er vanlig i overgangen merovingertid- vikingtid(Ekberg 1991:12).

Bilde 4. 9 Perler av bronse fra Lødingen Ts.942

(Foto: Ingunn D. Håkonsen)

4.2.6. Perler av skjell, keramikk og tre

Kauri- skjell er ikke en perle i egentlig forstand, men ble brukt på samme måte som perler. De som ser funnet i Nord-Norge er av typen som kalles pengekauri, *Cypraea moneta*(Callmer 1990:21). De er gjennomboret i ryggen for å bli tredd på et kjede. Disse skjellene kommer fra sjøområdet rundt Maldivene i det Indiske hav og har hatt mange bruksområder som blant annet valuta og fruktbarhetssymbol (Vinsrygg 1976: 45). Kauri- skjell er fremdeles i bruk i dag også som valuta, byttmiddel og pynt.

Fajanseperler var populært i eldre jernalder. De var originalt keramikkperler med glasur, men de ble erstattet med glassperler med glasur da dette var enklere å produsere. Det eneste eksempelet av keramikk-perle ble funnet Harstad i Troms. Den er dobbelkonisk med utstående kanter. Den har påmalte øyne av gresk opprinnelse(Rasmussen et. al 1992:37-39), og kan sammenlignes med tidligere nevnt øye- perle.

På Helgeland er det funnet to nesten identiske klare kuleformet glassperler med blålig glasur med gullskinn, som må nevnes i sammenheng med fajanseperlen da dette kan være etterfølgeren. De er unike siden ingen andre er funnet i Nord-Norge.

Tre-perler er et sjeldent fenomen i perlesamlingen. Det finnes bare totalt 3 av disse i Nord-

Norge. En er polert ringformet med spor etter grønnlig glasur, mens de to andre er segmenterte og foliert med en blålig farge, slik vist på bilde 4.10. Ifølge Ekberg(1991:22) dukker treperler opp i materialet fra slutten av 600-tallet og inn på 700-tallet i det svenske perlematerialet.

Bilde 4.10: Treperler med glasur og glassovertrekk fra Føre. Ts.8968 p-q (Foto: Ingunn D. Håkonsen)

4.3 Oppsummering

Slik dette kapittelet viser, har perlematerialet fra yngre jernalder i Nord-Norge vært mangfoldig i alle av perlens attributter. Perlene har uttrykt en blanding av lokal produksjon og importvarer. Mye av importperlene hadde innflytelse fra Middelhavsområdet Midtøsten og Østen, og kan ha vært fraktet derfra. Perlene kan også være fra produksjonssteder i vestlige deler av Europa samt Sør-Skandinavia og Baltikum. Spesielle og unike perler, som kauriskjell og av sølv, opptrer også i materialet. I grove trekk kan man si at merovingertidens og vikingtidens perler går fra en ensformig perlemote med hovedsakelig glassflussperler i store kjeder, til å utvikle seg til å bli en mer variert trend på både i størrelse, på form, farge og i materiale/råstoff. Spesielt var perler av glass og glassfluss populært, noe som vises i omfanget og diversiteten. Formene som forekommer er oftest er kule, ring, tønneformet, og til dels riflet

av glass og glassfluss. Dette gjelder hovedsakelig for perler laget av glass eller glassfluss. Det er disse som også er populære, spesielt i slutten av merovingertid og vikingtid.

Kapittel 5:

Presentasjon av materialet

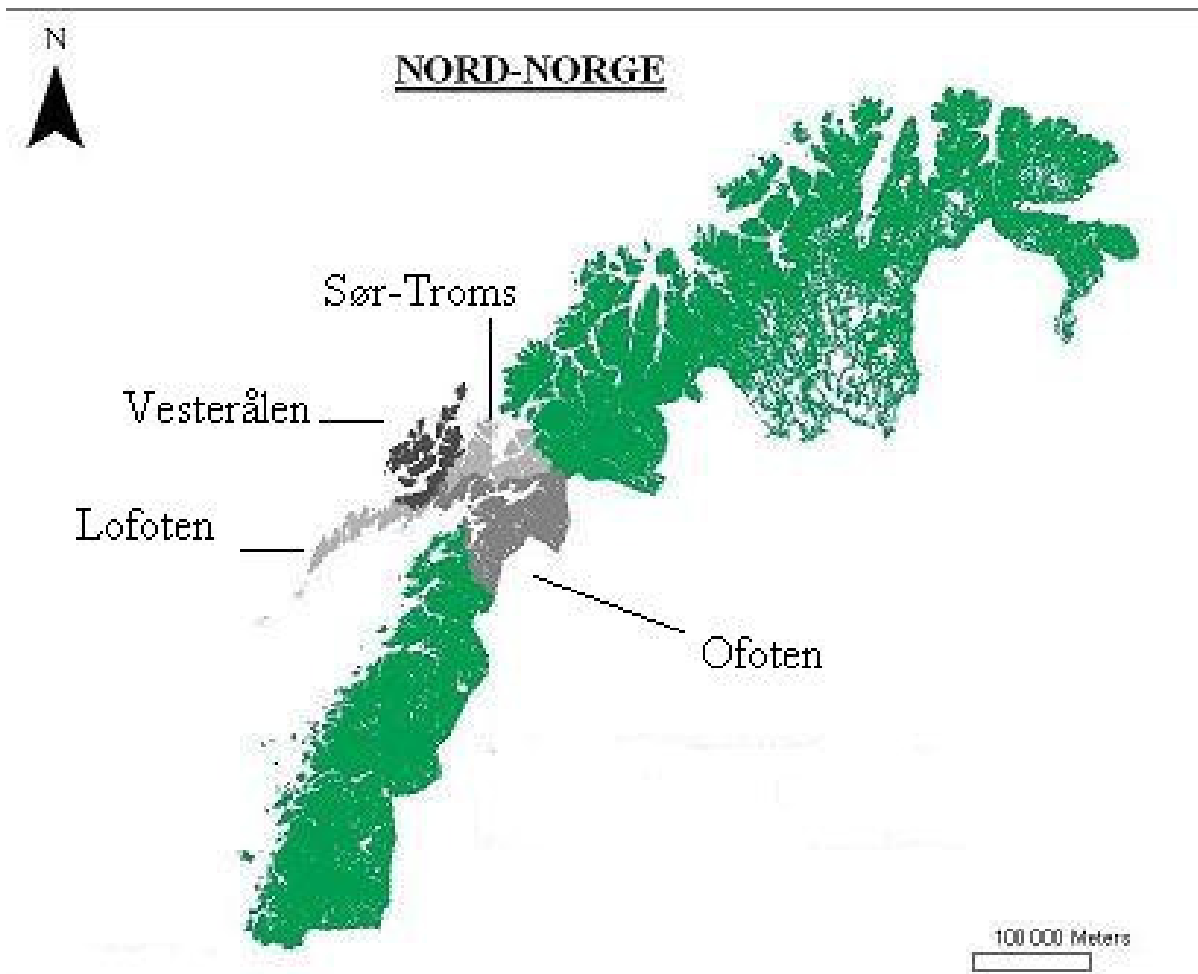
I dette kapittelet vil et utvalg av perlematerialet i Nord-Norge bli presentert. Omfanget av materialet som eksisterer, er altfor omfattende til å bli presentere i sin helhet her. En oversikt over hele perlemateriale finnes i appendiks A1. Materialet ble valgt ut etter at nevnt oversikt var klarlagt, og områdevalg. Perlene som blir presentert gir et nyansert bilde av landsdelen og forskjellige områder på generelt og spesielt, unike og sjeldne funn. De utgjør også både lokal produksjon og import.

Alle perler er samlet ved gjennomgang av den nettbaserte dokumentasjonsbasen (www.dokpro.uio.no), som har tilvekster fra Tromsø Museum og Vitenskapsmuseet i Trondheim. Sjøvolds materialsamling(1974) er også gjennomgått. Jeg har både studert og beskrevet materialet, da det verken foreligger andre undersøkelser eller beskrivelser. En mulig grunn til det er at det ikke er blitt forsket på det siden 70-tallet. Informasjonen i tilvekster kan ofte også være ufullstendig og unøyaktig, og perler kan også mangle fra museets magasin eller være utlånt til forskjellige institusjoner, som museer og offentlige utstillinger. Datering av materialet vil være relativt og knyttet til de forskjellige århundrene i yngre jernalder. Den vil også hovedsakelig være tidligst opptreden av perlen, da perletyper kan falle bort i enkelte perioder, for å så komme tilbake på et senere tidspunkt. Tidsbestemmelse vil delvis være på bakgrunn av informasjonen redegjort for i kapittel 4, og hvor det er mulig henvisninger til dateringer fra andre arbeider (jf. Callmer 1977, Vinsrygg 1979). Tidsbestemmelsen kommer til å være relativ og i referert til i århundrer.

Informasjon om kontekst er hentet fra Tromsø Museums og Vitenskapsmuseet i Trondheims tilvekstkataloger. Det er viktig å presisere at perlene presentert i kapittel 4 og 5, og tabellene i appendiksen(Appendiks A1 og A2) er perler studert og beskrevet av undertegnede. De øvrige har ikke blitt undersøkt og beskrevet, nettopp av grunner nevnt ovenfor og er dermed ikke med i utvalget eller grunnlaget for utvalg av materiale. De kommer likevel til å bli nevnt i en annen oversikt(appendiks B)

5.1. Utvalgt materiale

Perlematerialet som er valgt til min analyse, kommer fra distriktene Ofoten, Lofoten, Vesterålen, og Sør-Troms (se figur 5.1). Distriktene grenser mot Lavangen og Salangen kommune i nord og til og med Tysfjord kommune i sør som grenser mot Hamarøy. Distrikt blir brukt som en områdebenevnelse fremfor synonymet region. Dette fordi region kan både referere til flere kommuner i et område, som Lofoten, men også som en landsdel, Nord-Norge. Det utvalgte området er midten av Nord-Norge, som kartet under viser. Dette var et sentralt bosetningsområde i blant annet yngre jernalder, og samtidig et avgrenset geografisk område som representerer både kyst og innland.

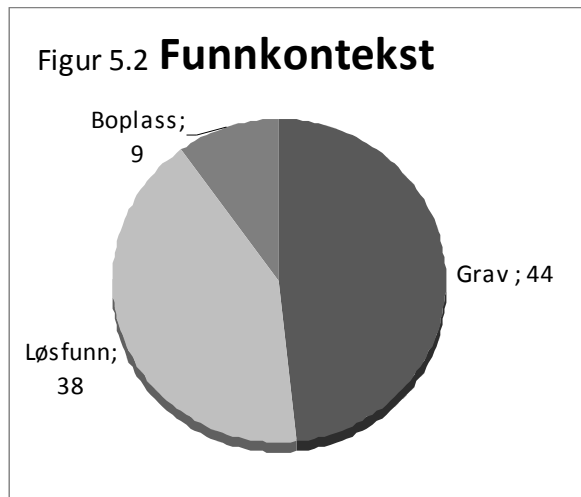
Figur 5.1 Oversiktskart over utvalgte distrikt.

Mulighetene for variasjon innenfor distriktene kan forekommer, men et slikt samlet område vil også gi anledningen for å se på det som en helhet.

For å få en mer oversiktlig gjennomgang vil materialet bli presentert samlet for hvert distriktene.

Perlene er grovt delt inni forhold til funnkontekster. De er *løsfunn*, *gravfunn* og *boplassfunn*. Perlene er funnet i eller i sammenheng med grav(-er), kalles gravfunn. Boplassfunn er perler funnet i forbindelse med en boplass, hustuft eller tunanlegg. Disse kan ha blitt funnet utenfor, omkring eller inni hustuften. Løsfunn betegnes med at perlene er funnet i en usikker kontekst, som i en åker, eller levert inn av lokalbefolkningen. Løsfunn vil likevel bli presentert i mindre grad i dette kapittelet, da de er en viktig del av de nordnorske funnene. De kan gi en antydning om hvor perlen har innflytelse fra, men vil ikke være en del av diskusjonen hvis man ikke kan redegjøre for en bortimot sikker kontekst.

Det utvalgte materialet består av 937 perler og fordeler seg over 91 forskjellige funn. 44 funn er fra gravkontekst, og inneholder alt fra 1 enkel perle til nærmere 100 i hvert funn. Antall gravfunn kan støtte antagelsen at perler ofte er funnet i graver (jf. Sjøvold 1962, 1974). Det er hovedsakelig gravfunn som regnes som sikre funn og vil bli lagt mest vekt på i diskusjonen. Det er 38 forskjellige løsfunn i utvalget, nesten like mange som gravfunn. Det er ikke

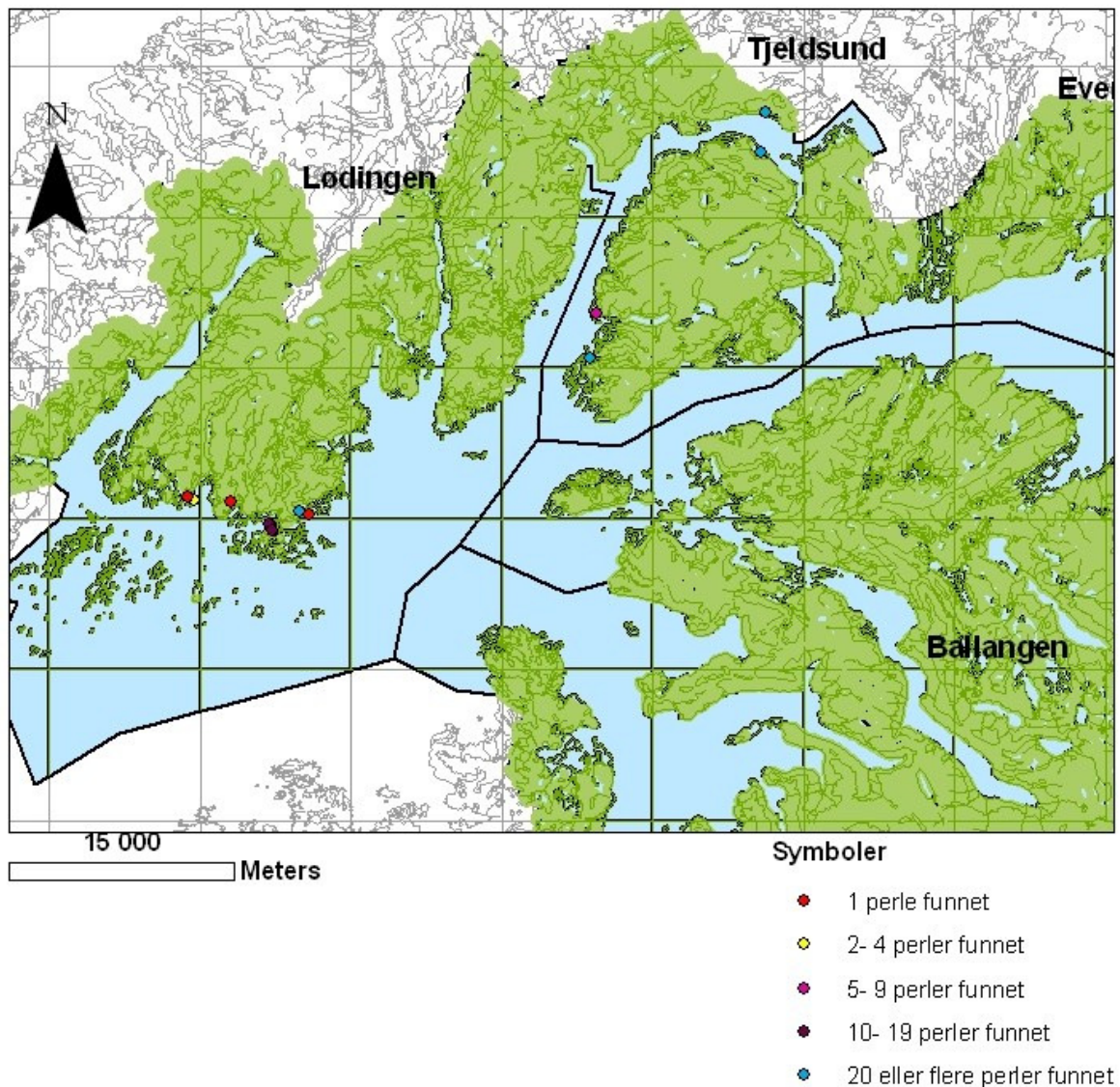
utenkelig at en del av løsfunnene kan være fra tidligere graver, som er blitt omrotet etter pløying av åker, veiarbeid, eller menneskelig aktivitet av et eller annet slag. Dette vil bli sannsynliggjort underveis i kapittelet.

I boplasskontekst er det 9 sluttete funn. Disse kan ha en sammenheng med at menneskene som oppholdt seg på funnplassen har mistet perlen(-ene) ved et uhell og de er blitt dekt av støv, jord, eller tråkket ned i marken. Å

finne perler i en slik kontekst er mer et tilfeldig funn da det sannsynligvis ikke er plassert der med vilje, slik det er med funn i graver. Funn i sammenheng med et bostedsområde vil også være relativt sikker på grunn av tidligere nevnte grunner.

5.1.1. Ofoten

Ofoten er her representert med 310 perler fordelt på 11 forskjellige funn. Det er bare 2 kommuner i dette distriktet som har perlefunn fra utvalget, Lødingen og Tjeldsund. De ligger side om side inn i Vestfjorden som munner ut i Norskehavet utenfor Lofoten. Alle perlene er funnet ved kysten eller inn i vikene, hovedsakelig på sørsiden av Lødingen kommune og noen mot nord i Tjeldsund kommune(Figur 5.3).

Figur 5.3: Ofoten- distribusjon av perler.

Kartet viser konsentrasjonen av perler, og et kart over hele område er å finne i appendiks. Det er mange perler i hvert sluttet funn, opp til 92 stykker, og få enslige perler, bare 3. Glassflussperlene dominerer blant perlene i dette distriktet og er et innslag i nesten alle gravfunnene. Det er allikevel stor variasjon i perletypene(se appendiks A3). Glass, mosaikk, bronse, rav, bein og stein er tilstedeværende, men de tre sistnevnte er det færre av enn resten.

Millefiori-perlen er imidlertid fraværende fra dette distriktet, men i to graver viser flere utgaver av en annen spesiell perle seg, kauriskjell-perlen (som kommer fra varmere strøk, det Indiske hav).

Det er 8 gravfunn fra Ofoten, og i disse er en fellesnevner perler og spenner. Disse to gjenstandstypene finner man veldig ofte sammen, og kan gi en pekepinn på at det kan være en kvinnegrav. Det største funnet er fra Hårvik i Lødingen. Det består av 92 glassflussperler fra en grav(Ts.2154), noe som tilsvarer et stort perlekjede. De er sannsynligvis fra første halvdel av merovingertid, noe som stemmer med dateringen på spennene som er funnet sammen med perlene.

Fra Ytterstad i Lødingen(Ts.940-944,949) er også et stort gravfunn på 68 perler avdekket. Det var

blant annet perler i mosaikk, glass, bronse, kauriskjell, rav og stein(se figur 5.4 og 5.5 Disse

funnene er også behandlet av Vinsrygg(1979) som gjennom spennenes datering, tidfester dem til 550-700 e. Kr. Dette samsvarer med perlemoten og informasjonen fra andre arbeider med perler(se kapt. 4.2.1).

Figur 5.4 Kauriskjell-perler fra Ytterstad Ts.949

(Foto: Ingunn D. Håkonsen)

Et gravfunn på 69 perler fra Tofte i Tjeldsund(Ts.7655) inneholder også en stor variasjon av perletyper samt kauriskjell-perler, og kan ligne på Ytterstad-funnet. Den har også en annen perle som er særegen i forhold til de andre. Det er nemlig av tre, hvorpå den har spor etter blå glasur/farge. Slike treperler er sjelden å finne. Av de tre tidligere nevnte enslige perlene, som er løsfunn, er det en som skiller seg ut. En perle av jet funnet på Hustad i Lødingen(Ts.9972) som det finnes det ikke mange av i materialet fra Nord-Norge. Disse er vanligvis tilnærmet kuleformet, og er muligens fra de britiske øyer eller Spania (Munch 2003: 241 Solberg 2000:227). Dette er da et løsfunn funnet i forbindelse med et gårdsanlegg og gravplass og sendt inn til Tromsø Museum. Dette er et eksempel på et usikkert funn, da det ikke har et nøyaktig funnsted, men er nevneverdig. Materialet fra sikre kontekster tyder på at de fleste er fra merovingertid og inn i vikingtid. Dette vises i hvordan perlene er kombinert

med hverandre(se kapt.4). Glassfluss- perlene kommer som regel i større samlet mengde og i rød og oransje farge, men her opptrer det færre glassflussperler i funnene som har en større variasjon av perletyper. Dette gjelder også for et gravfunn på 7 glassflussperler fra Tjeldsund(Ts.2043). I denne ble det også funnet 1 sprukket steinperle. Disse er tønneformet og av røde farge.

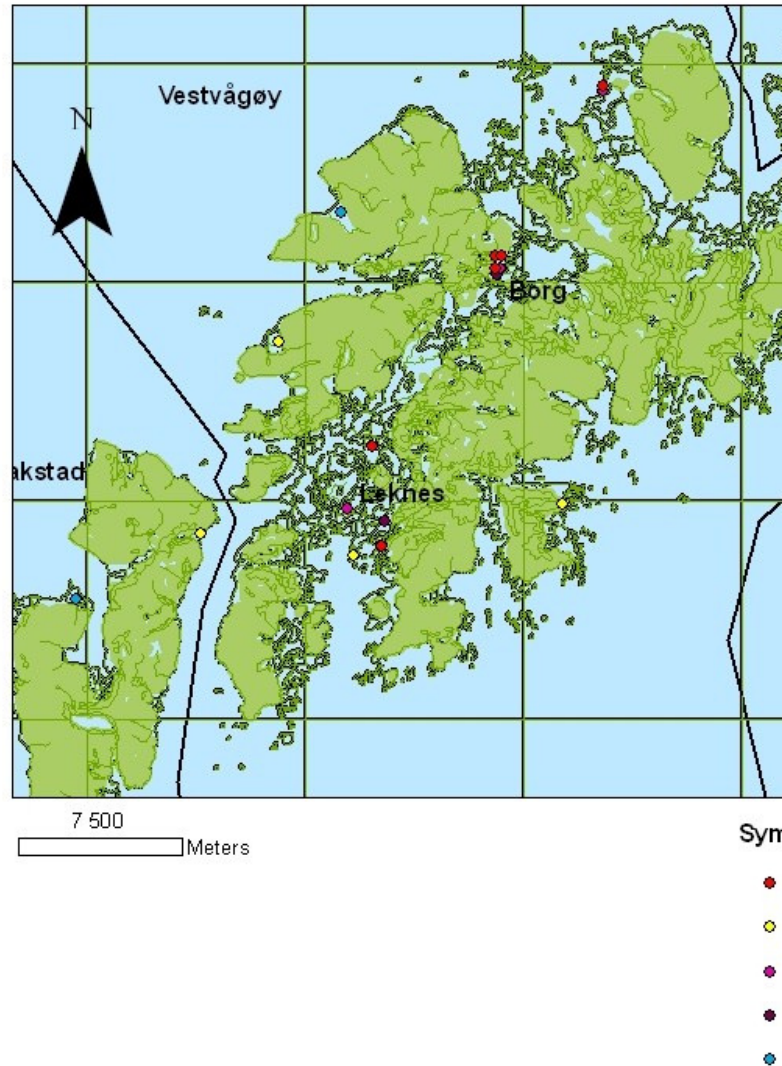
Figur.5.5 Glassperler fra Ytterstad Ts.941
(Foto: Ingunn D. Håkonsen)

5.1.2. Lofoten

Lofoten er en del av øygruppene som ligger mot havgapet i vest, nord for Polarsirkelen, og som grenser til Ofoten mot øst og Vesterålen mot nord. Totalt 155 perler er representert fra kommunene Vågan, Vestvågøy, Flakstad og Værøy. Perlene kommer fra 22 forskjellige funn. De fleste er lokalisert på Vestvågøy og de to kommunene, Flakstad og Vågan, som Vestvågøy grenser mot. Kartet viser bare hvor konsentrasjonen av funnene er lokalisert(se figur 5.6). Kart over hele distriktet finnes i appendiks.

Perlene er hovedsakelig funnet på kysten og inn i fjordene, med unntak av dem på Borg på Vestvågøy. Borg har hatt mye menneskelig aktivitet i løpet av jernalder. Det er blant annet det største langhuset i hele Nord-Europa utgravd og dermed finner man det ikke usannsynlig at perler dukker opp her(Munch et.al 2003). Generelt er funnene små perlesamlinger opp til tredve stykker i et sluttet funn. Det er flere enkeltfunn i dette distriktet, 6 enslige funn av type boplass og løsfunn. Mange av disse er fra området rundt Borg. Det er stor variasjon i perletypene, men vanligst har funnene en kombinasjon av glass, glassfluss, mosaikk, millefiori-teknikk og rav. Det er flest glassflussperler som forekommer i dette distriktet, fulgt av glassperler(se appendiks A3 for fordeling). Perler av stein og bronse er det få eksemplarer av. Nye innslag er av bergkrystall og reticella-perlen, som i utgangspunktet er få av i Nord-Norge, spesielt sistnevnte.

Figur 5.6: Lofoten- distribusjon av perler

Bergkrystall- perlene er funnet sammen med flere mosaikk- og millefiori- perler, og denne kombinasjonen har stil- impulser fra moten i Sør- Skandinavia. Ingen bein- eller tann- perler fremtrer i dette distriktet. Merovingertidens perle- kjeder av glassfluss (Ts.4461, Ts.6390) viser seg to ganger i materialet, hovedsakelig av rød og oransje perler. De representerer henholdsvis kommunene Vestvågøy og Vågan.

Gravfunnene har både stor variasjon i perletyper og annet gjenstandsmateriale. De har ikke annet gravmateriale som går igjen i hver og en som tidligere nevnt Ofoten. Noen vil bli presentert nedenfor

Figur 5.7 Perler fra Nap. (Foto: Ingunn D. Håkonsen)

En perlesamling fra Værøy med både øyeperler og glass- perler, er avdekket i en massegrav med gjenstandsmateriale som sverd, øks, flere spenner og en beinkam, noe som gjør det vanskelig å si noe angående kjønn. Et gravfunn fra Nap i Flakstad kommune skiller seg imidlertid ut ved et annet gjenstandsmateriale. Det ble gravd ut et sverd og et spyd begravet ned sammen med 4 perler(Ts.624), noe som tyder på en manssgrav. Blant perlene var to av dem øyeperler, og en annen mosaikk- perle med hvite og svarte vertikale linjer som kan minne om sebrastriper. Selv om det er flertallet kvinnegraver som har perler, finner man også mulige manssgraver hvor slike gjenstander blir nedlagt som dette funnet er et eksempel på.

Figur 5.8 Hvite perler med forgylling, Borg.

(Foto: Ingunn D. Håkonsen)

Det er vanlig ved boplassfunn at det er få perler avdekket, men ut av de fire utgaver av funnene her, skiller en seg ved et større funn på 13 perler fra en hustuft. Funnet blir belyst i neste avsnitt. Perlene som er løsfunn, er ikke bare enkelte perler, men er opp til 12 stykker i ett funn.

Gjenstandsmaterialet i Lofoten virker yngre enn det som er kjent fra Ofoten. Det er flere perler som kan være fra 600-tallet, men enda flere som kan tidsfestes tidligst til slutten av merovingertid og inn i vikingtid. Rike og spesielle funn som et boplassfunn på 13 perler fra Buksnes (Ts.4677) og ei grav fra Flakstad med 30 perler (Ts.11521) er fremtredene, da de

dateres til 800-tallet og yngre(se bilde 4.6). Begge funnene har mange kompliserte millefiori- og mosaikk- perler samt glassperler. Det kan ha vært dandert på en slik måte i et kjede som kan tolkes som et mote- uttrykk av sør- skandinaviske proporsjoner. Slike går igjen i det svenske materialet(Ekberg 1991:16) De eneste tilfellene av reticella-perler i Nord-Norge er fra Flakstad- funnet (se kapt. 4.2.1)

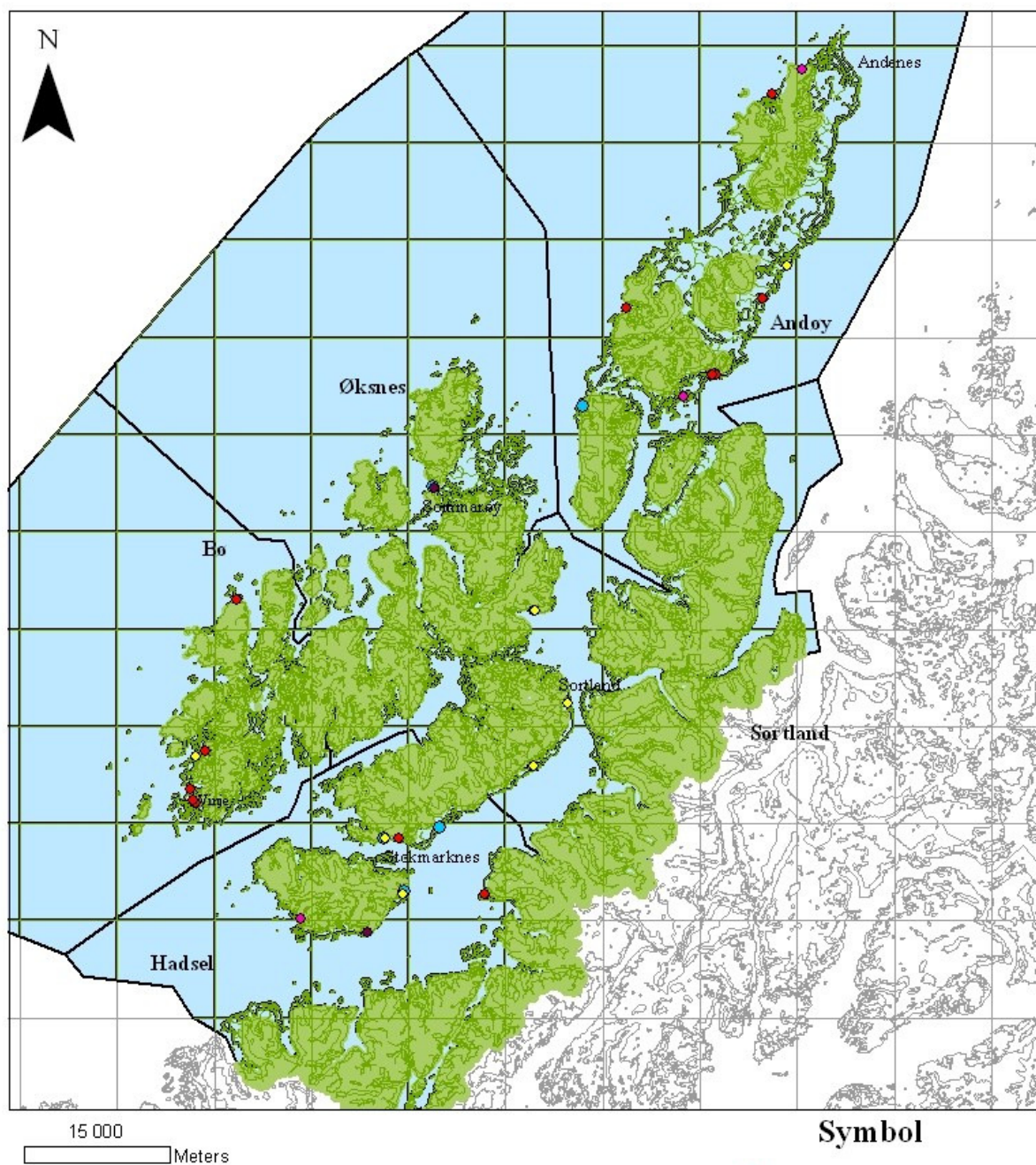
På Borg er det avdekket et annet funn (Ts.11179) av blant annet glass- og glassfluss- perler. De er flere små porøse og fragmenterte hvite perler av muligens korall(?) med en forgyllning som også er avdekket(se figur 5.8). Det er muligens ikke slik rik oppdagelse som andre nevnt

tidligere men i denne sammenheng er den unik. De er veldig spesielle perler som trolig har satt på rekke i et kjede. Spørsmålet som dukker opp er om dette kan være rester etter en rosenkrans, et religiøst bønnekjede.

5.1.3 Vesterålen

Dette distriktet er en fortsettelse på øygruppen som Lofoten er en del av, og består av 5 kommuner. Området grenser mot Sør-Troms i øst, og Lofoten i sør. Perler er tilstedeværende i alle kommunene, samlet 355 stykker fordelt på 31 forskjellige funn. Slik som de to forutgående distriktene, ligger perlefunnene også fordelt over hele distriktet ved kysten eller inn i vikene. I Sortland kommune er det langt mellom de få perlefunnene, mens i de øvrige kommunene ligger perlekonsentrasjonene nærmere hverandre. Kartet(figur 5.9) viser hele distriktet, da perlefunnene ligger spredt over alle kommunene.

Det er alt fra mange enslige perlefunn til større samlinger med opp til 74 perler. Hele 14 enslige perler er avdekket i forskjellige typer og former spredt over hele distriktet. Av disse er flere gravfunn, men også løsfunn og boplassfunn. Distriktet er ikke ulik de tidligere presenterte da det er stor variasjon i perlesamlingene også her. Perler av glass dominerer materialet, men også perler av glassfluss, mosaikk, millefiori, bergkrystall og rav fremtrer (se appendiks A3).

Figur 5.9: Vesterålens distribusjon av perler.

Et større gravfunn fra Hadsel bestående av 62 perler(Ts.740-742) er iøynefallende da det er mange glassfolierte segmenterte perler i brun, brun med gyllent skjær og blått. De har også

noen få blå glassperler hvor formen er dobbelkonisk med utstående markerte kanter. Det er få av disse i nord. Funnet er trolig fra vikingtiden.

Perler av bein eller stein, unntatt av bergkrystall, er fraværende. To perler i tre (Ts.8968) blir imidlertid utgravd fra ei båtgrav på Føre (se figur 4.10). Disse treperlene er enslig i sin art da de både er segmenterte og glassfolierte over en blå farge. Dette er ikke funnet noen andre steder. Sammen med disse er også en mosaikk- perle og en tann- perle av muligens bjørnetann, utgravd fra det som sannsynligvis er en mannsgrav fra vikingtiden.

Figur 5.10 Perler fra Hadsel. (Foto: Ingunn D. Håkonsen)

Distriktet innehar flest løsfunn i dette utvalget og, som tidligere nevnt, har en enkelt perler i

hvert funn. Det er største samlingen er fra Hadsel og består av 51 perler (Ts.5043) som er løsfunn, og er oppsamlet over tid på et potetland, noe som gjør det usikkert. Mengden og typevariasjonen er stor, noe som kan tilsi en eller flere graver i området. Et annet

løsfunn(Ts.764) med færre perler, 14 stykker, har også glassfolierte segmenterte perler og mosaikk- perler i kombinasjon.

I de 13 gravfunnene viser også her at perler og spenner blir funnet sammen. Annet gjenstandsmateriale varierer mye ettersom det er flere graver som er omrotet etter blant annet pløying av marken for jordbruk. I et slikt omrotet gravområde på Andøya ble et perlefunn på 56 stykker (Ts.4434) avdekket. De er av glass i forskjellige farger. Det som gjør dem så særegen, er størrelsen. De er svært små, noen millimeter i lengde og bredde, og er trolig fra siste halvdel av vikingtiden da perlene ble mindre(Callmer 1997:199). Det er vanligere i yngre jernalder at glassperlene er rundt en halv centimeter stor eller større. Perlene ble funnet sammen med blant annet øks, smykke og spydspiss, men er trolig ikke fra samme grav da gjenstandene ble avdekket på et jorde med overpløyde graver.

Figur 5.11 Små glassperler fra Andøya (Foto: Ingunn D. Håkonsen)

Når det kommer til datering av materialet, kan materialet tidfestet mellom slutten av merovingertid og vikingtiden. Det er flere perlefunn nevnt som er funnet i omrotete graver. De forskjellige perlene kan egentlig tilhøre forskjellige graver.

Kombinasjonen av perletyper er viktig og kan angi en relativ tidsperiode for bruk(se kap.4). Når man ikke vet om dette er en eller flere samlinger perler kan dette gi en feilaktig datering.

22 perler av glass, millefiori, glassfluss, rav, bein og bronse fra Haukenes i Hadsel(Ts.6362) er et eksempel på generell variasjon som går igjen hos de tidligere nevnte distriktene som i dette. Dette gravfunnet er trolig rundt 700- 800-tallet. Kombinasjonen perler(se kapt. 4.2.1. og 4.2.3) samsvarer også med Vinsryggs(1979) datering av gravmaterialet.

Perlesamlinger som skiller seg ut, er kombinasjonen millefiori- og bergkrystall-perler, da begge som regel er store og blir fremtredende som smykke på en jernalderkvinne. Et gravfunn fra Tofte på Andøy (Ts.10603) eksemplifiserer dette med 9 perler av stor størrelse i millefiori-teknikk og bergkrystall (se bilde 4.8 og 5.12). Funnet er trolig fra vikingtiden. Slik nevnt

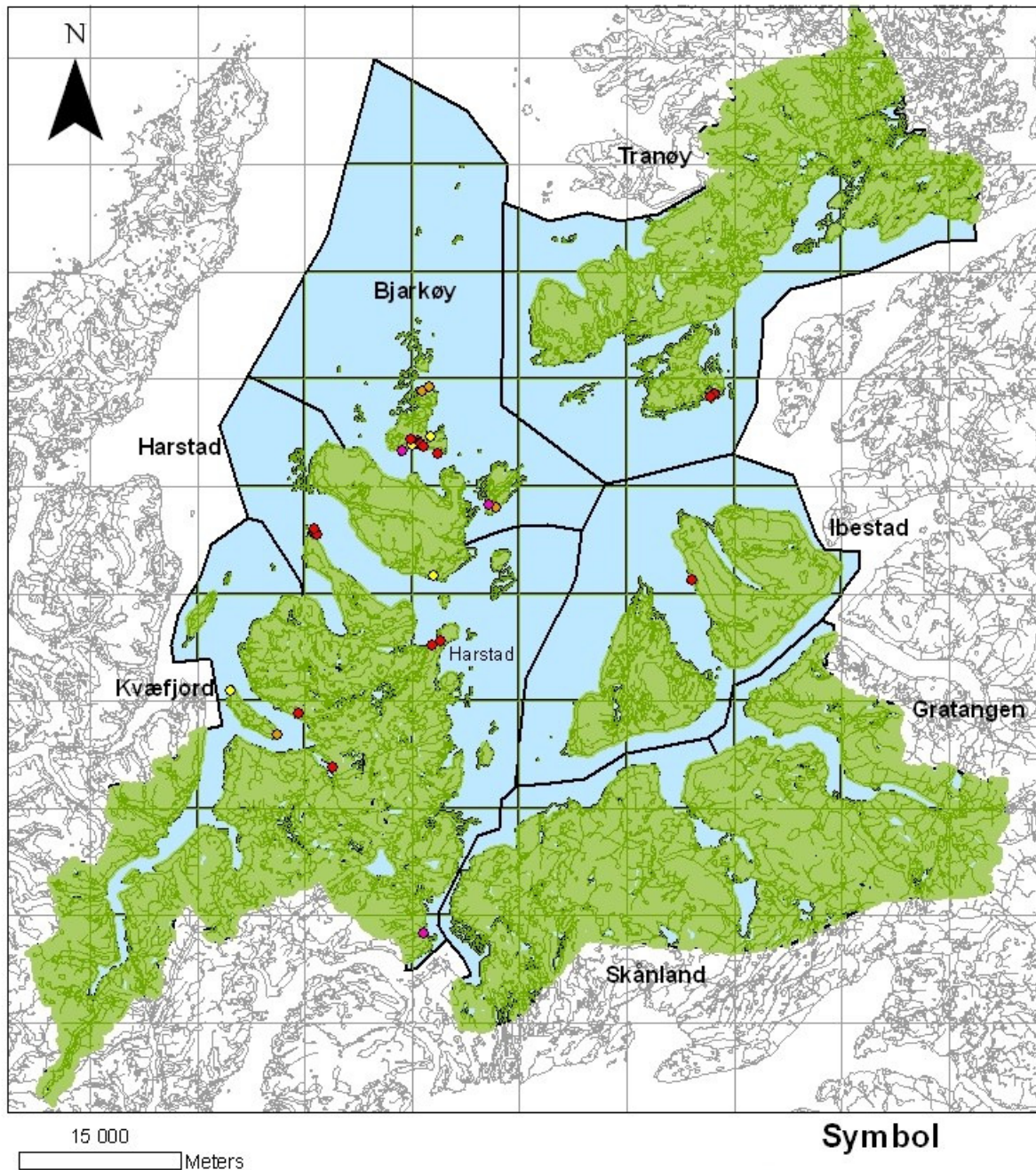

tidligere finnes denne kombinasjonen perletyper også i Lofoten.

Figur 5.12 Store perler fra Tofte (Foto: Ingunn D. Håkonsen)

5.1.4. Sør-Troms

Sør-Troms omfatter sør- østlige deler av øya Hinnøya som er Norges største øy, og deler av fastlandet inn til kommunene Bardu og Målselv. Området grenser mot Vesterålen i vest, Ofoten i sør og Midt-Troms i øst. Perlefunn kommer fra firekommuner; Kvæfjord, Harstad, Bjarkøy, og Ibestad. Det er totalt 117 perler fordelt på 27 funn. Fra Sør-Troms kommer det 13 gravfunn og nesten like mange løsfunn, 12. Det er noen gravfunn hvor det bare er funnet en enkel perle, men også i løsfunn. Det er ikke store samlinger av perler i hvert av de sluttete funnene slik det har vært i de tre andre forgående distriktene. Det største funnet er på 19 perler. Det er mange enkelt funn fra både grav og løsfunn, hele 14 stykker, slik som i Vesterålen. Bjarkøy kommune har betydeligere flere funn enn Kvæfjord og Harstad kommune. De er imidlertid funnet på steder hvor man fra tidlig forskning og annet gjenstandsmateriale vet at det var menneskelig aktivitet og bosetning. Glassperler dominerer i antall, men perler av glassfluss, mosaikk, bronse og rav er hovedsaklig også tilstedeværende (se appendiks A3). I funnene skiller ikke kombinasjonen av perletyper seg ut fra de andre distriktene. De nevnte perletypene er en utbredt sammensetning av perlekjedet også her.

Figur 5.13: Sør- Troms distribusjon av perler.

Det største funnet på 19 perler fra Hunstad i Kvæfjord kommune(Ts.30) eksemplifiserer denne generelle kombinasjonen, hvor perler av glass, glassfluss og mosaikk harmonerer til et smykke. Dette er løsfunn som er samlet opp over tid på et jorde med mange overpløyde

gravhauger. Sannsynligheten for at det er fra en eller flere graver er stor, og konteksten blir mer eller mindre sikker enn hvis man ikke hadde disse opplysningene.

Bergkrystall- og bein- perlen er ikke representert her, men en annen perle, av keramikk fra Prekestolen i Harstad(Ts.8207)vekker oppsikt og ble funnet under utgraving av en tuft. Denne har muligens en innvending metallsylander med dekor lignende med den klassiske øyeperlen.

I gravene hvor det er funnet annet gjenstandsmateriale, dukker spennene opp igjen sammen med perlene. Det er også flere gravfunn hvor det dukker opp bare en enkelt perle. En enslig rav- perle(Ts.3292) er funnet i en muligens mannsgrav fra Ytre Elgsnes i Harstad, da det er funnet både sverdklinge og beltebeslag også. I en annen grav fra Bjarkøy er 13 perler(Ts.1042) avdekket sammen med spenner, kniv og bronsesmykke, som heller mot en kvinnegrav. Denne har Vinsrygg(1979) datert til 700-800-tallet. Perlene er hovedsakelig av glass, men også enkeltvis av millefiori, glassfluss og bronse, som er en generell sammensetning i perlemoten i Nord-Norge.

Løsfunn har gjentatte ganger bemerket seg ved at det er et mindre antall perler da samlingen ved enkelte anledninger har blitt borte, men i dette distriktet er tre funn litt større, opp til 10 perler. Det største fra Sandsøy er perler av blant annet glass- og glassfluss(Ts.2322), og i samme området ble også 8 bronseperler funnet(Ts.2321).

Figur 5.14 Keramikk perle fra Harstad
(Foto: Ingunn D. Håkonsen)

To funn i boplass- kontekst er også enslige funn, hvorpå den ene er nevnt tidligere, og den andre er en øye- perle(Ts.5053). Her forekommer også materialet i mindre antall i slike sammenhenger, da de som regel er mistet eller glemt igjen.

Tidsperiodene perlene opptrer i, er varierende som i de forutgående distriktene. Det er flere funn som kan være yngre enn midten av merovingertid. En samling fra en grav på Trondenes i Harstad på 7 perler av glassfluss, rav og bronse(Ts.4270) er et eksempel på det. Fra Bjarkøy ble et annet funn på 6 perler(Ts.1908)avdekket, hvorav 5 av dem er millefiori, kan være fra 700-tallet og inn i vikingtid.

5.2 Sammenfatning

De store konsentrasjonene av perler finner man i gravene, hvor det også vises en stor variasjon av perletyper. Det er perler av glass, mosaikk, millefiori, bronse, stein og rav som kombineres med hverandre for å lage perlekjeder. Dette gjenstandsmaterialet fremkommer som regel i kvinnegraver, men slik gjenstandsmaterialet og kjønnsbestemmelse av skjelettet i graven viser, avdekkes perler også i mannsgraver. Det er dermed ikke utelukket at store samlinger av perler kan forekomme på boplasser og som løsfunn, noe som antydes av denne fremstillingen. Det er en god del løsfunn som er nevnt og er vanskelig å datere. Enkelte som kan sannsynliggjøres til en mer eller mindre sikker kontekst, vil bli inkorporert i diskusjonen. I utvalget vises generelle tendenser til hvordan kombinasjonen av perler forekommer og hvordan spesielle typer skiller seg ut. Det er glass- og glassfluss- perler som på lik linje er de dominerende perletypene på hele områdene. Det er da regionale forskjeller hvor Vesterålen og Sør-Troms har mest glassperler, mens de fleste glassflussperler er avdekket i Lofoten og Ofoten. Spesielle og unike perler er fordelt på de fire forskjellige distriktene. Mens keramikkerperlen er et unikt funn i Sør-Troms, har Ofoten perler av kauriskjell.

Det er perlene funnet i gravmaterialet som er mest representativt, siden det er funnet i en mer eller mindre sikker kontekst. Dette gir også muligheter til å datere og stedfeste perlematerialet, slik man kan finne ut om de ulike distriktene samtidig alle distriktene som en helhet. Distriktene har ulik antall perler fordelt på ulik antall sluttete funn, hvor Vesterålen har mest perler og sluttete funn, og Sør-Troms har minst fordelt nesten lik antall sluttet funn. Distriktene viser likevel en homogenitet i kombinasjonen av perletypene som kan rettes til hvordan perlemoten var, samt perlenes opprinnelsessted/produksjonsted. Funnene er avdekket ved kysten eller i vikene, ingen er funnet langt inn på land eller i innlandet. Et unntak er da perlefunnene fra Borg, som ble funnet midt på Vestvågøya.

Dateringene på perlene er spredt over hele yngre jernalder, og samsvarer med annet gjenstandsmateriale hvor det er mulig. De fleste er fra siste halvdel av merovingertid og vikingtid.

Kapittel 6

Diskusjon

I de forutgående kapitlene har jeg presentert et grunnlag for å drøfte perlenes reise til Skandinavia og spesielt Nord-Norge. For å besvare problemstillingen i denne avhandlingen, er diskusjonen brutt opp i flere mindre spørsmål. Jeg vil først drøfte om hvilken type kontakt den norrøne befolkningen hadde i yngre jernalder og i hvilken grad kontakten har vært. Dette er selvsagt en viktig del av avhandlingen da det inngår i selve problemstillingens kjerne. Importerte og lokal- produserte perler ble fremstilt i kapittel 4. Hoveddelen av denne diskusjonen vil omhandle Nord-Norges forbindelser med samfunnet utenfor med utgangspunkt i perlematerialet. Teoretiske perspektiver som omhandler kontakter, økonomisk strukturering og handelsnettverk er emner som vil bli gjenopptatt fra kapittel 3 i denne diskusjonen. Avslutningsvis vil samarbeidet mellom samer og norrøne befolkning bli fremstilt for å belyse østlige kontaktnettverk. En østlig rute presentert i kapittel 3 vil da være relevant i denne diskusjonen.

6.1. Typer kontakter til Nord-Norge

Det er flere typer kontakt diskutert i kapittel 3, og tråden vil bli tatt opp her. Et spørsmål som vekker interesse er hvordan har det seg slik at perler av fremmed opphav viser seg i nordlige deler av Norge i jernalderen. Det er kjent at Nord-Norge har hatt langstrakte forbindelser med andre områder i Europa og Skandinavia, men hvilke forbindelser er det man egentlig har hatt? Det er rimelig å tro at det har vært kontakt av både det fiendtlige og fredelige slaget, men det er nesten umulig å vite om en gjenstand har blitt plyndret, handlet til seg eller utvekslet til seg gjennom alliansebygging. Ett unntak gjelder imidlertid da det kommer til perler. Med et slikt gjenstandsmateriale, kan man studere handel og utvekslingssystemer i Europa, da perlene er spredt over store områder i Europa og Skandinavia. Slik det er nevnt tidligere i kapittel 3(s.11), kan dermed dette gjenstandsmateriale indikere handel og andre utvekslingsformer mer enn andre ervervelsesmåter. Den største og mest utbrede typen, perler av glass og glassfluss er å foretrekke til å studere forskjellige utvekslingsformer som redistributiv, resiproke og handel. Dette på grunn av at perlens attributter og kjemiske sammensetning kan bli undersøkt slik at man kan lokalisere stedene de muligens har blitt tilvirket. Kunnskap om produksjon og

forskjellige teknikker i produksjon for utforming av glass- og glassflussperler er også viktig bestemmelsen av mulig produksjonsplass (Callmer 1991:25). Store mengder av likartet materiale over mindre områder i Europa henspeler på en produksjon for å tilfredsstille etterspørselen av perler. Perler med orientalske impulser i store opplag tyder på at de utgjorde en stor del av importen mot Nord-Europa (Callmer 1991: 25, 28, 2003:38). Perleimport gjennom en østlig rute vil bli tatt opp i kapittel 6.3

Perler som er lik de funnet i Nord-Norge, er også utbredt blant befolkningen i Sør-Skandinavia. Den norrøne befolkningen har blitt påvirket av perlemoten fra sør. Callmer argumenterer for at den store mengden av orientalske perler produsert på 700- og 800-tallet var en billig masseprodusert gjenstandstype for "fattige bondekvinne og jenter" (1990:35, min oversetting), fremfor luksusobjekter til klostre, kongelige og episkopale husstander. Det er oppgitt i flere tekster at perler var en luksusvare (Bakka 1971:39, Sjøvold 1974: 227). Jeg er enig i begge utsagnene på forskjellig måter. På den ene siden tror jeg at de store mengder av perler som har blitt produsert og sendt til handelssteder, ikke ville blitt produsert hvis man ikke fikk fortjeneste fra det. I en markedsutbytte er det et prisregulert marked, slik at man måtte kunne skape en etterspørsel. I dette tilfellet var økonomien i regi av Abbasid kalifatet sterk nok til en slik stor produksjon av orientalsk perler (Callmer 1996:61). Lave kostnader i produksjonen, gav billigere perler, men også av dårligere kvalitet. Funn av defekte perler i Nord-Europa kan indikere dette (Callmer 1991:33). På den andre siden kan perler ses på som luksusvarer. Sølv- perler, perler av halvedelstener og kauriskjell er i forhold til andre perler som bronse og rav er ikke like frekvent. I Egypt var kauri- skjellene så dekorativt at det til og med ble støpet i gull. I begravelsene til kongelige ble kauri- skjellene ble lagt sammen med annet gods, som viser hvor høyt ansett skjellene var (Clarke 1986:24). Kauriskjellene er da ikke en perle på samme måte som glassperlene, men brukes på samme måte i dette tilfelle, dermed burde også bli sett på lik linje som andre perler.

Det er likevel ikke usannsynlig at perler kan ha blitt brukt som byttemiddel eller gave i et redistributivt økonomisk system for å styrke allianser eller i ekteskapsallianser (se også kap.6.3). Samfunnet i jernalderen innebar en sosial konvensjon, om man gav en gave, var man pliktig til å gi en tilbake. Dette skapte et slags bånd mellom giveren og mottakeren, enten en forbindelse mellom likverdige, eller underkastelsesforhold, ettersom hvor på rangstigen giveren og mottakeren sto (Skre et. al 2004:52). Perler kan ha blitt brakt til Nord-Norge som en slags vareutveksling mellom stormenn, en resiprok handling i en prestisjesfære.

Prestisjevarer som for eksempel stormannen Ottar får i bytte for sine ettertraktete varer, kan han bruke for å styrke sin egen posisjon eller inngå i allianser. At perler kan ha vært plyndret til seg, er også en mulighet. Det er kjent at vikinger har plyndret kysten langs de britiske øyer, en kjent plyndring er klosteret på Lindisfarne i år 793 (Solberg 2000:184, 245).

6.2 Distriktenes kontakter

Distriktene som en helhet, viser kontakt med store deler av Europa, Middelhavsområdet, og Orienten/Østen, det vil si vestlige og sentrale deler av Asia, deriblant Midtøsten. Innenfor de forskjellige distriktene kan derimot variasjoner i kontaktflater vises. Det er hovedsakelig perler av glass og glassfluss som kan vise til forbindelse med perlehandelen fra nevnte geografiske deler. Rav og andre naturforekomster som kauriskjell kan også vitne om langstrakte kontakter.

Fra Vesterålen og Sør-Troms kjenner vi flere funn som viser til forbindelse med Middelhavet og Østen, men også med Baltikum. Et sluttet funn kan inneholde flere perler som har opprinnelse eller produksjonssted fra flere steder. Et eksempel på dette er gravfunnet fra Haukenes i Hadsel, der ulike perletyper, viser til både orientalsk produksjon, og Danmarks og Baltikums naturforekomster, rav. Det er også flere funn fra Andøya i Vesterålen, Vestvågøy og Flakstad fra Lofoten, samt Sandsøy og Harstad i Sør-Troms vitner om slike forbindelser. Millefiori- perlene henspiller en orientalsk impuls. De kan ha funnet veien til de nordlige deler gjennom det østlige Europa mot de baltiske landene og videre til de skandinaviske handelsstedene gjennom skandinaviske handelsmenn som nevnt i kapittel 3 (Callmer 1990:24, 1991:27, 1996:62). Rav og glass- perler kan knyttes mer til en sør- skandinavisk eller kontinental produksjon. Dette fordi rav er enkelt å skaffe da dette er en naturlig forekomst i Danmark og Baltikum, og på flere handelssteder som Ribe og Birka kan knyttes til produksjon av glassperler (Gam 1990: 199). Millefiori- perlene kan derimot like gjerne ha vært produsert på en av de skandinaviske handelsstedene, da det ble importert millifiori- stenger og deler av mosaikk og glass til Sør-Skandinavia i løpet av yngre jernalder. En hypotese er at de importerte ferdige delene av millefiori- teknikk og mosaikkdelene kan komme fra Middelhavsområdet eller Østen for videre å bli formet til hele perler hos skandinaviske handverkere som mestret perlemaking (Callmer 2003:38-39). En øyeperle fra et

gravfunn i Kvæfjord(ts.156) kan også uttrykke nettopp et slikt tilfelle. De karakteristiske trekkene av øye i hvit og rød mellom kryssende grønne S-linjer, viser til Middelhavsområde, men det er sannsynlig for at den kunne blitt tilvirket sørlige deler i Skandinavia. Slik skandinavisk produksjon var trolig fra 700-tallet og videre siden det er i dette tidspunktet da de skandinaviske handelsstedene etableres (se kapt.3.3). Flere av funnene kan være av sørskandinavisk produksjon men med glass og glassfluss fra andre områder.

Ett stort antall segmenterte glassfolierte perler i forskjellige farger som kan stamme fra bysantinsk produksjon er fra et funn fra Hadsel i Vesterålen. Sammen med disse er også to dobbelkoniske blå perler med utstående ender funnet(se fig.5.10), som kan henseiler på samme forbindelse (Callmer 1996:59-61). På den andre siden viser trolig mosaikk- perlene i samme funn en sør- skandinavisk produksjon. Sannsynligheten for at dette er en kombinasjon av perler fra flere produksjonssteder er større på grunn av de ulike perletypene. Et mønster på en keramikkperle fra Kvæfjord(se 5.14) viser muligens til en ukrainsk stiltradisjon. Denne type dekor, store ovale øyer med hvite og pupill er vanlige på tønneformet perler ved Svartehavet (Tatton- Brown 1995:37-38).

Perlematerialet i Lofoten og Ofoten indikerer hovedsaklig tilknytning til kontinentet, Sør-Skandinavia og Østen. De har perler fra hele yngre jernalder. Disse to har også en største andel glassfluss- og bronseperler blant distriktene. Det er flere funn som representerer sørskandinavisk produksjon i merovingertid. Dette er funn av glassflussperler fra Flakstad, Vågan og Vestvågøy. Disse glassflussperlene dominerer på 600-tallet i Skandinavia og Europa hvor import av blant annet østlige perler er sjelden(Callmer 2003:41, Arrhenius 1960:67). Tofte-funnet fra Vesterålen og et gravfunn fra Sand på Vestvågøy, representerer samme kombinasjonen perler som (se kapt. 5.1.1.), millefiori og bergkrystall. Sammen med rav- perler, viser dette til både en østlig forbindelse og kontakt med Østersjøområdet. Bergkrystall-perler er det usikkerheter vedrørende det er importvare eller lokalprodusert, selv om det finnes naturlige forekomster i Nord-Norge (Callmer 2003:44, Vinsrygg 1979:41).

Et gravfunn på Stokke i Ofoten har klare indikasjoner på en lokal produksjon av perler, da perler av bein, stein og muligens av tann blir funnet her. Sammen med disse finner man også mosaikk-, glass- og rav- perler. Dette er både lokal og skandinavisk produksjon. I denne vitner kombinasjonen perler om tidligere utsagn, funn kan inneholde flere typer perler fra forskjellige opprinnelsessted.

Selv om distriktene hovedsakelig uttrykker samme kontaktflater, er det funn som skiller seg ut da den kan være unik på forskjellige måter. Gravfunnene fra Ytterstad og Tofte i Ofoten består blant annet av kauriskjell- perler av typen, *Cypraea moneta*, pengekauri. Dette er skjell som bare eksisterer i det Indiske hav. Hvordan har det seg at slike skjell som har begrenset geografisk område å leve, blir avdekket i graver i Nord-Norge? Andre typer kauriskjell som panterkauri funnet på Gotland på 600-tallet og tigerkauri i rike kvinnegraver i Frankrike, Tyskland og England i tidsperioden 400- 600 e. Kr. har blitt knyttet til en tilstrømming av handelsvarer mot vest gjennom Middelhavsområdet (Callmer 1990:21). I latviske graver på 700-tallet blir pengekaurien tolket som kontakter med øvre del av elven Dniepr i Russland da dette området trolig hadde kontakter mot øst. Sammen med kauriskjellene er også funnet store samlinger av mosaikk, glass, glassfluss og bronseperler som kan tilsvare en rik grav med sør-skandinavisk import. En hypotese jeg vil legge frem er om disse to funnene kan ha vært en etterligning av rike kvinnegravene fra vest-Europa og dermed en representant for et nordiskgermanske kulturfellesskap. Kan kauriskjellene ha kommet fra øst gjennom steppene i Russland og videre nordover mot de baltiske landene og fra dette området langs en rute som går gjennom Mellom- Sverige inn i Trøndelag og til Ofoten-område.

Fra tidligere nevnt gravfunnet Flakstad er reticella-perlene funnet sammen med millefiori-, mosaikk-, og glassperler. Reticella-perlene er unike i Nord-Norge da det er så få som er funnet, mens på kontinentet og de britiske øyer er det avdekket mange (Callmer 2003:41). Denne kabelteknikken som er spesiell for denne perletypen kan også knyttes til frankiske glassbeger med samme dekor, slik nevnt i kapittel 4.2.1. Det er i tillegg mange millefiori-perler i dette funnet og deres mønster av sjakk og spiraler er det funnet lignende av på perler funnet i Danmark og sørvestlige delen av Sverige. Tre perler av tre fra Ofoten og Vesterålen, to av disse segmenterte og dekket av blått glass, er et sjeldent også i Skandinavia. Det er lite gjort med denne perletypen og man vet ikke hvor denne typen kommer fra. Ekberg(1991:22) beskriver treperler med bronseband fra Sverige, men bemerker at det er en meget spesiell perle. Det er ikke vanlig å finne treperler, og spesielt glassdekte perler som i Nord-Norge eller med bronsebeslag som i Sverige. Et boplassfunn fra Borg på Vestvågøy vekker oppsikt da det er fragmenterte porøse hvite perler som er forgyldt. Det er usikkert hva slags materiale det er formet av, men det minner om kalkholdig korall. Det er ingen som er lik disse i utforming, og som tidligere nevnt i kapt.5 under jeg om det kan være deler av en religiøs bønnekjede,. På Borg er en annen gjenstand dråpeformet som tolkes å være hodet til en bok- peker av

angesaksisk opprinnelse, brukt til lesing av religiøse skrifter(Munch et. al 2003: 247). Hvis min bestemmelse er rett kan begge disse funnene blitt ervervet gjennom plyndring? Det virker ikke sannsynlig å importere slike religiøse gjenstander gjennom handel. Det kan være at perlene ikke er et bønnekjede heller, men bare spesielle perler, slik som tre- perlene ovenfor.

De omtalte distriktene som en helhet viser mye østlig kontakt. Ifølge Callmer(1997:199) kan dette forklares med at orientalske perler var en trend over hele Europa på 700- og 800-tallet. Som følge av denne populariteten ble skandinaviske perler lite etterspurt og dermed gikk produksjonen ned. Slik materialet er fremstilt i denne avhandlingen knyttes det til både en skandinavisk perleproduksjon og import fra Østen av hele perler og segmenter av millefiori og mosaikkdelene. Det er høyst sannsynlig at Nord-Norge hadde kontakt med blant annet handelsplassene Kaupang, Ribe, Birka og Hedeby i yngre jernalder. Dette var direkte eller/og indirekte. Det er altså ikke usannsynlig at perlene gikk fra hand til hand inntil de indirekte nådde destinasjonen hvor de er funnet. Mange av perlene har trolig blitt fraktet gjennom en østlig rute til Østersjø- område for å bli sendt videre enten langs kysten av Norge til blant annet Lofoten og Vesterålen eller på land gjennom Mellom-Sverige til Trøndelag og lenger nord. Som presentert i kapittel 3.1 viser gjenstandsmateriale om kontakt med Sverige og at dette var en kontaktflate som har blitt benyttet siden folkevandringstid, og stoppet ikke opp i yngre jernalder(Sjövold 1962:240, 1974: 358-359). Homogeniteten i den skandinaviske perlemoten gir uttrykk for at nære kontakter var gjeldene for å holde følge med frafall og tilkomst av nye perletyper. Reticella- perlen er et eksempel på dette. Selv om det finnes få av disse i Nord-Norge, var de vanlige i blant annet det sør- skandinaviske materiale, og jeg velger å se på dette som en populær perle ettersom dette var perlemoten (Ekberg 1991:12). Det er flere grunner til at det er så få av reticella-perlen i det nordnorske materialet, og en av dem er at det er en liten brøkdelen av Nord-Norges graver er utgravd og man vet ikke hvilke gjenstandsmateriale kan ligge skjult under jorden eller om det eksisterer. Ekberg(1991:12) bemerker at funn som blir avdekket i etterkant at publikasjonen er utgitt, kan endre kronologien i tidligste opptreden. Dette skjedde med reticella- perlen i svensk perlemateriale. Det er store samlinger millefiori- perlene i de nordnorske perlefunnene, noe som det også er i skandinaviske funn. Øye- perler er også veldig utbredt, både i nord og ellers i Skandinavia(Ekberg 1991). Disse perletypene kan vitne om Nord-Norges sterke ønske om tilhørighet blant det nordiskgermanske kulturfellesskap. Dimensjonen på det nordnorske perlematerialet bekrefter om at importen av dette gjenstandsmateriale har vært stor gjennom

hele yngre jernalder. Den vestlige ruten som går gjennom Europa fra Middelhavsområdet. Det var gjennom denne ruten at orientalske perler ble transportert til nordvestlige del av Europa, og de skandinaviske handelsstedene. Langs kysten av og inn i vikene av Hålogaland var trolig flere såkalte maktsentrum hvor lokale stormenn og/eller høvdinger var lokalisert(Christophersen 1989:128). Jeg vil nevne blant annet Bjarkøy, Borg i Lofoten og Saltstraumen som mulig eksempel uten å gå inn lenger på dette emne. Stormannen Ottar forteller om reisen sørover mot blant annet de britiske øyer og handelsplassen Skiringssal(som har blitt tolket som Kaupang) og Hedeby i Danmark (Hansen og Olsen 2004: 69, Munch et. al 2003: 308). Det fortelles om hvilke handelsvarer Ottar fraktet med seg, men ikke om hva han handlet med seg eller om han i det hele tatt handlet. Kan perler være en handelsvare som han tok med seg til Hålogaland? Det virker lite trolig at omreisende handelsmenn dro en lengre tur til Hålogaland, i stedet for å dra til et av handelsstedene i Sør-Skandinavia, kanskje Kaupang. Sannsynligvis må perlene vært fraktet av den norrøne befolkningen mot nord eller av folk som gjestet området.

6.3 Den samiske og norrøne befolkning

Hittil har det hovedsakelig vært konsentrert rundt den norrøne befolkningen og perler som vitner om forbindelser over store avstander. Som tidligere nevnt har den samiske befolkningen hatt et gjensidig samarbeid med den norrøne befolkningen og hvor viktig samene var for suksessen deres (se kapt.3.3). Den samiske befolkningen hadde trolig ett østlig kontaktnettverk som håloyghøvdningene benyttet seg av. Pelshandelen i det arktiske nord er kjent fra flere arbeid(Jankuhn 1982, Sjøvold 1974, Storli 2006), og har hatt stor betydning på den norrøne handelsvirksomheten mot øst. Samene har virket som en mellommann mellom det østlige kontaktnettverket og den norrøne befolkningen. At innstrømming av perler kan ha kommet gjennom dette nettverket, er ikke usannsynlig. Den tidligere nevnte stormannen Ottar fra Hålogaland(se kapt.3.3) forteller sin reise mot Bjarmeland, som er området rundt Kvitesjøen. Her kan vestlige varer blitt byttet med østlige varer og muligens få kontakt med dette nettverket. Gjennom den samiske mellommannen kan den norrøne fått østlige varer.

Det er viktig å presentere også den samiske befolkningen i denne avhandlingen da perler var en trend som spredte seg over Europa, Østen og Skandinavia. Disse gjenstandene har vært

populære hos den nordisk-germanske gruppe, som inkluderer de norrøne i Nord-Norge. En slutning er at dette var gjenstander forbeholdt norrøne eller som de verdsatte. I denne sammenheng vil jeg referere til flere graver tolket til samiske og norrøne gjenstander, deriblant perler som Inga M. Bruun(2007:43-44, 50,-51, 52-53, 56,57) diskuterer i sammenheng med blandete graver. Et gravfunn med 13 perler fra Bjarkøy som også er med i mitt utvalg er en del av Bruns diskusjon angående blandete graver. Dette funnet viser til både østlig i form av orientalske perler og sør- skandinavisk produksjon. Tolkningen er at graver med både østlig og norrønt preg kan tenkes å være ekteskapsallianser mellom den samiske og den norrøne befolkningen som et ledd i den norrønes redistributive økonomiske nettverk. Denne tolkningen er forbeholdt at man ikke knytter seg til en mulig tolkning av gravene (Bruun 2007:78-84). Jeg mener at gjennom en ekteskapsallianse mellom norrøn og samisk kan ha vært gjeldene da det var viktig for å opprettholde det nære samarbeidet mellom den samiske befolkningen. De hadde naturressurser som de norrøne handlet med på det europeiske handelsmarkedet, og mye av varene var ettertraktet.

6.4 Sammenfatning

Perlematerialet er et godt materiale for å vise til handel og produksjonsområder. Import kan indikere handel, men også forskjellig utveksling og plyndring jeg mener er representert i materialet. Distriktene viser en homogenitet i materialet på samme tid som det er forskjeller på perletyper, omfang og tidsperioder. Unike perler som treperlene fra Ofoten og Vesterålen, keramikkperlen fra Sør-Troms og de spesielle fragmenterte perlene fra Lofoten vitner dette.

Millefiori- og reticella- perlene er blant perlene som representerer orientalsk import, mens rav og glassperler kan være av en sør-skandinavisk produksjon. Det er også preg av lokal produksjon av perler, slik som i stein, bein og muligens tann. Segmenterte perler og kauriskjell- perler knytter også forbindelse henholdsvis med Orienten og det Indiske hav. Perlematerialet viser også hvordan moten forandrer seg ettersom hvilke perler blir produsert eller nye elementer kommer inn, slik som med keramikkperlen og de dobbelkoniske blå perlene med enderand.

Importen har trolig hatt en vestlig og en østlig rute opp til Skandinavia, men hvem som har brakt den til Nord-Norge. Det kan være en Ottar, det vil si en stormann fra Hålogaland eller det kan gått fra hand til hand i korte avstander om gangen. Det kan også være plyndring under

vikingtiden. Den samiske befolkningen har også hatt sin rolle i importen og eksporten mot sør og øst. Samene kunne stå for ettertraktete varer den norrøne befolkningen brakte med seg til handelsstedene i Skandinavia. De var trolig også mellommann til en østlig kontakt.

Kapittel 7

Avsluttende konklusjoner

Perlematerialets omfang og variasjon er et godt bevis på Hålogalands kontakter. Et veletablert utvekslingsnettverk vises i Nord-Norge. Forbindelser med Midtøsten, og Abbasida- kalifatet i vestlig del av Asia viser at Nord-Norge har hatt langstrakte kontakter og vel så det. Kauriskjell og rav vitner om to helt forskjellige kontinent, henholdsvis Asia og Europa. Importvarer fra Sør-Skandinavia, kontinentet og Baltikum knytter kontakten som et felles germansk kulturnettverk nærmere Hålogaland. Stein-, bein-, tann- perler knyttes også til lokal produksjon i Hålogaland. Skandinaviske handelssteder er sentrale for import av perler til de nordlige deler. I merovingertiden viser både Lofoten og Ofoten en stor mengde av glassflusserperler som er importert. Millefiori- og mosaikk- perler i alle distriktene, bortsett fra i Ofoten hvor millefiori-perlen er fraværende, viser til en østlig forbindelse eller impuls. Disse perlene kunne også ha blitt produsert i Sør-Skandinavia.

Flere forskjellige handelsruter kan knyttes til perleimportens vei gjennom Østen til Europa og Skandinavia. Disse består hovedsakelig av en vestlig og en østlig, men har flere forskjellige veier gjennom innenfor de to. Også en handelsrute gjennom Mellom- Sverige til Trøndelag til Nord-Norge er en mulig rute perlene kan ha blitt transportert på.

Representativiteten av det utvalgte materialet kan settes spørsmål ved. Da jeg har tatt utgangspunkt i avgrensede områder som innebefatter Lofoten, Ofoten, Vesterålen og Sør-Troms, er det enkelte områder som er utelatt fra en diskusjon av Nord-Norge. I en større avhandling ville hele Nord-Norge bli diskutert. Jeg vil at leser tar forbehold om at materialet redegjort for her, er begrenset til distriktene omhandlet i denne avhandlingen. Variasjoner i de øvrige distriktene som ikke er presentert her, kan endre bildet på Nord-Norges perlemote. Det er også ikke tatt høyde for manglende perler eller perler som er utlånt.

Videre forskning på dette materialet, kan være status, perleproduksjon i Norge og kjønn i graver. Kontakt mellom Nord-Norge og Vestlandet er også gjenspeilet i annet gjenstandsmateriale. En komparativ analyse av perlematerialet fra disse områdene i yngre jernalder vil være av stor interesse. Dette fordi det kan avklare flere spørsmål om perleimporten til Norge generelt og ikke bare Nord-Norge.

Spørsmål om perler i mannsgraver kan også være mulige da det som oftest er kvinner som har slike spenner for å holde opp selekjolen, og perler som smykke. Perler i mannsgraver forekommer også, men da gjerne få og funnet i hoftehøyde da de muligens har blitt lagt i en pung eller festet på beltet. Det kan være en gravgave, lagt igjen av hans pårørende/ kjære, og ikke som en del av hans eiendeler. Perler hos menn kan også ha fungert som en amulett, spesielt øye- perlene fra middelhavsområdet som beskytter mot ondt (Callmer 2003: 46). En mastergrav på perler i mannsgraver fra NTNU er i avsluttende fase eller avsluttet angående dette temaet.

APPENDIKS

Appendiks A1:

Utvalg av materiale, fra Ofoten, Lofoten, Vesterålen og Sør-Troms

Forkortelser: Grunnfarge= gr.f., Frag=fragment, m=med, / betyr begge deler, 1= den ene, 2= den andre, G=grav, L=løsfunn, B=i forbindelse med boplass/hustuft, h-halvdel, X- hele tidsperioden, MVT- merovingertid, VT- vikingtid, Y.JA.- yngre jernalder

*Markert i oransj= sikre funn for utvalget

Museumsnr (T)	Antall	Materiale	Form	Beskrivelse	Komplekst	lengde cm	diameter cm	Sted	MVT	VT YJA
273	Totalt 5									
	1	glass	kuleformet	Klar gjennomskiktig	G	2,4	3	Resehavn, Andøy	2.h	1.h
	1	glass	ringformet	Bla gr.f. Rød linje i hver ende, sjakk gull/grovm og sirket rød/gul på 3/4 baker. Brukket		0,5	0,7			
	1	miliefiori	synderformet	Bra i ene enden. Rød ende, sjakk i gull/rodsvart på gråblå bakgrunn.		2,3	0,8			
	1	miliefiori	synderformet	Bra i ene enden. Rød ende, sjakk i gull/rodsvart på gråblå bakgrunn.		1,3	0,9			
	1	mosakk	polyonisk, 8-kant	Bla med røde prikker rundt midten. Fasettere sider. Brekt i ene enden.		0,7	0,6			
461	1-farge	miliefiori	synderformet	Bla gr.f. mørkeblå linje hvit/rods/gul/rods/hvit, 3. øver i midten, svart mørkblå, og hvit og grønne stifter	G	2,2	0,7	Sellevoild, Andøy	2.h	
	Totalt 9			1s, 74b-74c, boret sammen						
740		mosakk	tonneformet	Grønn gr.f. Blinder med blå/gul/rod i uregelmessig på ene siden.	G	2,1	1,7	Hadsel prestegård		X
	1	mosakk	tonneformet	Bla gr.f. nr. 3 gule og 2 røde saksakke- linjer innen hver omring perlen		1,6	1,9			
	1	mosakk	ringformet	Øyeperte, Grønn gr.f./nr. Lysegrønn kryssende S-linjer følges av rød linje-Øyeperte grønn nr. gull/rod prikker		1,3	1,1			
	1	mosakk	ringformet	Bla gr.f. med røde og gule prikker tett i tett.		1,3	1,1			
	1	mosakk	kuleformet	Grønn gr.f. nr. en rød saksakke linje. Innen hver gul/blå prikk på saksakke- linjen.		1,1	1,2			
	1	glass	ringformet riflet	Bla(turkis)		0,7	1			
	1	glass	tonneformet	Svart		1	0,8			
	1	mosakk	kuleformet	Bla gr.f. nr. Hvide kvadrater omkring i rekker		1	1,2			
	1	mosakk	ringformet	Øyeperte, Grønn gr.f. nr. 2 gule kryssende S- linjer, og røde øyne.	G	0,6	1	Hadsel prestegård		
741	Totalt 49									
	3	foliert	segmentert, 1 ledd	Brun. Kuleformete ledd		0,5	0,5			
	3	foliert	segmentert, 2 ledd	Brun. Kuleformete ledd		0,9	0,5			
	7	foliert	segmentert, 3 ledd	Brun. Kuleformete ledd		1,5	0,5			
	1	foliert	segmentert, 4 ledd	Brun. Kuleformete ledd		2	0,5			
	2	foliert	segmentert, 5 ledd	Brun. Kuleformete ledd		2,5	0,5			
	1	foliert	segmentert, 6 ledd	Brun. Kuleformete ledd		2,7	0,6			
	1	foliert	segmentert, 7 ledd	Brun nr. gyllent skjær. Kuleformete ledd		0,5	0,5			
	4	foliert	segmentert, 8 ledd	Brun nr. gyllent skjær. Kuleformete ledd		1,1	0,5			
	9	foliert	segmentert, 2 ledd	Brun nr. gyllent skjær. Kuleformete ledd		1,7	0,5			
	6	foliert	segmentert, 3 ledd	Brun nr. gyllent skjær. Kuleformete ledd		2,1	0,5			
	5	foliert	segmentert, 4 ledd	Brun nr. gyllent skjær. Kuleformete ledd		2,1	0,5			
	2	foliert	segmentert, 1 ledd	Bla. Kuleformete ledd		0,5	0,6			
	1	foliert	segmentert, 2 ledd	Bla. Kuleformete ledd		0,9	0,6			
	1	foliert	segmentert, 3 ledd	Bla. Kuleformete ledd		1,5	0,6			
	1	foliert	segmentert, 3 ledd	Bla. Kuleformete ledd		0,5	0,5			
	2	glass	polyonisk, 12 kant	Bla. Fasettere sider		1	0,5			
	2	glass	dobbelkonisk	Bla. Har utstående randkanten på begge ender		1	0,5			
	1	mosakk	kuleformet	Bla gr.f. med røde prikker med hvite avgrensninger		0,5	0,6			
742	Totalt 4									
	1	sølv?	spiral/sylinder	ifølge tilvekst søvtråd. Minner om bronseperlene i spiralform. Er	G	1,5	1,4	Hadsel		
	1	rau	ringformet	brunse		0,6	1,5			
	2	glass	diskformet	Grønn gjennomskiktig, og har rød S-linje omkring midten.		1,2	1,6			
746	1	glass	polyonisk, 8-fang	Bla. Fasettere sider, 12kant.	G	0,6	1,9	Hadsel prestegård		
748	3 farge	rau	ringformet	Brekt. Ingen mål på mangler hele perlen.	G			Hadsel prestegård		
758	Totalt 5								2.h	
	2	glass	ringformet	Gronnig klar gjennomskiktig	L	0,4	1,1			
	1	glass	tonneformet	Gul		0,3	0,3			
	1	glass	tonneformet	Bla		0,3	0,6			
	1	glass	ringformet	Bla		0,2	0,4			
764	Totalt 14									
	1	glassfluss	kremerhus	Red. Avbrett i den tyne enden	L	1,3	0,5-0,8	Vævik, Hadsel	2.h	
	1	glass	segmentert, 3 ledd	Bla		1,3	0,3			
	1	mosakk	ringformet	Bla gr.f med hvit linjer på skrå rundt perlen.		0,4	0,6			
	1	glassfluss	tonneformet	Bla		0,6	0,6			
	1	glass	tonneformet	Bla		0,6	0,6			
	5	glass	tonneformet	Bla		0,6	0,6			
	1	foliert	segmentert, 2 ledd	Grønn. Kuleformete ledd.		0,5	0,6			

	1	foliert	segmentert, 4 ledd	segmentert, 5 ledd	segmentert, 4 ledd	Kuleformete ledd, Brøn m/gyllent skjær	1,8	0,5				
	1	foliert	segmentert, 5 ledd		Kuleformete ledd, Hvit m/sølvskjær	Kuleformete ledd, Hvit m/sølvskjær	2	0,5				
1765	1	mosaikk	dobbelkronisk		Svart gr.f. m/ hvite og røde bølger parallellt omkring.	Svart gr.f. m/ hvite og røde bølger parallellt omkring.	1,5	1,5		2, h?		
	1	glass	diskosformet		Bla	Bla (turkis). Litt mindre i den ene enden	0,6	1				
	1	glass	kuleformet		Rød.	Rød.	0,5	0,6				
	1	glassfluss	tonneformet		Øyeparle. Grønn gr.f. og øyeredd med svart i midten med en hvit ring rundt	Øyeparle. Grønn gr.f. og øyeredd med svart i midten med en hvit ring rundt	0,7	1				
	1	glass	tonneformet		Svart. Her delvis en kant ved den ene enden	Svart. Her delvis en kant ved den ene enden	1	1				
	1	glass	tonneformet		Grønn gr.f.m/ 3 røde linjer horisontalt omkring med 2 gule sikksakklinje innimellom.	Grønn gr.f.m/ 3 røde linjer horisontalt omkring med 2 gule sikksakklinje innimellom.	0,8	0,8				
243c b)	1	mosaikk	kuleformet		Bla	Bla	1,1	1,3		2, h?		
2447	1	glass	ringformet, riflet		Bla. Svakt riflet, noe skadet	Bla. Svakt riflet, noe skadet	0,8	1,9				
	1	mosaikk	kuleformet		Øyeparle. Hvit gr.f. m/ øye: gul med turkis ring rundt.	Øyeparle. Hvit gr.f. m/ øye: gul med turkis ring rundt.	1,7	2				
	1	glass	ringformet		Grønn. Skadet, nesten halve borte.	Grønn. Skadet, nesten halve borte.	0,9	2				
	1	glass	ringformet		Bla	Bla	0,6	1,2				
	1	mosaikk	kuleformet		Bla gr.f. m/ hvite sikksakk- linjer på skrå	Bla gr.f. m/ hvite sikksakk- linjer på skrå	1,5	1,6				
2487	51	glass	ringformet		Bla	Bla	0,4-0,6	0,9				
	10	glass	segmentert, 2 ledd		Bla	Bla	1	1				
	3	glass	segmentert, 3 ledd		Bla	Bla	1,4	1				
	1	glass	polygonsk, 12-kant		Bla. Fasetterte sider	Bla. Fasetterte sider						
	3	mosaikk	kuleformet		Bla gr.f. med gule pøkker omkring	Bla gr.f. med gule pøkker omkring	1	1				
	1	glass	segmentert, 2 ledd		Hvit	Hvit	0,4-0,5	0,5				
	3	glass	glassfolierte		Forgyllt	Forgyllt	1,3	1,3				
	1	glass	tonneformet		Hvit	Hvit	2,1	1,3				
	1	mosaikk	segmentert, 2 ledd		Hvit gr.f. med rød vertikale sikksakklinjer	Hvit gr.f. med rød vertikale sikksakklinjer	0,9	0,9				
2704	1	glass	ringformet		Bla	Bla	0,4	1				X
2942	1	glass	ringformet		Bla. Har en lysere flekk på siden	Bla. Har en lysere flekk på siden	0,7	1				X
3114 a)	1	mosaikk	kuleformet		Bla gr.f. m/ hvite linjer i uregelmessig mønster	Bla gr.f. m/ hvite linjer i uregelmessig mønster	1,1	1,6		2, h?		X
3114 b)	1	glass	kuleformet		Bla	Bla	0,7	1				
3223	1	millefiori	tonneformet		Sjakkemønstre gul/grønn og hvit/blå og innrammet i rødt. Erovert	Sjakkemønstre gul/grønn og hvit/blå og innrammet i rødt. Erovert	1,4	1,5				X
3378	1	glass	tonneformet		Grønn	Grønn	0,5	0,9				X
3538 g)	en halv	glassfluss	tonneformet		Rød	Rød	0,8	0,9				
4344 b)	1	glassfluss	kuleformet		Oransje	Oransje	0,9	1,1				
	1	mosaikk	kuleformet		Øyeparle. Bla gr.f. m/ hvite S-linje og øye: svart m/ hvite stråler.	Øyeparle. Bla gr.f. m/ hvite S-linje og øye: svart m/ hvite stråler.	1,3	1				
	1	mosaikk	kuleformet		Øyeparle. Bla gr.f. rød linje rundt og øye: svart med røde og hvite stråler	Øyeparle. Bla gr.f. rød linje rundt og øye: svart med røde og hvite stråler	1,1	1,1				
	1	glass	ringformet		Bla	Bla	0,5	1				
4430	1	glass	ringformet		Bla	Bla	0,2	0,9				X
4434 c)	1	glass	Felles mål				0,1-0,2	0,2-0,3				X
	15	glass	ringformet		Gul	Gul						
	2	glass	kuleformet		Gul	Gul						
	5	glass	tonneformet		Gul	Gul						
	14	glass	ringformet		Hvit	Hvit						
	8	glass	kuleformet		Hvit	Hvit						
	3	glass	tonneformet		Hvit	Hvit						
	3	glass	ringformet		Svart	Svart						
	1	glass	kuleformet		Svart	Svart						
	2	glass	ringformet		Bla	Bla						
	3	glass	ringformet		Grønn	Grønn						
4787 c)	1	glass	tonneformet		Bla (turkis)	Bla (turkis)	0,7	1,1				X
5034	Totalt 2+3 Frag											
a)	1	millefiori	synderformet		Bla gr.f. med sjakkemønstre blå/grå, og gule ruter annen hver. Avgrensens av røde ruter. Skadet	Bla gr.f. med sjakkemønstre blå/grå, og gule ruter annen hver. Avgrensens av røde ruter. Skadet	2,2/1,5	0,7/0,8		2, h		X
b)	1	bronse	synderformet		Bla gr.f. Enne enden rød, blomster gul/hvit i kvadrater	Bla gr.f. Enne enden rød, blomster gul/hvit i kvadrater						
b)	to deler	millefiori	kremerflus		uvis original str.	uvis original str.	1,5					
b)	en del	millefiori	?		Bla gr.f. m/ S- linjer omkring i hvitt og rødt	Bla gr.f. m/ S- linjer omkring i hvitt og rødt						
i)	1	mosaikk	riflet kuleformet		Bla	Bla	1,5	1,6				
5043	Totalt 52											
	15	glass	ringformet		Bla	Bla	0,2-0,4	0,5-1,0				
	10	glass	kuleformet		Bla	Bla	0,3-0,8	0,5				
	6	glass	segmentert, 2 ledd		Bla	Bla	0,8-1,0	0,4-0,7				
	2	glass	segmentert, 3 ledd		Bla	Bla	0,7/1,2	0,2-0,8				
	1	glass	diskosformet		Bla	Bla	1,1	0,3				

Museumstr (Ts)	Antall	Materiale	Form	Beskrivelse	Komplekst	Max dia cm	Max dia cm	Sted	MVT	Y.A.
f)	1	bergkrySTALL	kuleformet	Klar gjennomskiktig	L	2,8	3,5	Noss, Andøy	2,h	
g)	1	millefori	kuleformet	Bla gr.f. 4x bilde med ramme, rødt med hvit rundt og sjakk gul/grodd		2,7	3,4			
h)	1	millefori	kuleformet	Bla gr.f. gul spiral og 4x bilde med ramme, rødt med hvit rundt		2,8	3,3			
i)	1	millefori	kuleformet	Bla gr.f. 4 x gul spiral og et bilde i rødt med hvit rundt		2,2	2,5			
k)	1	bergkrySTALL	dobbelkonnisk	Klar gjennomskiktig, Avlang		4	1,8			
11121 d)	1	glass	segmentert, 2 ledd	Bla		1	0,7			
LOFOTEN										
624	Totalt 4				G			Nep. Flakstad	2,h	X
	1	glass?	ringformet	Veldig skadet av ild		1	1,2			
	1	glass	tonneformet	Svarte og hvite linjer med variasjon i tykkelse og lengde (sebrastriper)		1,4	1,5			
	1	mosakk	tonneformet	Øyeparle. Grodd gr.f. mv/ Utstående øyer: svart med hvit ramme og grodd/gul/hvit/svart/rød straler		1	1,5			
	1	mosakk	tonneformet	Øyeparle. Svart gr.f.mv/ kryssende hvite S- linjer. Øye/hvit med svart/hvite straler.		1	1,5			
727	Totalt 2			Ts,727-729 hører sammen	G			Sand, Vestvågøy	X	
	1	rav	ringformet	Oransje		0,8	1,4			
	1	rav	tonneformet	Oransje		0,6	0,8			
728	3	bergkrySTALL	kuleformet	Klar gjennomskiktig, 2 av perlene har sval utstående kant på midten.	G	1,21,21,5	2,01,711,3	Sand, Vestvågøy		
729	2	millefori	tonneformet	Bla gr.f. mv/ 4x gul spiral og røde bilder mv/ hvit ramme.	G	1,571,4	1,3	Sand, Vestvågøy		
858	Totalt 4				L			Høel, Vestvågøy	X	
	2	glassfluss	tonneformet	Rødt		0,6	0,8-0,9			
	1	glassfluss	tonneformet	Oransje		0,7	0,7			
	1	glass	riflet tonneformet	Grodd						
2276	Totalt 4				G					X
	1	glass	diskosformet	Grodd/gul klar		0,5	1			
	1	glass	ringformet	Bla		0,5	1			
	2	glass	kuleformet	Bla		0,4-0,5	0,5-0,6			
	14 frag	glass, rav	ringformet?	Bla						
3497 c)	Totalt 2			Finner øyeparle i samme is-nr. Feil katalogisert?	G			Unkleiv, Vestvågøy	2,h	X
	1	millefori	tonneformet	Bla gr.f. mv/ Sjakkmonster gul/grodd/røde kanter, og hvit bilde mv/ hvit ramme.(5x bilde)		1,9	1,5			
	1	millefori	kuleformet	Bla gr.f. mv/ Sjakkmonster gul/grodd/røde kanter, og bla kvadrater		1,4	1,8			
4461 a)	Totalt 21				G			Unstad, Vestvågøy	X	
	11	glassfluss	tonneformet	Oransje		0,8-0,9	0,9			
	10	glassfluss	tonneformet	Rødt		0,8-0,9	0,9			
4677	Totalt 13				B			Hol,Vestvågøy	X	
	1	millefori	kuleformet	Grodd kanter i midten annen hver 4x gul spiral og 4x rød sirkel m hvit ring. Ramme		1,2	1,4			
	1	millefori	kuleformet	Grodd kanter, og i midten annen hver 3x3 gul sirkel, og rød sirkel med hvit ring.		1,2	1,4			
	1	millefori	kuleformet	Sjakkmonster gul/grodd, en blomst, gul i midten, kronbladene hvite. Innramme i rødt.		1	1			
	1	millefori	tonneformet	En sirkel i rødt med hvit ring, spirod hvite prikker. Innramme i rødt.		1,8	1,6			
	1	millefori	synderformet, rund	Rødt i endene. Et kryss i hvit og et kryss i rødt annen hver.		1,7	0,5			
	1	glass	synderformet, spiral	Bla		1,4	0,6			
	2	glass	tonneformet	Bla		0,5	0,6			
	2	glass	ringformet	Bla		0,3	0,9			
	1	glass	diskosformet	Bla		0,3	1,1			
	1	mosakk	synderformet	Grodd med røde kanter, og hvit sjakk- linje omkring.		1	1			
	1	mosakk	synderformet	Bla gr.f. mv/ gule linjer horisontalt rundt. Firkant.		1,3	0,4			
4838	Totalt 2				L			Rystad, Gimsøy		X
	1	glass	diskosformet	Klar gullig		0,9	1,2			
	1	glass	dobbelkonnisk	Klar gjennomskiktig, Utstående kanter på midten		0,8	0,8			
5096	1	glass	diskosformet	Klar gullig	L	0,8	1,2	Rystad, Gimsøy		X
5252 b)	Totalt 8				G			Værey prestegjeld	X	
	2	rav	ringformet	Oransje. Noe skadet		0,2	0,9			
	1	rav	synderformet, flat	Oransje		1,9	1			
	1	mosakk	riflet tonneformet	Bla gr.f. mv/ røde linjer omkring perlen		0,3	1			
	2	mosakk	ringformet	Øyeparle. Svart gr.f. mv/ kryssende røde S- linjer. Øye/rød med røde/hvite straler.		0,4	0,4			
	2	mosakk	tonneformet	Øyeparle. Bla gr.f. mv/ kryssende røde S- linjer og røde øyne. Noe erodert		0,9	0,8			
5670 a)	Totalt 7				G			Leknes, Vestvågøy	X	
	1	mosakk	synderformet firkant	(Svart-)Bla gr.f. mv/ hvit og rød U-linje rundt endene, og i midten rød S-linje på en hvit S-linje.		1,9	1,2			
	1	mosakk	synderformet firkant	Bla gr.f. mv/ hvit og rød U-linje rundt endene. Midten hvit S-linje på rød S-linje mellom 2 hvite horisontale linjer.		1,6	1,2			

	1	miljøfiori	synderformet rund	Grønn gr.f. m/gul horisontal linje v/ endene. I gul spiral, rødt/rdt bilde m/ramme. Avskilt med vertikale hvite og grønne linjer	L, 1,3	1,7	1
	1	miljøfiori	kuleformet	Bla gr.f. m/ gul spiral x4, og røde bilder i hvit ramme.	1,3	1,4	
	1	mosaikk	kuleformet	Bla gr.f. m/ hvite tjuvne linjer (S-linjer?) Noe erodert	1,4	1,8	
	1	miljøfiori	tønneformet	Bla gr.f. m/ bilde, blå og hvit, og noe rødt mønster ugenkjennelig	1	1,3	
	1	glass	ringformet	Bla	0,3	0,7	
	2	glass	riflet tønneformet	Bla	1,3	1/1,2	Saustad, Gimsvåg Vnlg, Vågen
	Totalt 22						X
	20	glassfluss	tønneformet	Rød. Noen skadet	0,6-0,7	0,7-0,9	
	1	glassfluss	tønneformet	Gul. Erodet	0,5	0,8	
	1	glass	dobbelkonisk	Grønn	1	0,8	
	7030	glassfluss	tønneformet	Rød	0,7	1	Sand, Vestvågøy
	*7032	mosaikk	tønneformet	Øverste: Svart gr.f. m/ kryssende hvite S-linjer. Utskående øye, grønn i midten med svart/ hvit/ rødt/svarte stråler	1,2	1,1	Bøstad, Vestvågøy
	*8019	glass	kuleformet	1/3-1/4	0,6	0,6	Berg, Vestvågøy
	8343 w)	stein	synderformet rund	Kieberperle?			Borg, Vestvågøy
	10815	glass	ringformet	Bla			Skulbru, Vestvågøy
	*10821	glass	ringformet	Bla			Borge, Vestvågøy
	4	glass	ringformet	Bla	0,6-0,7	0,9	
	g)	mosaikk	tønneformet	(Svart-bla gr.f. m/ blå kryssende s-linjer og hvit sirkel.	1	1,9	
	b)	mosaikk	tønneformet	Bla. Erodet, mulig skadet av ild?	0,6	0,6	
	11030	glassfluss	tønneformet	Bla			
	Totalt 4						Strandhang, Vestvågøy
	1	miljøfiori	kuleformet	Bla gr.f. m/ blomst rødt med hvite blad og to gule linjer rammer rundt	1	1,2	
	1	mosaikk	tønneformet	Grønn gr.f. m/ 3 røde rette linjer med 2 gule s-linjer mellom hver røde.	1,1	1	
	1	glass	polygonsk 12kant	Bla	1	1,1	
	1	glass	tønneformet, riflet	Bla	0,7	1	
	Totalt 12+4frag						
	*11729	glass	ringformet	Bla	0,4	0,8	Borg, Vestvågøy
	1085	glass	kuleformet	Bla	0,4	0,8	
	1086	glassfluss	kuleformet	Rød	0,5	0,7	
	1087	glass	kuleformet	Hvit	0,2	0,3	
	1088	glassfluss	tønneformet	Rød	0,8	0,9	
	1089	skjell?	kuleformet	Hvit m/ forgylling 6 hele og ca 19 frag. Mulig en ødelagt rosekrans?	0,3	0,3	
	1090	glass	tønneformet	Grønn	1	0,3	
	1091	glass	ringformet	Bla	1	0,4	
	*11472:2)	glass	kuleformet	Bla	0,4	0,4	Bøstad, Vestvågøy
	Totalt 30						Fiakstad prestegård
	*11521:2:34						
	:2	miljøfiori	kuleformet	Bla gr.f. Endene har hvite kvadrater på 3 rader, gule spiraler x4 og kvadrat rød med hvit	3	3,2	
	:3	mosaikk	riflet, sylinderformet	Bla gr.f. m/ hvite akksakk- linjer horisontalt rundt, og begge endene markert med gul horisontal linje	2	1,4	
	:4	miljøfiori	tønneformet	Bla gr.f. m/ sjakkmonster gul og grønn, og sol, rød med hvite stråler. Inrammet rødt. Noe erodert	2	2	
	:5	miljøfiori	kuleformet	Erodet. Gulgrønn gr.f. m/ Uregelmessig mønster sirkler/rødt i midten, og hvit og svart rundt.	2	2,5	
	:6	glass	ringformet	En større og 4 små sirkler?	1,1	1,7	
	:7	glass	dobbelkonisk	Klar glømsomsiktig	1,2	0,9	
	:8	reticella	tønneformet	Bla gr.f. Endene markeres med hvit og rød linjer på skrått parallelt. Midten S-er på skrått omkring i klare og blå linjer	1,5	1,9	
	:9	mosaikk	tønneformet	Bla gr.f. m/ hvite spiraler og sirkel, svakt	1,2	1,2	
	:10	glass	ringformet	Grønn	0,6	1	
	to frag	glass	ringformet	Bla	0,4	1	
	:11	reticella	kuleformet	Bla gr.f. m/ endene markert med hvit og rød linje på skrått i en	1,6	1,9	
	:12	reticella	kuleformet	Bla gr.f. m/ endene- hvit og rød linje på skrått i en, midten: 3 kryssende S-linjer med riper på skrå. (slik som endene)	1,6	1,9	
	:13	mosaikk	tønneformet	Bla gr.f. m/ hvite spiraler og sirkler, svakt	1,2	1,1	
	:14	mosaikk	tønneformet	Bla gr.f. m/ med 4 røde linjer mellom 3 hvite S-linjer, midterste rød S- linje på hvit S-linje	1,7	1,6	
	:15	miljøfiori	kuleformet	Bla gr.f. m/ sjakkmonster gul, hvit og blå, og hvite spiraler x4	1,6	1,4	
	:16	miljøfiori	kuleformet	Bla gr.f. m/ sjakkmonster gul, hvit og blå, og hvite spiraler x4	1,7	1,7	
	:17	miljøfiori	tønneformet	Bla gr.f. m/ sjakkmonster gul, hvit og blå, og hvite spiraler x4	1,4	1,2	
	:18	miljøfiori	kuleformet	Veldig erodert. Blå gr.f. m/ sjakkmonster gul og blå, og blå kvadrater. Inrammet i rødt	2	1,7	
	:19	miljøfiori	tønneformet	Bla gr.f. m/ sjakkmonster gul, hvit og blå, og 4 gule kronblader i gul med blå linje i midten av hvert blad	1,7	1,3	
	:20	glass	ringformet	Bla	0,4-0,5	0,6-0,9	
	1	glass	tønneformet	Bla	0,6	0,7	
	:21	glass	ringformet	Klar blålig	0,3	0,7	

Museumsnr. (L)	Antall	Materiale	Form	Beskrivelse	Kontekst	Max. dia. cm	Max. dia. cm	MVT	VT	Y.A.
221	1	rau	ringformet	Vedlig. lett, ildbehandlet?		0,8	1,8			
223	1	glassflus	tønneformet	Oransje		1	1,1			
224	1	stein	skiveformet	Kalkstein, uregelmessig formet						
OFOTEN										
940	Totalt 4			Ts.940-944, 949 hører sammen						
	2	mosaikk	kuleformet	Bla gr.f. m/ 4 hvite sammenhengende U-er på begge ender og en hvits-linje på midten.	G	1,5/1,7	1,4/1,5			
	1	mosaikk	diskusformet	Bla gr.f. m/sammenhengende U-er i 4 rader på toppen.		1,6	2,3			X
	1	mosaikk	ringformet	Grønn gr.f. med rød linje omkring på midten.		2,2	1,1			
941	Totalt 30									
	6	glass	ringformet	(Azur-) Bla		0,3-0,5	0,8-1,0			
	2	mosaikk	ringformet	Bla gr.f. m/ en rød flekk og hvite linjer		0,3-0,5	0,8-1,0			
	2	glass	ringformet	(Azur-) Bla, Slitt		0,3-0,5	0,8-1,0			
	7	glass	ringformet	Grønn, Opåke		0,3-0,5	0,8-1,0			
	1	glass	ringformet, riflet	Bla, svakt riflet		0,3-0,5	0,8-1,0			
	3	glass	ringformet	Bla		0,3-0,5	0,8-1,0			
	1	glass	polygonsk	Bla. Prøvd å lage 12-kant, men ble 8 kant. Fasetterte sider		0,8	1			
	4	glassflus	tønneformet	Grønn		0,4	0,7			
	1	glassflus	tønneformet	Gul		0,7	0,6			
	1	mosaikk	ringformet	Bla med hvite linjer på vertikalt (ende til ende)		0,3-0,5	0,8-1,0			
	1	mosaikk	ringformet	Erobert hvit perle m/ rester etter blå glassm(?)		0,3-0,5	0,8-1,0			
	1	glass?	skiveformet	Vedlig. erodert, nesten ugjenkjennelig						
942	Totalt 14 +frag.									
	8	bronse	kuleformet	Formet av tynn bronsestreng (spiral).	G	0,7-0,9	0,8-0,9			
	1	bronse	kremerhus	Har rutermonster rippet inn		3,6	0,2-0,6			
	1	bronse	synder	Bronse "fôr"						
	4	bronse	ringformet	bronsestreng etter kuleformate perler		0,2	0,9			
943	frag									
944	2	rau	ringformet	Oransje	G	0,6	1,2			
	Totalt 7									
	5	stein	tønneformet	Hvit	G	0,6-0,9	0,8-1,1			
	2	stein	skiveformet	Hvit		0,1-0,2	1,1			
949	11	kauriskjell		Langde overflate 1,8 x 1,1 cm. Cypraea moneta	G					
1572	1	glass	polygonsk	Bla. Fasetterte sider, 12 kant. Litt skadet	L	1	0,8			X
2043	Totalt 8 + frag									
	6	glassflus	tønneformet	Rød	G	0,8-1,0	1-1,1			
	1	stein?	tønneformet	Spulsket		0,8-1,0	1-1,1			
	1	glassflus	tønneformet	Oransje		0,8-1,0	1-1,1			
2154	Totalt 92									
	22	glassflus	tønneformet	Oransje		0,5	0,7-0,8			
	46	glassflus	tønneformet	Grønn		0,5	0,7-0,8			
	22	glassflus	tønneformet	Rød		0,5	0,7-0,8			
	2	glassflus	tønneformet	Gul		0,5	0,7-0,8			
4295 c	Totalt 19 +frag									
	9	glassflus	tønneformet	Oransje	L	0,7-0,8	0,8-1,0			
	8	glassflus	tønneformet	Rød		0,7-0,8	0,8-1,0			
	1	mosaikk	tønneformet	Rød gr.f. m/ hvite kryssende S-linjer med gule prikker i midten		1,1	0,9			
	1	stein	ringformet	tynn og skjev		0,2	1,5			
4465 b	Totalt 18									
	12	glassflus	tønneformet	Oransje	G	0,7-0,8	0,5			
	1	glassflus	kremerhus	Oransje, Litt skadet		0,5	0,5			
	3	glassflus	tønneformet	Rød		0,7	0,9			
	1	glassflus	kremerhus	Rød		1,9	0,7			
	1	glass	tønneformet-riflet	Grønn		0,9	0,7			
6053	1	mosaikk	tønneformet	Grønn m/ 2 uregelmessige linjer omkring i rød/hvit. Litt sammenrykt på siden.	L	0,8	1,3-1,6			X
6387 g	Totalt 10									
	2	bronse	kuleformet spiral	Bronse	G	0,6	0,7			X

Museumsnr (Ts)	Antall	Materiale	Form	Beskrivelse	Kontekst	Max. lengdesnit cm	Max. dia cm	Sted	MVT	VT	Y./A.
SORTROMS											
30	Totalt 19				G	1,7 1,6/1,00,4 0,4/0,6	0,8 10,50/7,0/7 0,8/0,9	Hustad, Kvæfjord			X
	1	glass	segmentert, 3 ledd	Gul							
	3	glass	spiral sylindereformet	Bla							
	2	glassfluss	tonneformet	Rød							
7652	Totalt 69 + 2 frag.				G	1,1	1,1	Totalt, Tjeldsund			X
a)	1	mosaikk	kuleformet	Bla gr.f. med hvite linjer rammet inn i to røde linjer i smbøngede kvadrater med 3 sider		2	1,9				
b)	1	mosaikk	sylinder riflet	Bla gr.f. med hvite linjer i bølger omkring perlen. Noe skadet i ene enden.		1,7	1,6				
c)	1	mosaikk	ringformet	Blanding av blå og hvit glass. Noe skadet		1,3	2,1				
d)	1	mosaikk	kuleformet	Bla gr.f. med hvite linjer i bølger omkring perlen.		1,3	1,9				
e)	1	mosaikk	tonneformet	Bla gr.f. med røde bølgetripler innrammet i hvite linjer.		1,5	2				
f)	1	mosaikk	dobbelkonisk	Grovm gr.f. med gule linjer på skrant fra ende til ende.		2,4	1,5				
g) 2 340 halv	1	glass	polygonisk	Bla. Forsøkt på 12kant, ble skant.		1,2	1				
g) 3	1	glass	polygonisk	Bla. Forsøkt på 12kant, ble skant.		1,1	2				
g) 8	1	glass	polygonisk	Bla. Forsøkt på 12kant, ble skant.		1,1	1,1				
h)	2	raw	tonneformet	Bla. Forsøkt på 12kant, ble skant.		1	1				
i)	1	glass	kuleformet	Bla		1/1,5	1,8				
k)	1	glass	tonneformet	Bla		0,8	1,2				
l)	1	mosaikk	ringformet	Blanding av blå og hvit glass		0,8	1				
m)	1	glassfluss	tonneformet	Rød		0,7	1				
n)	1	glassfluss	tonneformet	Rød		0,7	1				
o)	1	glass	ringformet	Grovm		0,4	0,8				
p)	1	tre	diskosformet	Klar grønlig		0,5	1				
q)	1	glass	ringformet	Har spor av grønlig glasur. Polert/ behandlet?		0,5	1,4				
r)	1	glass	ringformet	Bla		0,6	1,1				
s)	14	glass	dobbelkonisk	Klar grønlig		0,4	0,8				
t)	1	glass	segmentert, spiral	Bla. Fasterte sider		0,9	0,7				
u) III 10	9	bronse	sylinderformet/spiral	? Del av bronsespiral		2	1				
u) III 11	1 frag	bronse	spiral			1-1,6	0,4-0,6				
u) III 12	3	bronse	kuleformet, spiral	Kauriskjell m/hull. Cypraea moneta		0,9	1-1,1				
u) III 13	4	bronse	sylinderformet/spiral	Kauriskjell m/hull. Cypraea moneta		1,1-2,7	0,4-0,5				
v)	15	skjell	skjell	Skadet, 1/4 borte fra siden		1,5-2	0,7-1,1				
w)	1	skjell	skjell	Grovm. En har del av bronsespiral i hullet	L	1	2,3	Hustad, Lødingen			X
9972	1	jet	ringformet		G	0,5	0,5-0,7	Hustad, Lødingen	2.h	X	X
10153 c)	2	glass	tonneformet								

1	mosaikk	ringformet	Klar grønn gr.f. nr/0 hvite reite linjer omkring, og en gul linje på skrått av perlen	0,8	1,1				
1	glasfluss	tønneformet	Gul	0,7	1				
1	glass	ringformet	Grønn	0,3	0,9				
1	glass	polygonisk	Bla. 12-kant med fasetterte sider	0,9	0,9				
1	glass	dobbelkronisk	Grønn	0,8	0,9				
2	glass	tønneformet	Bla	0,50,7	0,50,6				
2	glass	kuleformet	Bla	0,770,8	0,7				
1	glass	ringformet	Klar gjenomsiktig	0,3	1				
1	glasfluss	tønneformet	Grønn	2	1,5				
1	mosaikk	kuleformet	Bla gr.f. nr U- formet hvit og gul linje ved endene, og annenhvæ S- formet linje (X3) og hvit horisontal linje (3x)	2	1,3				
1	mosaikk	riktet sylindrerformet	Bla gr.f. nr hvite linjer horisontal, den ene enden har rød linje omkring, den andre enden har en gul stripe rundt						
1	mosaikk	tønneformet	Øvre rille. Svart gr.f. nr grønne kryssende S- linjer. Øve: svart med hvit ring og rød omkring.	G	1,2	1,5	Strand, Kvearford	2 h	X
1	rnv	ringformet	Oransje. Litt skælet på siden	G	1,2	2,1	Oransje, Bjarkøy		
Totalt 4				L	1,3	1,4	Øvregård, Bjarkøy		
1	millefori	kuleformet	Bla gr.f. nr hvit, og hvite og røde "4 kronblad" annen hver, 2 rader	1,3	1,4				
1	mosaikk	tønneformet	Bla gr.f. nr hvite bølger på endene, midten: gule sammenhengende S- linjer rammet inn i rødt	1,5	1,3				
1	millefori	tønneformet	Grønne ender avgrenset nr rød linje mot gule kvadrater i 3 rader	1,1	1				
1	millefori	tønneformet	Grønne ender avgrenset nr rød linje mot gul spiraler/kvadrater på 2 rader						X
Totalt 7, 2 skilagt				L	0,2-0,3/0,5	0,8/1,1	Øvregård, Bjarkøy		
7	glass	ringformet	Bla. 1 større enn de andre	1	0,6-0,8				
1	glass	dobbelkronisk	Bla. Delvis ødelagt	0,6	0,8				
1	glass	segmentert	Bla. Ødelagt						X
Totalt 3				L	0,6	0,8	Bjarkøy prestegård		
1	glasfluss	tønneformet	Oransje.	0,6	0,9				
1	glasfluss	tønneformet	Rød	0,6	1				
1	glass	ringformet	Bla	0,6	1,6				
Totalt 14				G	0,6-0,8	0,8	Hellyoy, Bjarkøy		X
4	glass	ringformet	Bla. Opåke	0,6-0,8	0,8				
2	glass	tønneformet	Bla. Opåke	0,6-0,8	0,8				
2	glass	ringformet	Bla.	0,2-0,4	0,5				
3	glass	ringformet	Klare nr grønnskjer	0,2-0,5	0,9-1,0				
1	mosaikk	ringformet	Bla gr.f. nr med sammenhengende hvite S-tall omkring	2,2	1,3				
1	mosaikk	tønneformet	Noe oval. Bla gr.f. nr tyne reasstriper arthukket av 2 hvite linjer. Midten: rød og svart bølge mønster arthukket av hvite linjer omkring.						
Totalt 13				G	1,3	1,3	Hellyoy, Bjarkøy		X
1	millefori	tønneformet	Bla gr.f. nr sjakkemønster gul og grønn, hvit kvadrat med blått i	0,7	0,9				
2	glasfluss	tønneformet	Rød	0,5	0,8				
1	glass	ringformet	Brun-Hilla. Opåke utseende	0,4	0,8				
1	glass	diskos	Bla	0,4	0,8				
1	glass	diskos	Bla	0,4	0,8				
1	glass	ringformet	Hvit	0,3	0,8				
3	mosaikk	sylindrerformet	Svart gr.f. med utstikkende lys grønn tykke striper rundt.	0,7-0,8	0,7				
1	glass	segmentert, 2 ledd	Brun nr gylten skjær	1	0,7				
1	bronse	spiral, ringformet	Tynn, del av bronsesteng?		1,1				
1	mosaikk	ringformet	Bla med hvite og røde linjer på skrått rundt perlen						
Totalt 6 + frag				L	1,7-2,0	0,6	Vestnes, Bjarkøy		X
2	millefori	sylindrerformet firkant	Bla gr.f. nr grønne ender, gult bilde, og bilde med rødt og gult.	1,5	1,4				
1	millefori	tønneformet	Bla gr.f. nr sjakkemønster hvit og blå, og bilde med rødt og hvit	0,5	1,1				
1	glass	ringformet	Bla	1	1,1				
1	millefori	kuleformet	Gule ender, blomst i midten og gule kronblad, og røde kryss i ramme	1	1,2				
1	millefori	tønneformet	Bla gr.f. nr, siklet, rød med hvit, i ramme og gule G-ser i ramme						
Totalt 8			Ts.2321-2322 lører sammen	L	1,2	0,2-0,4	Kolsland, Sandsøy	X	
2	bronse	ringformet	Ingen mal på ødelagt.	0,2-0,3	0,7				
3	bronse	kremmerhus							
3	bronse	tønneformet							
Totalt 10				L	1	1	Kolsland, Sandsøy		
1	glasfluss	kuleformet	Rød	0,7	1,2				
1	glass	diskosformet	Bla	0,20,4	0,9				
2	glasfluss	ringformet	Gul	0,3	0,7				
1	glasfluss	tønneformet	Grønn						

2417	1	glass	ringformet	Groenn		L	0,3	0,6						
	1	glass	kuleformet	Bla			0,6	0,8						
	1	glassfluss	tonneformet	Bla			0,6	1						
	1	rau	ringformet	Oransje, U-symmetrisk, grov			1	0,6						
	1	mosaikk	sylanderformet	Svart gr.f. nr rød sikksakk- linje i midten. Delvis ødelagt i begge ender			1	0,6						
	Totalt 8													
	2	glass	segmentert, 3 ledd	Bla, Tønneformete ledd.			0,7	1,3						
	1	glass	segmentert, 2 ledd	Bla, Tønneformete ledd.			0,8	0,7						
	1	glassfluss	tonneformet	Oransje			0,6	0,9						
	1	mosaikk	polygonisk	Øyeperte, 1kant. Oransje gr.f. nr øye nr/ svart imidten, hvit ring rundt og rød kant.			1	1						
	2	glass	ringformet	Bla			0,9	0,5						
	1	stein	kuleformet, riflet	Rester etter blålig glasur, delvis slitt bort			1,2	1,4						
	1	glass	ringformet	Bla			0,9	0,5						
2419	1	millefiori	tonneformet	Bla gr.f. nr/sjakk grunn/gul, røde rammer, 4x hviterammer på blå baktegr. Noe skadet.		L	1,6	1,5						
2697	1	glass	diskosformet	Klar gjennomskiktig		L	0,5	1,2						
3067	1	glassfluss	tonneformet	Rød		L	0,4	0,6						
	1	mosaikk	kuleformet	Øyeperte. Hvit glass med røde øyne i glassfluss		L	0,6	0,7						
3292 b)	1	rau	skiveformet	Oransje		G								
4270 b)	Totalt 7					G								
	3	glassfluss	tonneformet	Oransje			0,7-0,8	0,8						
	2	rau	ringformet	Oransje			0,40,6	1,40,9						
	2	bronse	spiral/ringformet	Tett spiralfinger			0,7/1,0	0,8						
5053 d)	1	mosaikk	tonneformet	Øyeperte, Grov gr.f. nr øye, rødt i midten, svart og hvitt rundt nr røde og hvite stråler		B	1,3	1,3						
5055 g)	fragment	bronse	kuleformet spiral	Et fragment av en kuleformet bronnespiral		G	0,5	0,5						
5486	1	stein	kuleformet	Har et tynt utstående belte rundt midten		L	1,2	2						
6659 a)	1	stein	skiveformet	Rødlilla stein		L								
6740 d)	1	stein	skiveformet	Sandstein? Rødlilla		L								
7811 b)	1	foliert	segmentert, 2 ledd	Hvit med sølvfylling. Kuleformete ledd		G	0,4	1,5						
8207 c)	1	foliert	segmentert, 1 ledd	Et ledd, har rester etter sølv foggulling		G	1,3	0,5						
8207	1	keramikk	dobbelkonisk	Har utstående randkanaler. Øyer med gul nr svart/hvit ring rundt. Har innvendige metallfyllinger.		B	2,3	1,3						
11434	1	glassfluss	segmentert, 2ledd	Gul		L/	1,1	0,6						

Appendiks A2:

Oversikt over øvrige perler: Helgeland, Salten, Midt-Troms, Nord-Troms og Finnmark

HELGELAND

Museumsnr (T)	Antall	Materiale	Form	Beskrivelse/Mønster	Konvekst	lengde	diameter	Sted
3501	Totalt 5	glass glassfluss glass mosaikk mosaikk	tønneformet ringformet	<i>Alle sto i utstilling- derfor ingen størrelse</i> Klar glass Oransje Blå Svart (-blå) med røde og hvite linjer Svart og grønn bakgrunn med ruter i gul og rød	L			Sandnessjøen, Aktaadhaug
7351	Totalt 98	glassfluss glassfluss glassfluss glassfluss glassfluss mosaikk glassfluss mosaikk	tønneformet sylinderformet tønneformet tønneformet tønneformet tønneformet tønneformet ringformet	Røde Rød Oransje (en er delt i to) blå gul gul gr.f. m/ rødt midtparti grønn klar grønnlig m/ 3 hvite U-linjer	L?	0,4-0,6 1 0,4-0,9 0,6-0,9 0,9 0,9 0,6 0,8	0,8-0,9 0,6 0,9-1,1 0,6-0,9 1 1 0,9 2,3	Hov, Dønnes
8293	Totalt 28	rav rav millefiori millefiori mosaikk mosaikk rav glass glass glass glassfluss	ringformet diskosformet kuleformet tønneformet tønneformet tønneformet ringformet ringformet sylinderformet kuleformet sylinderformet	<i>Alle sto i utstilling- ingen størrelse</i> Forskjellige mønster Forskjellige mønster Gule rette linjer ved endene og rød og hvite S-linje i midten Hvite S-linjer på endene og røde linjer i midten. To av dem er litt større, enn resten Grønn Grønn Blå Rød	G	0,6 0,5	1,4 1,1	Einakm. Vega
8317	Totalt 7	glassfoliert glassfoliert glassfoliert glass glass mosaikk	segmentert segmentert segmentert ringformet ringformet sylinderformet	<i>Alle sto i utstillingen</i> Gullbrun, har 3 ledd Gullfarget Blå Blå Grønn Hvit og rødt mønster <i>T. 9362-9363 hører sammen</i>	G			Torneidet, Dønna

9362	2	solv	sylinderformet	Tynn solvfolie i spiral til sylinder med små trekanter som dekor	G	2,8	0,3	Hov, Dønnes
9363	Totalt 6	glass	ringformet	blå	G		0,5-0,6	Hov, Dønnes
	1	glass	tønneformet	grønn			0,3-0,4	
9368	5	glass	tønneformet				0,3-0,4	
	Totalt 4				G			Toneidet, Dønna
	1	mosaikk	tønneformet	Svart med kr. S-linjer m/ grønt øye m/røde og hvite stråler		1	1,3-1,4	
	1	mosaikk	tønneformet	Svart med kr. S-linjer m/ svart øye m/rødt rundt		1,3	1,3-1,4	
	1	mosaikk	tønneformet	Svart med kr. S-linjer m/svart øye m/hvitt rundt		1,4	1,3-1,4	
	1	mosaikk	tønneformet	Svart med kr. S-linjer m/svart øye m/svart og hvite linjer		1,4	1,3-1,4	
11094	1	millefiori	kuleformet	<i>Sto i utsilling:</i> Blå b.gr. m/gule og grønn sjakk, og stjerner/blomster	G?			Søvik, Alstadhaug
11296	1	mosaikk	riflet, tønneformet	blå glass med hvite S-linjer omkring	G?	1,8-2	1,3	Dombjorn, Herøy
11742	1	mosaikk	tønneformet	svart(mørkeblå) glassfluss m/bølger i rødt og hvitt (rankemønster)	L	1,8	1,6	Horvnes, Alstadhaug
12736	1	glass	kuleformet	blå	G	0,4	0,6	Berfjorden, Herøy
	1	glass	kuleformet	blå		0,4	1	
	1	glass	segmentert	blå, har 2 ledd		1,5	0,4	
13025 a)	Totalt 3				L			Vika, Vega
	1	mosaikk	tønneformet	rød glassfluss m/påsmalt hvite prikker		0,8	0,9	
	1	glass	ringformet	blå		1,1	1,3	
	2	glass	ringformet	blå		0,3	0,6	
	1	glass	kuleformet	brent		0,5	0,4	
13189	Totalt 22				G			Alsøy, Nesna
	5	glass	ringformet	klar(gjennomsiktig), med grønnlig skjær		0,5-0,6	0,9	
	1	glass	riflet,ringformet	klar(gjennomsiktig), med grønnlig skjær		0,5-0,6	0,9	
	2	mosaikk	ringformet	en delt i to, grønnlig klar med hvite S-linjer og røde linjer omkring		0,9	1,5-1,6	
	2	mosaikk	ringformet	2 fragmentert: grønnlig klar m/hvitt og rød linjer langs kortenden		1	0,5	
	1	glass	ringformet	delvis/stærkt erodert				
	1	glassfluss	tønneformet	oransje		0,8	0,9	
	1	mosaikk	riflet, sylinderformet	grønnlig klar (gjennomsiktig) hvite linjer omkring		1,2	0,9	
	1	mosaikk	riflet, sylinderformet	grønnlig klar (gjennomsiktig) hvite og røde linjer omkring		1,2	0,9	
	1	glassfluss	sylinderformet	rød		1,1	0,5	
	1	glassfluss	sylinderformet	rød, men hvite flekker (mislarget?)		1,7	0,7	
	1	mosaikk	tønneformet	hvit glassfluss m/røde kryssende S-linjer. Øye: røde/hvite/gule stråler		0,8	1,3	
	2	mosaikk	tønneformet	rød glassfluss m/hvite kryssende S-linjer. Øye: røde/hvite/gule stråler		1,2/1,3	0,5/0,6	
	1	bronse	sylinderformet	veldig erodert		2,4	0,5	
	1	rav	skiveformet			0,6	0,8	
	1	jet	tønneformet			1	2	
13320	1	glass	diskos	Klar (gjennomsiktig)	G	1,2	0,5-0,9	Brandsnes, Herøy
13498	Totalt 31				L			Prestøy, Alstadhaug
	15	glassfluss	tønneformet	rød		1,2	0,7	
	4	glassfluss	segmentert, 2 ledd	rød			0,7	
	1	glassfluss	tønneformet	oransje		0,6	0,9	
	6	glassfluss	tønneformet	grønn		0,6	0,9	
	4	glassfluss	tønneformet	hvit		0,6	0,9	
	1	stein	kuleformet	grågrønn				
13611	1	mosaikk	tønneformet	Svart gr.f. m/hvite kryssende S-linjer.Øye:svart i midten m/hvite og røde stråler	L	1,2	1,3	Skei, Dønna
13876 b)				<i>Sto i utsilling:</i>				

I	1	mosaikk	tønneformet	grønn gr.f. m/røde&hvite kryssende S-linjer. Øye: hvite&røde stråler	L		Slapøy, Herøy
13877	Totalt 12	bergkry stall millefiori millefiori millefiori mosaikk mosaikk	tønneformet kuleformet kuleformet kuleformet sylanderformet tønneformet ringformet	Sto i utsiflingen To av dem er litt større enn den tredje blomster og sjakk mønster. Store blomster og sjakk mønster. litt mindre svart gr.f. m/rød og hvite bølger på hver ende Svart m/gule og grønne S- linjer omkring på midten.	L		
14049	I	glassfluss	tønneformet	rød	G	0,6	Torvsjådammen, Brønnøy
	Totalt 18	millefiori glass bergkry stall glass glass millefiori millefiori stein mosaikk mosaikk mosaikk	ringformet kuleformet ringformet ringformet tønneformet konisk ringformet? kuleformet kuleformet kuleformet	Veldig fragmentert blå grønn grønn blomster og sjakk mønster blomster og sjakk mønster Ingen mål, jevn form blå gr.f. m/ S-linjer blå gr.f. m/ bølger i midten og røde linjer rundt endene svart gr.f. m/bølger i rød og hvitt	G	0,9 1,1-1,2 2,2 1,1 1,4 0,9-1,4 0,9-1,4 0,9-1,2 0,9-1,2 0,9-1,2	
14051	I	glass	kuleformet	grønnlig klart glass	G	1,1	Buneset, Brønnøy
14946	I	mosaikk	kuleformet	svart gr.f. m/to gule uregelmessig linjer	L	0,9	Skomo, Brønnøy
15075 b	I	rav	tønneformet		L	1	Ferset, Vega
15093 e	Totalt 7	glassfluss glassfluss mosaikk glass glass	tønneformet tønneformet tønneformet kuleformet kuleformet	gul rød rød glassfluss m/strålende øyner Klar (gjennomsliktig) grønn	G?	0,7 0,8 1 0,4 0,4	Gjesfjord, Herøy
15095	I	glass	segmentert, 2 ledd	blå, muligens vært flere ledd	G		Berfjorden, Herøy
d)	2	glass	segmentert, 1 ledd	blå		0,9	
	3	glass	kuleformet	grønn		0,3-0,4	
	2	glass	tønneformet	grønn		0,6-0,8	
	1	glassfluss	tønneformet	grønn		0,5-0,8	
	1	glassfluss	tønneformet	grønn		0,7	
	1	glass	sylanderformet	hvit		0,7	
e	1	glass	sylanderformet	gulbrun gjennomsliktig, litt innsunket i midten		0,8	
f	1	millefiori	sylanderformet	5-sidig, blå gr.f. m/ spiraler, rød sirkel m/gul ring rundt		1,8	
	1	millefiori	kuleformet?	Stort frag.blå gr.f. m/ Sjakk og stjerne/sol-mønster		1,7-2,2	
15332	Totalt 53	glass	kuleformet	Sto i utsifling	G	1,9	Indre Trelnes, Brønnøy
	32	glass	kuleformet	grønn			
	1	glass	kuleformet	Klar (gjennomsliktig)			
	11	glass	tønneformet	brun			
	1	glass	tønneformet	grønn			
	2	glass	tønneformet	mørk brun			

	6	glassfoliert	kuleformet	gullfoliert		L	0,4-0,6	0,5-0,6	
15640	22	glassfluss	tønneformet	rød		L	0,4-0,6	0,5-0,6	Bo, Donna
	2	glassfluss	tønneformet	guloransje			0,8	0,6	
15978	1	mosaikk	polygonisk, 6 sider	glatt blå midtparti Røde ender m/hvit sikk-sakk linje(4) på hver side av det røde.		L	3	1,1/2,4	Indre Torget, Brønnøy
16004	1	mosaikk	tønneformet	svart gr.f. m/blå sikk-sakk linje m/gul sikk-sakk og røde linje på hver side		L	1,4	1,6	Holm, Bindal
16010	Totalt 72					L			Skjevelneset, Bindal
	34	glass	ringformet	mørkeblå, flate			0,2-0,4	0,4-0,6	
	2	glass	polygonisk, 12sider	kubisk, blå			0,7/0,8	0,5/0,7	
	17	glass	ringformet	grønn, 3 stk. har spor etter dekor			0,3-0,7	0,3-0,5	
	7	glassfluss	tønneformet	rød			0,3-0,5	0,5-0,6	
	1	glass	segmentert, 2 ledd	svart			1	0,7	
	8	glass	segmentert, 2 ledd	hvit			1,4	0,9	
	1	glassfluss	synderformet	oransje			1,3	0,5	
	1	glassfluss	ringformet				0,5	0,6	
	1	mosaikk	ringformet	svart m/grønn S-linje			0,5	0,7	
17203	1	millefiori	kuleformet	blå gr.f. m/sjakk og blomster-mønster		L	1,5	1,2	Reines, Alstadhaug
17307 a	1	glass	segmentert, 5 ledd	blå		G	2,2	1,2	Flåta, Tjøtta
	1	mosaikk	tønneformet	svart gr.f. m/grønne kryssende S-linjer. Øye:røde og hvite straler		G	1,1	1,2	
17313	1	rav	ringformet			G	0,7	1,4	Tjøtta, Alstadhaug
18223	Totalt 5					G			Herøy kirkested
	2	fajanse	kuleformet	glass m/ bålign glassur med gullskin			1,2/1,1	1,5/1,3	
	1	glass	kuleformet	Klar (gjennomiktig). Har del av bronsetråd i hullet			0,6	0,4	
	1	rav	tønneformet				0,4	1,1	
	1	bein	skiveformet	tynn			0,1	1,4	
18753 c	1	glass	segmentert, 3 ledd	blå		G	2,3	0,5	Alsøy, Nesna
d	1	glass	polygonisk, 8-sider	blå, oval avlang m/ fasettete sider			2,3	1,3	
18953 e	1	jet	kuleformet	ujevnt form		G	1,8	2,1	Tjøtta, Rødøy
19424 f	4	glass	ringformet	blå		G	0,6-0,7	0,4	Dønnes, Nesna
g	2	bein	tønneformet	gulig, flate			0,6	1	
h	1	bein	skiveformet	rektangulær m/rette kanter			0,9	0,8	
21477	2 frag	glass?		svart perle? lldskadet?		G			Tilrem, Brønnøy
22926						G			Horvnes, Alstadhaug
6	1	glass	ringformet	blå-grønn					
8	1	glassfluss	synderformet	guloransje					
10	1	glassfluss	tønneformet	hvit					
13	1	glassfluss	tønneformet	rød					
15	1	glass	kuleformet	mørkeblå, har spor etter rød glassfluss i hullet					
	1	glass	segmentert, 4 ledd	gulig klart glass					
	1	glassfluss	tønneformet	oransje					
31	1	bein	skiveformet	flat					
	1 frag.	glass	segmentert	del av gul segmentert perle					
34	1	glass	tønneformet	mørk grønn					
37	1	bein	skiveformet	gulhvit, flat					
40	1	glass	ringformet	Klar grønnlig, flat					
41	1	glass	ringformet	blå-grønn, flat					
42	1	bein	ringformet	hvit					

45	1	mosaikk	segmentert, 2 kedd	hvit gr.f. m/ to svarte S-linjer			
46	1	glass	tønneformet	brunlig			
49	1	glassfluss	kuleformet	rød			
50	1	glass	kuleformet	blå			
56	1	stein	tønneformet	kvart? Grålig hvit			
58	1	bein	skiveformet	gulig, tykk			
61	1	leire?	kuleformet	har to linjer ripet inn			
76	1	stein	skiveformet	flat			
78	1	glassfluss	tønneformet	mørk brunoransje			
79	1	glass	tønneformet	blå			
82	1	glass	segmentert, 2 kedd	blå-grønn m/ hvite kryssende S-linjer			
84	1	mosaikk	tønneformet	brunlig farge			
86	1	jet?	tønneformet				

Museumsnr. (Ts)	Antall	Materiale	Form	Beskrivelse/Mønster	Kontekst	Max lengdesnit	Max dia	Sted
268	1	rav	ringformet		G	1,4	2,5	Gangstøen, Lurøy
4070	Totalt 3				G			Nordnesøya, Rodøy
	1	glassfluss	tønneformet	rød		0,6	0,8	
	1	glass	ringformet	grønn		0,8	0,8	
	1	glass	kuleformet	grønn				
6370 p	1	mosaikk	tønneformet	<i>T.s. 6370-6373, 6376-6378 utgrav under samme utgraving</i>				
6371 a	1	millefiori	kuleformet	blå gr.f. m/3 rød linjer og 2 hvite sikk-sakklinjer mellom		1,4	1,4	Yre Kvarøy, Lurøy
a	1	stein	tønneformet	blå gr.f. m/3 rød linjer og 2 hvite sikk-sakklinjer mellom		1,3	1,4	
c	1	glass	riflet	blå gr.f. m/mulig sjakkemønster blå/hvit, noe rødt. For erodert.		0,4-0,7	0,9	
k	1	mosaikk	tønneformet	uregelmessig form, kalkstein?		0,9	0,8	
6372	1	mosaikk	tønneformet	blå gr.f. m/3 røde S-linjer omkring		1,7	1,4	
aa	1	stein	skiveformet	mørk grå med hvite flekker		0,6	1,1	
ab	1	stein	skiveformet	mørk grønn		0,2	0,7	
ac	1	stein	skiveformet	kalkstein		1	0,3	
ad	1	stein	tønneformet			0,5	0,9	
ae	1	stein	ringformet			0,6	1	
af	1	stein	ringformet			0,6	1,2	
ag	1	stein	tønneformet			0,6	0,9	
ah	1	stein	ringformet	brunlig		0,6	1,1	
ai	1	stein	tønneformet	kalkstein, brun m/ hvite flekker		0,7	0,9	
ak	1	stein	skiveformet	lysbrun m/ hvite flekker		0,3	0,8	
b	1	stein	ringformet			0,8	1,5	
c	1	stein	tønneformet			0,9	1,1	
e	1	bronse	ringformet	tynn bronsefolie		0,5	0,6	
f	1	bronse	sylanderformet	bronse spiral		0,4	0,5	
g	1	bronse	sylanderformet	bronse spiral		1,5	0,4	
o	7	glassfluss	tønneformet	rød		0,7	0,9	
p	1	glass	sylanderformet	rød, brukket i enden		1,9	0,8	
q	1	glassfluss	tønneformet	grønn		0,7	0,7	

r	l	stein	ringformet	uregelmessig form		0,5	0,9
s	l	bein	diskosformet	erodert		0,8	1,4
t	l	glassfluss	tønneformet	rød		0,8	1
u	l	stein	skiveformet			0,3	0,8
v	l	stein	tønneformet			0,5	0,7
x	l	glass	riflet, tønneformet	blå (m/ grønnskjær)		0,8	1
y	l	stein	ringformet			0,6	1,4
z	l	rav	ringformet			0,4	1,4
6373 ap	l	glass	ringformet	hvit		0,4	0,7
aq	l	glass	tønneformet	klar grønnlig		0,6	0,7
6376 g	l	bein	diskosformet			0,9	1,4
h	l	stein	skiveformet	grønnlig m/ svarte flekker		0,6	1,6
6377							
al	l	millefiori	kuleformet	blå gr.f. m/ sjakk gul/grønn, 4x gule spiraler, 4x solrød m/gule stråler, bilde i gul og rød m/blå i midten.	2	2,5	
am	l	millefiori	kuleformet	blå gr.f. m/ solstråler i grønn/gul, blomst rødt m/ gul ring rundt, og hvite kronblader	2	2,2	
an	l	millefiori	kuleformet	blå gr.f. m/4x hvit spiraler og 4x sirkel i ramme, rød og hvit	1,4	1,6	
ao	l	millefiori	tønneformet	gule ender, i midten 4x gule spiraler og bilde i ramme, rødt med hvit	1,7	1,3	
ap	l	millefiori	tønneformet	gule ender, i midten 4x gule spiraler og bilde i ramme, rødt med hvit	1,5	1,2	
aq	l	millefiori	tønneformet	blå gr.f. m/sjakk gul og grønn, 4x bilde i ramme rød og hvit	1,5	1,5	
ar	l	millefiori	tønneformet	blå gr.f. m/sjakk gul og hvit, bilde i blå og hvit	1,5	1,1	
as	l	millefiori	tønneformet	røde rammer av grenser hvert mønster, sjakk gul og grønn, blomst: rød m/hvite kronblader	1,1	1,5	
6378 bs	l	mosaikk	tønneformet	beige glassfluss m/ to svarte linje og en rød linje mellom, svart f-tegn rundt	1,4	1,3	
6380 q	l	glass	kuleformet	blå	0,4	0,8	
r	l	rav	skiveformet		0,6	1,8	
s	l	rav	ringformet	uregelmessig form	0,7	1,1	
t	l	rav	ringformet	uregelmessig form	0,6	1,7	
6657 b	l	glassfluss	kremlerhus	rød	0,3/0,8	1,9	
c	l	glassfluss	tønneformet	oransje	l	1	Ytre Kvarøy, Lunøy
d	l	stein	kuleformet	glatt, type serpentin	0,8	1,2	
e	l	glassfluss	tønneformet	rød	0,6	0,8	
f	frag.	stein	tønneformet	erodert	0,5	0,8	
g	l	glassfluss?	tønneformet	for erodert			
h	l	stein	tønneformet	type serpentin, grønnlig m/svarte prikker	0,4	0,8	
i	l	glassfluss	tønneformet	rød	0,7	0,9	
j	l	glassfluss	tønneformet	rød	0,5	0,7	
k	l	glassfluss	tønneformet	rød	0,7	0,8	
l	l	glassfluss	tønneformet	rød	0,4	0,7	
m	l	stein	skiveformet	oransje	0,4	0,8	
q	l	stein	skiveformet	hvit/grønnlig med flekker	0,3	0,8	
r	l	stein	skiveformet	kalkstein, ujevne overflate	0,3	0,9	
s	l	mosaikk	kuleformet	gul gr.f. m/røde linjer rundt. Ødelagt, limt sammen av flere deler	0,6	1	
t	l	stein	kuleformet	serpentin	0,6	1	
u	l	stein	skiveformet	kalkstein, ujevne form	0,3/0,6	1,3	
v	l	rav	skiveformet	noe jevne	0,4	1,2	
	l	stein/bein?	kuleformet	polert sandstein eller bein?	0,8-1,0	1,2	

w	1	stein	tønneformet	sandstein		0,7	1
x	1	stein	skiveformet	kalkstein, ujevn form		0,4-0,5	0,8-1,0
y	1	stein	ringformet	kalkstein, ujevn, men glatt		0,4	1,1
z	1	glass	ringformet	grønn		0,4	1

SALTEN

Museumsnr (Ts)	Antall	Materiale	Form	Beskrivelse/Mønster	Kontekst	Max lengdesnitt	Max dia	Sted
1216	1 frag	glass	ringformet	3/4dels stor, klar gjennomskiktig <i>Ts.1365-1366 hører sammen</i>	G	0,7	2,3	Steigen
1365	1	rav	kuleformet	svartgr.f. m/ røde linjer rundt på hver ende, hvit linje i midten, erodert	G	2	3,2	Brennwik, Hamarøy
1366	2	mosaikk	ringformet	hvitt		0,5	1,2	
1398	1	glass	ringformet	blå	G	0,3	0,5	Ljønes, Bodø
1418	1	glassfluss	tønneformet	blå	G	0,9	0,9	Ljønes, Bodø
1607	Totalt 36			<i>Ts. 1607, 1609-1610 og 1629 hører sammen, utgravd sammen</i>				Øysund, Meløy
	13	glass	ringformet	blå		0,4	1	
	3	glass	spiral, sylinder	blå		1,5	0,6	
	4	glas	segmentert, 2 ledd	blå		1,2	0,8	
	6	glass	kuleformet	blå		0,6	0,8	
	1	glass	dobbelkonisk	blå		0,7	0,6	
	1	rav	ringformet	ujevn		0,2	1	
	1	glassfluss	tønneformet	rød		0,5	0,7	
	1	glass	kuleformet	svart, ødelagt				
	1	glass	segmentert, 2 ledd	svart, ødelagt		1,7	0,6	
	1	mosaikk	segmentert, 2 ledd	svart gr.f. m/gule øyne. Noe erodert		1,7	0,6	
	1	mosaikk	segmentert, 2 ledd	er brukt i enden. Har gull-linje u usymmetrisk mønster		1,2	0,7	
	1	mosaikk	krenne thus	svart gr.f. m/ gule u-linjer i 5 etg.		2,9	0,5-1,0	
	2	glass	tønneformet	svart		0,9	0,6	
1609	Totalt 6							
	1	millifiori	kuleformet	blå gr.f.m/sjakk gul og grønn, bilde:rød og hvit m/blå prikk i midten, bilde: blått m/hvit og rød ramme		2,1	2,5	
	1	millifiori	kuleformet	blå gr.f.m/sjakk gul og grønn, sirkel i blå m/hvit og rød ramme.		1,7	1,6	
	1	millifiori	tønneformet	blå gr.f.m/sjakk mønster hvit og blå, blå kvadrat m/ 2 hvite rammer		1,2	1,4	
	1	millifiori	tønneformet	blå gr.f.m/sjakk gul og grønn		1,5	1,3	
	1	millifiori	kuleformet	blågrønn gr.f.m/røde prikker, sol m/gul og grønne stråler		1,3	1,7	
	1	mosaikk	tønneformet	mørkblå gr.f. m/hvite og rød bølger		1	1,5	
1610	1	bergkry stall	kuleformet			1,2	2,4	
1629	1	mosaikk	tønneformet	svart gr.f.m/to hvite kryssende S-linjer m/ øye:rød med svart prikk i og hvit rundt		1,2	1,4	
1635	Totalt 4				G			Øysund, Meløy
	1	glass	ringformet	klar, ingen farge		0,4	1,3	
	1	glass	kuleformet	klar, ingen farge		0,7	0,8	
	1	glass	diskos	klar, ingen farge		0,5	1	

i	7	glass	tønneformet	hvit		0,1-0,3	0,1-0,3
	Totalt 107						
	1	bronse	spiral	hvit			
	21	glass	kuleformet	lilla			
	3	glass	segmentert, 2 ledd	lilla			
	2	glass	sylinderformet	Fasetterte sider, blå		0,3	
	9	glass	kuleformet	blå, tidligere segmentert?		0,5	
	1	glass	segmentert, 4 ledd	blå			
	1	glass	spiral	blå			
	2	glass	skiveformet	blå			
	4	glass	kuleformet	klar, ingen farge.		0,3-0,5	
	1	glass	polygonisk	12-kant. Klar, ingen farge		0,8-1,0	
	1	glass	riflet	klar, ingen farge. Tett riflet		0,9	
	20	glass	kuleformet	forgylt på klart glass		0,9	
	1	glass	segmentert, 2 ledd	forgylt på klart glass			
	32	glass	kuleformet	Sølvbelagt, delvis borte			
	2		segmentert, 2 ledd	Sølvbelagt, delvis borte			
	1		segmentert, 4 ledd	Sølvbelagt, delvis borte			
	3	glass	kuleformet	gul		0,5	
	1	glass	segmentert, 2 ledd	gul		1,2	
	1	mosaikk	tønneformet	gul og grønn m/ linjer i midten og endene			
	1	bein	skiveformet	hvit			
	5285	Totalt 8			G		Hagbartsholmen, Steigen
	2	rav	tønneformet			0,9/1,6	
	1	rav	ringformet			0,6	
	1	glass	dobbelkonisk	svart		1,5	
	1	stein	ringformet	hvit/gråspettet kalkstein		1	
	1	mosaikk	tønneformet	grønn gr.f. m/hvit og rød S-linje omkring.		0,5	
	1	mosaikk	tønneformet	grønn gr.f. m/3 røde linjer og 2 hvite S-linjer		0,6	
	1	mosaikk	kuleformet	blå gr.f. m/hvit og røde S-linjer		0,6	
	6332	mosaikk	riflet, sylinderformet	blå gr.f. m/hvite linjer lett og en grønn linje på endene	G	0,8	
	1	mosaikk	sylinderformet	blå gr.f. midten: to røde linjer m/gule&grønn vertikallinjer, og to kryssende røde S-linjer omkring, gul linje v/endene		1,9	Nord-Fenris, Gildeskål
	6490 e	glassfluss	tønneformet	oransje. Skadet.	G	1,9	
	6647 b	glass	tønneformet	blå (turkis)	B	0,5	Holkestadvika, Steigen
	9246				B	0,5	Bøsanden, Steigen
	a	glass	ringformet	grønn. Litt ødelegt	G		Åkstad, Steigen
	b	mosaikk	kuleformet	blå gr.f. m/svart glasur og prikker i rød og blå m/ hvit ring omkring		0,7	
	c	glassfluss	tønneformet	rød		1,4	
	9678 vz	frag	tønneformet	rød		0,7	
	9733				B		Hunstad, Bodo
	e	glass	ringformet	blågrønn (turkis)	G		Utleide, Hamarøy
	g	glass	tønneformet	grønn		0,5	
	9737					0,5	
	c	glass	diskos	blå		0,3	
	d	glass	ringformet	hvit	G	0,5	Utleide, Hamarøy

e	1	glass	ringformet	hvit m/ grønnlig skjær		0,3	0,6
h	1	glass	ringformet	hvit, 1 to deler		0,4	0,6
9989	1	rav	ringformet	to deler lint sammen	G	0,4	0,6
10040					B		
ax	frag	millefiori	kuleformet	sjakk gul og grønn, røde og hvite blomster		0,6	1,1
ch	1	rav	ringformet			1,1	2,3
ep	1	keramikk/stein	ringformet				

MIDT-TROMS

Museumsnr (Ts)	Antall	Materiale	Form	Beskrivelse/Mønster	Konsekst	Max lengdesnitt	Max dia	Sted
1951	Totalt 6				G			Stangnes, Tranøy
	1	glass	segmentert, 2 ledd	blå		1,5	0,9	
	1	glass	segmentert, 2 ledd	blå		1,5	0,8	
	1	glass	kuleformet	blå		0,5	0,5	
	1	glass	kuleformet	grønn		0,5	0,5	
	1	mosaikk	tønneformet	blå gr.f. m/hvite spiraler og rød prikk m/ hvit spiral		1,8	1,5	
	1	glass	ringformet	svart. Noe erodert		0,7	1,6	
2588	1	mosaikk	tønneformet	rød m/ grønn S-linje rundt	G	0,6	0,9	Laneset, Tranøy
	1	glass/fluks	tønneformet	rød m/ grønn S-linje rundt		0,6	0,9	
3734	1	glass	polygonsk	blå, 12-kant	L	1,3	1,1	Gurnfarnes, Torsken
	1	mosaikk	tønneformet	blå gr.f. m/ hvit S-linje og to røde linjer på hver side, hvite sammenhengende U-er langs endene		1,5	1,2	
3970	Totalt 7				G			Austein, Tranøy
d	1	mosaikk	tønneformet	to parallelle U-linjer og grønne prikker i mellom.		1,6	2,2	
e	3	glass	ringformet	grønn		0,3-0,4	0,6-0,7	
	1	glass	ringformet	blå		0,5	0,8	
	1	glass	tønneformet	blå		0,8	0,8	
	1	glass	spiral	blå		0,7	1,3	
4052 e	Totalt 9				G			Nystad, Lenvik
	1	rav	ringformet			0,8	1,4	
	1	mosaikk	ringformet	blå gr.f. m/ gul sirkeler og hvit linjer		0,7	1,4	
	1	glass	skiveformet	hvit		0,4	0,7	
	1	rav		uregelmessig form, ubehandlet		0,4	0,7	
	1	stein	ringformet	kvarts, ubehandlet, tvilsom om det er perle		1	2,2	
	1	stein	ringformet	vulkansk masse, svart m/ hvite flekker		0,6	1,5	
	1	jet	ringformet			0,3	0,7	
	1	mosaikk	ringformet	blå m/ hvit glasslinje		0,5	0,8	
	1	glass	tønneformet	blå				
4616 c	Totalt 5				G			Straumenbru, Tranøy
	1	rav	ringformet			0,6	1,5	

	1	rav	skiveformet	oransje					
	1	glass	tønneformet	hvit-grå			0,6	1,5	
	1	stein	skiveformet	grønn gr.f. m/rød linje ved enden. Midten: 4xhvit kronblad, bilde: rødt og blå			0,7	0,8	
	1	millefori	sylanderformet		L		0,8	1,6	
6238	1						3,2	0,8	Storslett, Lenvik
	1	mosaikk	tønneformet	mørkblå gr.f. m/to kryssende S-linjer, øye: rød m/ grønne og gule stråler			1,3	1,2	
	1	mosaikk	tønneformet	grønn gr.f. Øye: svart m/ hvite og røde stråler			1,1	1	

NORD-TROMS

Museumsnr (Ts)	Antall	Materialer	Form	Beskrivelse/Mønster	Kontekst	Max lengdesnit	Max dia	Sted
795	1	mosaikk	skiveformet	<i>Ts.795-796 hører sammen</i>	G	0,8	1,9	Tises, Tromsø
796	1	stein	kuleformet	grønnlig klar gr.f. m/hvit s-linje og rød linje på hver side. skifer, slipt		1,2	1,8	
993	Totalt 3			<i>Ts.993-999 hører sammen</i>	G			Storsletten, Tranøy
	1	glass	riflet, kuleformet	hvit		1,8	2	
	2	glass	riflet, kuleformet	blå		1,9	1	
994	11	bronse		sylanderformet på endene med en ringformet midt del		2		
995-998								
	1	glass	segmentert, 3 ledd	blå		1	0,6	
	13	glass	segmentert, 2 ledd	blå		1	0,6-0,8	
	41	glass	ringformet	blå		0,4-0,5	0,9	
	3	glass	se gmønet, gul	gul		1,5	0,6	
	1	glass	segmentert, 3 ledd	grønn		1	1	
	1	glass	segmentert, 2 ledd	grønn		0,7	1	
	1	glass	ringformet	grønn		0,5	0,9	
	8	glass	tønneformet	gul		0,5	0,9	
	1	mosaikk	tønneformet	gul gr.f. m/utsående øyer: gul m/gul og røde stråler		0,8-1,0	1,0-1,2	
	1	mosaikk	tønneformet	gul gr.f. øye: hvit og brun m/hvite og røde stråler		0,8-1,0	1,0-1,2	
	1	mosaikk	tønneformet	gul gr.f. øye: grønne gule og røde stråler		0,8-1,0	1,0-1,2	
	1	mosaikk	tønneformet	svart gr.f. m/hvite kryssende S-linjer, utsående øyer: hvit m/svarte og hvite stråler		1,2	1,4	
	1	mosaikk	tønneformet	gul gr.f. m/røde prikker		0,9-1,0	0,9-1,0	
	1	mosaikk	tønneformet	gul gr.f. m/ grønne prikker		0,9-1,0	0,9-1,0	
	1	mosaikk	tønneformet	gul gr.f. m/røde linjer omkringing		0,5	0,9	
	4	glass	ringformet	erodert				
	1	stein	tønneformet	ujevn form. H vit		1	1,6	
999	Totalt 4							
	3	glass	ringformet	blå		0,3-0,6	0,6	
	1	glass	tønneformet	blå		0,8	0,6	
4356 a	1	mosaikk	tønneformet	svart gr.f m/hvite kryssende S-linjer. øyer:grønn og svart m/rød&hvite stråler	L	1,3	0,7	Finnes, Tromsø
4970 c	1	stein	ringformet	rødlig stein	L	0,8	1,8	Skorøy, Karlsøy
6747					B			Tusøy, Tromsø
a	1	glass	tønneformet	hvit og rød		0,8	1,1	
b	1	glass	tønneformet	blå		0,4	0,7	

c	1	glassfluss	tønneformet	rod	0,7	0,7
6748	1	glass	ringformet	klar grønnlig	B	1,4
8472 c	1	glass	ringformet	grønn	G	0,8
8473 d	Totalt 12				G	
	4	glassfluss	tønneformet	gul. En delvis erodert		0,3-0,6
	3	glassfluss	tønneformet	blå. En delvis erodert		0,3-0,6
	1	glassfluss	tønneformet	grønn.		0,3-0,6
	1	glassfluss	tønneformet	rod., delvis erodert		0,3-0,6
	2	glassfluss	tønneformet	Oransje		
	frag	glassfluss		veldig erodert og forbrent		
e	Totalt 9					
	2	glassfluss	tønneformet	grønn		0,5-1,0
	2	glassfluss	tønneformet	rod		0,8-1,1
	1	glassfluss	tønneformet	Oransje		0,8-1,1
	1	glassfluss	tønneformet	Oransje. Veldig erodert		0,8-1,1
	2	glass	tønneformet	blå		0,8-1,1
	1	glass	riflet	blå		0,8-1,1
	frag	glassfluss		oransje, gul og blå		
10134	1	millefiori	kuleformet	sjakk blå og grønn, hvit kryss på blå bakgrunn. Røde rammer avgrenser	L	2,9

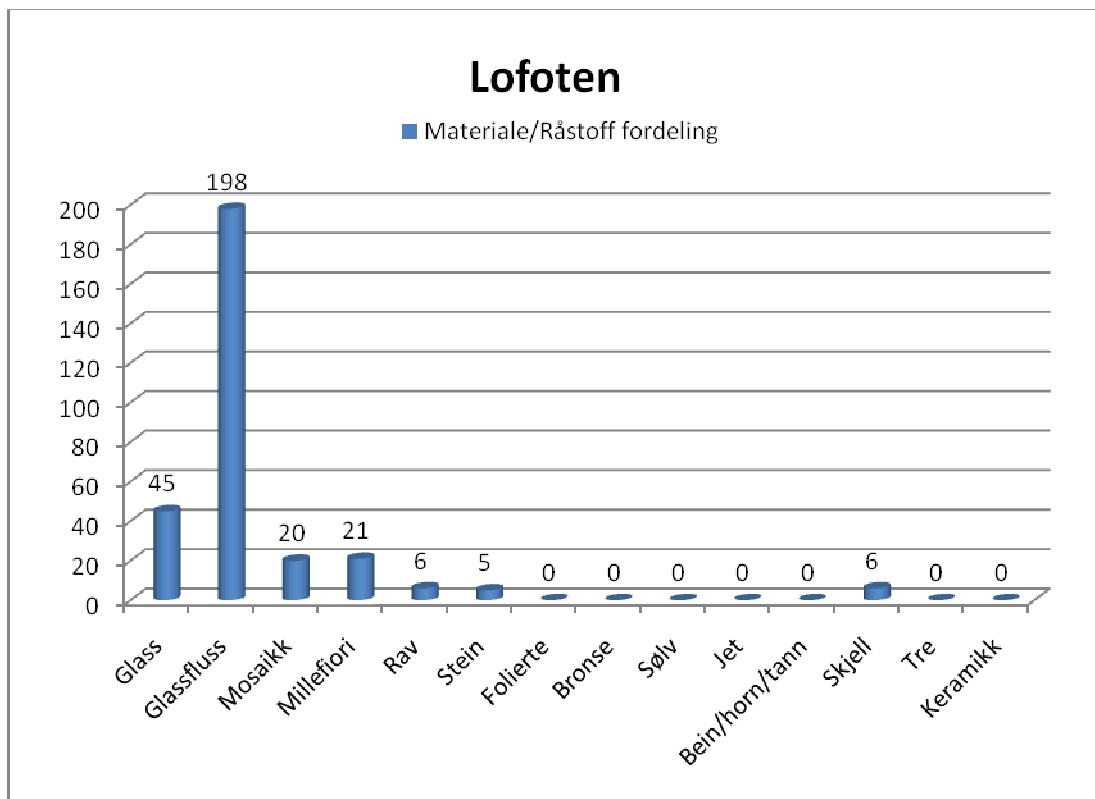
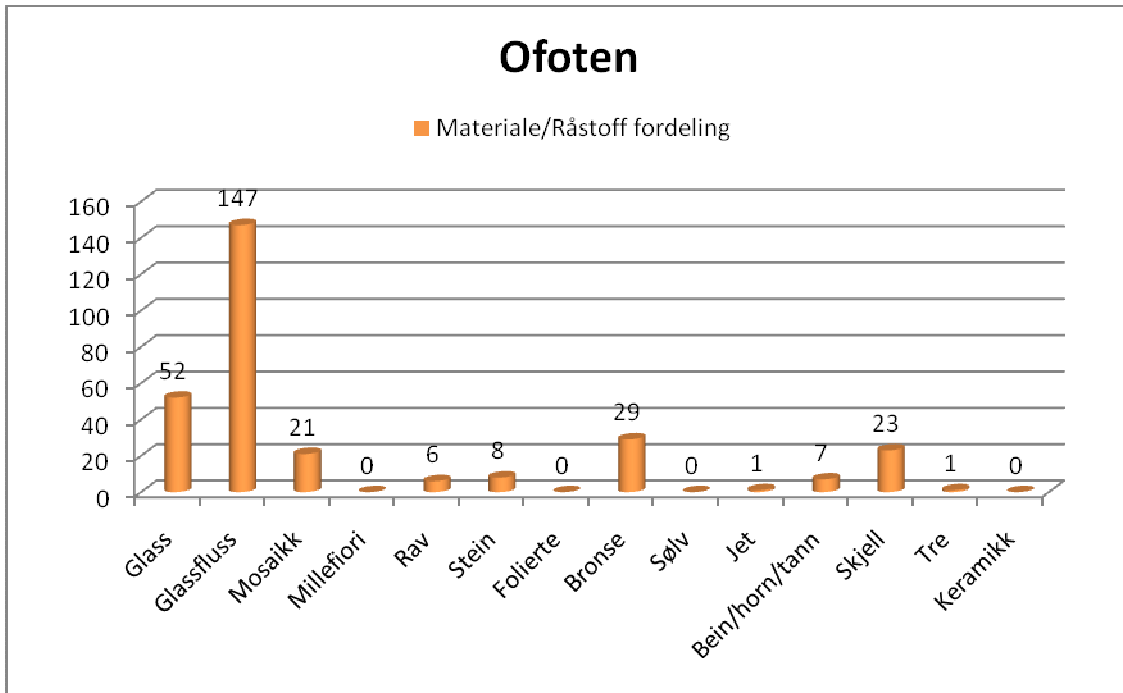
FINNMARK

Museumsnr. (Ts)	Antall	Materiale	Form	Beskrivelse/Mønster	Kontekst	Max. lengdesnitt	Max. dia	Sted
6360 g					G	0,2/0,8		Loppasanden, Loppa
	dele							
	3	bronse	synderformet	bronse farget		1	0,5	
	4	glassfolient	segmentert, 2 ledd	bronse farget		1,5	0,5	
	3	glassfolient	segmentert, 3 ledd	bronse farget		1,9	0,5	
	2	glassfolient	segmentert, 4 ledd	blå		1	0,5	
	4	glassfolient	segmentert, 2 ledd	blå		1,0/2,0	0,4/0,7	
	1	glassfolient	segmentert, 3 ledd	blå		0,4	0,5	
	2	glassfolient	segmentert, 1 ledd	blå		1	0,4-0,5	
	7	glassfolient	segmentert, 2 ledd	gullfarge		1,4	0,4-0,5	
	2	glassfolient	segmentert, 3 ledd	gullfarge		1,9	0,4-0,5	
	1	glassfolient	segmentert, 4 ledd	gullfarge		2,8	0,4-0,5	
	2	glassfolient	segmentert, 6 ledd	gullfarge		1,5	0,5	
	1	glass	segmentert, 3 ledd	hvit/sølvfarget		0,3	0,8	
	1	glass	ringformet	klar, uten farge		0,3	0,8	
	1	glassfluss	ringformet	blå		0,6	0,9	
	1	mosaikk		hvit gr.f. m/ brun S-linje på midten		0,7	0,9	
	1	glass	segmentert, 1 ledd	blå		0,6	1	
	1	mosaikk	tønneformet	blå gr.f. m/rød kryssende S-linje. øye: blåsvart m/røde tynne stråler på hvite stråler		1,1	1,2	
	1	mosaikk	kuleformet	svartblå gr.f. m/hvite sirkler		1,1	1,4	
	1	millefiori	tønneformet	sjakk blå og gul m/rød ramme. 3x3 bilde blå-hvit-blå 1 og 3 rad, 2 rad. hvit-rød-hvit		1,1	1,4	

1	rau	kuleformet			1,3	1,6
1	glass	ringformet	blå		0,6	1,2
1	mosaikk	tønneformet	grønn gr.f. m/ ujevne linjer i gul og røde flekker		0,9	1
1	glass	ringformet	hvit		0,3	0,8
1	millefiori	sylinderformet	blå gr.f. m/sirkel, rød med gul i. hvit linje på enden, 2 andre hvite linjer omkring		0,9	0,5
1	glass	ringformet	klar, gullig farge.		0,5	0,7
1	glass	ringformet	hvit		0,2	0,6

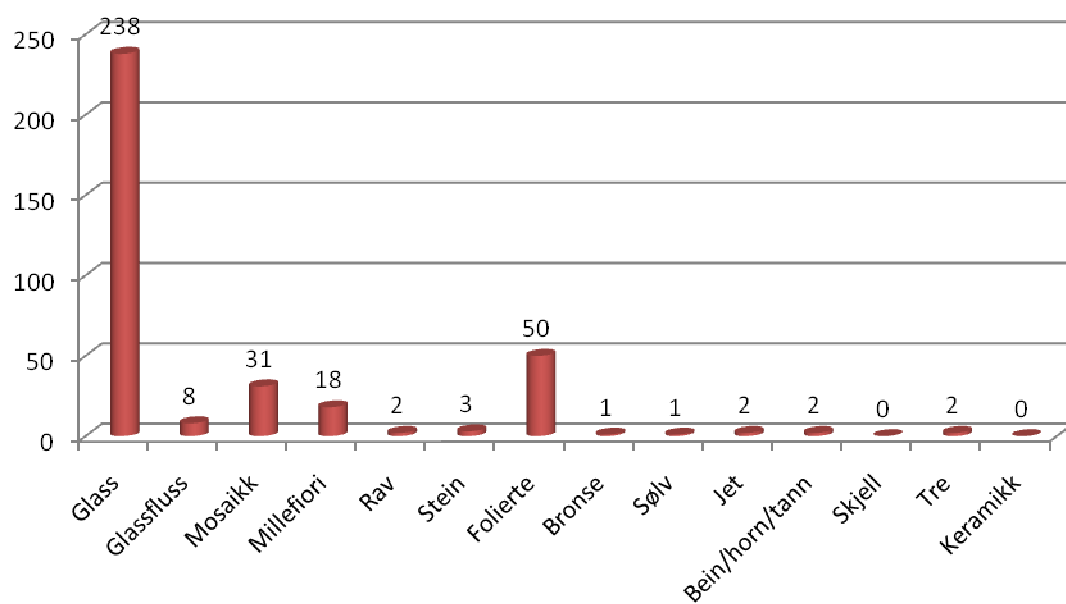
Appendiks A3:

Diagram over fordelingen av perletyper

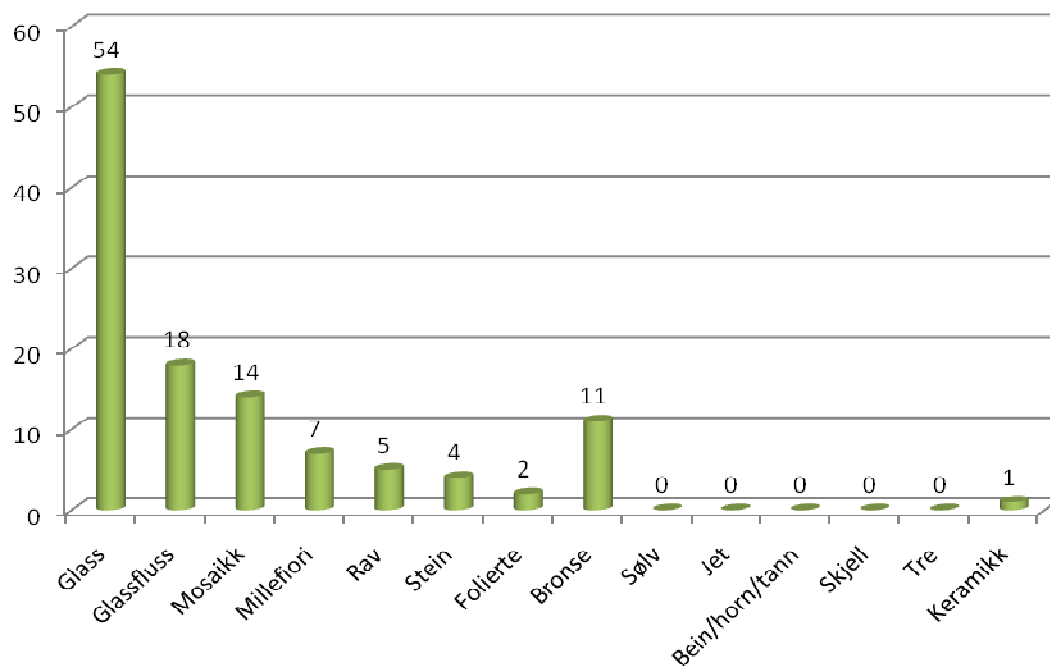
Vesterålen

■ Materiale/Råstoff fordeling

Sør-Troms

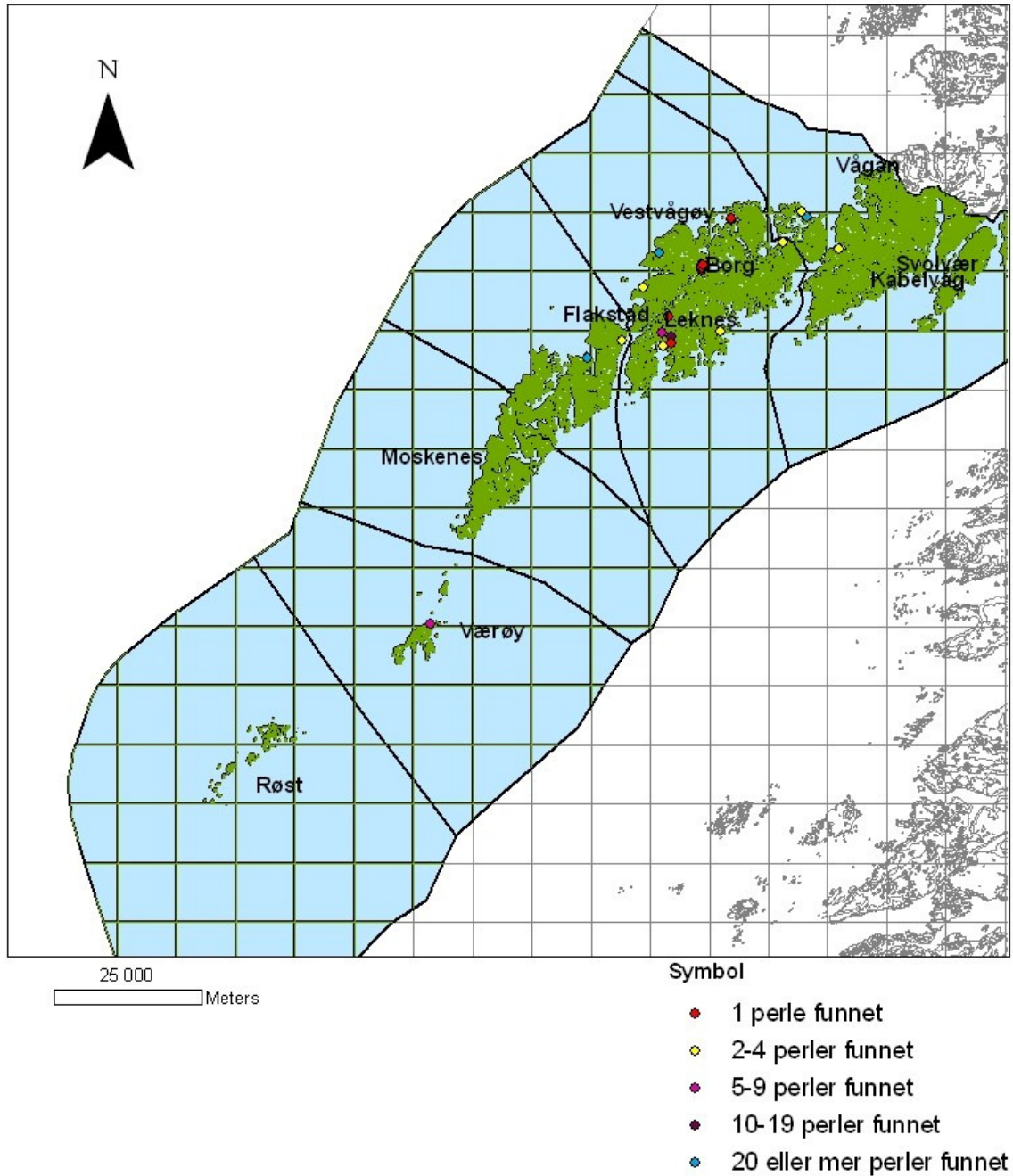
■ Materiale/Råstoff fordeling

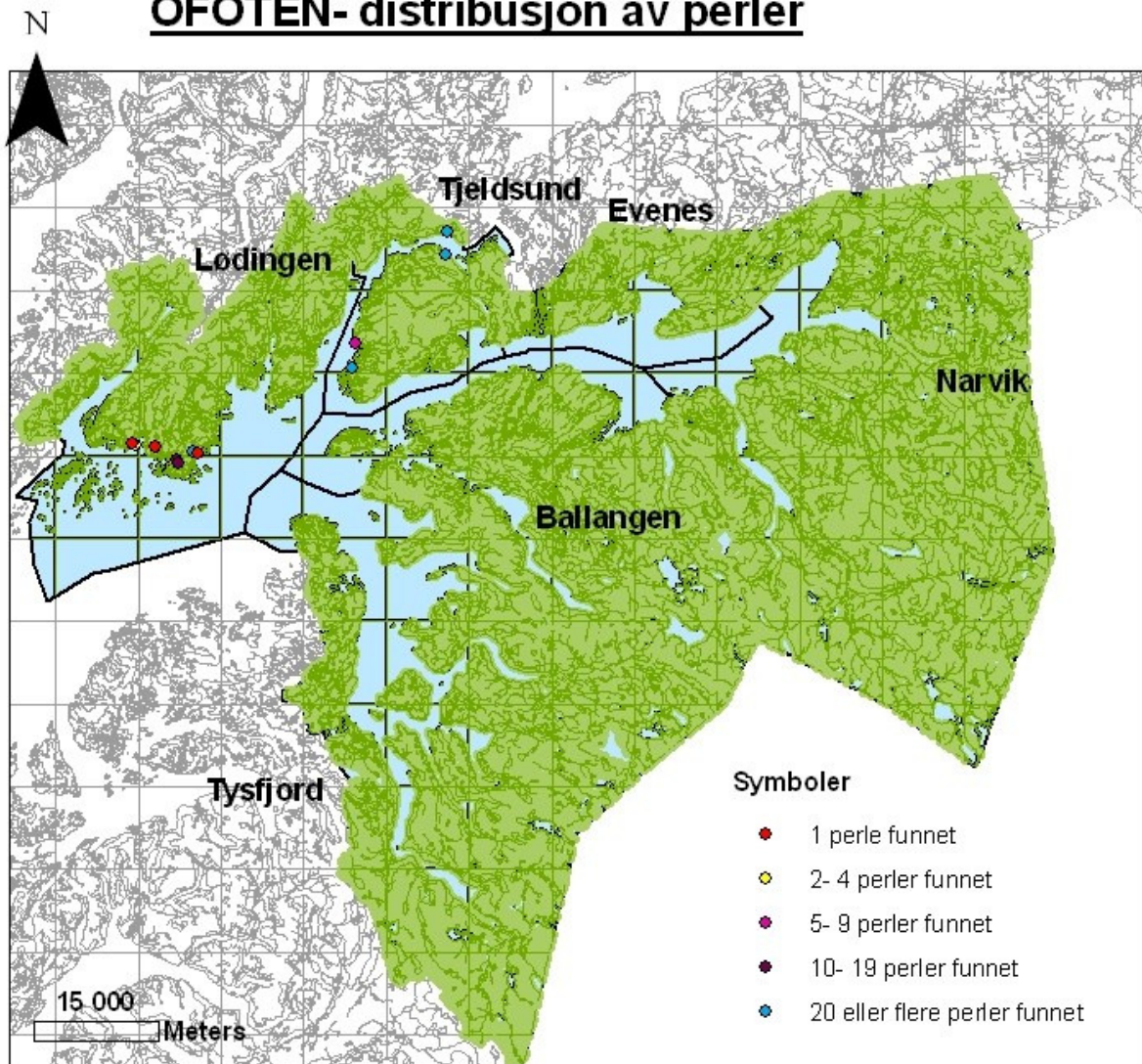
Appendiks B1:

Øvrige kart over perledistribusjonen i utvalgte distrikt

Lofoten-distribusjon av perler

OFOTEN- distribusjon av perler

Appendiks B2:

Distrikter

Helgeland:

Sømna, Vevelstad, Vega, Bindal og Brønnøy (*tilknyttet Sør-Helgeland Regionråd*); Leirfjord, Dønna, Vefsn, Herøy, Lurøy, Træna, Rødøy og Alstahaug (*tilknyttet Helgeland Regionråd*) og Grane, Hattfjelldal, Hemnes, Nesna og Rana (*tilknyttet Indre Helgeland Regionråd*).

Salten:

Beiarn, Bodø (*Folda, Kjerringøy og Skjerstad slått sammen med Bodø*), Fauske, Gildeskål, Hamarøy, Meløy, Saltdal, Steigen og Sørfold

Ofoten:

Ballangen, Evenes, Lødingen, Narvik, Tjeldsund og Tysfjord

Lofoten:

Vågan (*Gimsøy slått sammen med Vågan*), Vestvågøy (*Borge, Buksnes, Hol og Valberg slått sammen med Vestvågøy*), Flakstad, Moskenes, Værøy og Røst

Vesterålen:

Andøy (*Dverberg slått sammen med Andøy*), Bø, Hadsel, Sortland og Øksnes. Geografisk omfatter Vesterålen øyene Andøya, Langøya, Hadseløya, den vestlige delen av Hinnøya, den nordlige delen av Austvågøya og flere andre, mindre øyer.

Sør- Troms:

Kvæfjord, Harstad (*Trondenes og Sandtorg slått sammen med Harstad*), Bjarkøy, Ibestad, Gratangen og Skånland.

Midt- Troms:

Bardu, Berg, Dyrøy, Lavangen, Lenvik, Målselv, Salangen, Sørreisa, Torsken og Tranøy.

Nord-Troms /Tromsøregionen:

Kåfjord, Storfjord, Skjervøy, Nordreisa, Kvænangen og Lyngen/ Balsfjord, Karlsøy og Tromsø

Finnmark

Alta, Berlevåg, Båtsfjord, Gamvik, Hammerfest, Hasvik, Karasjok, Kautokeino, Kvalsund, Lebesby, Loppa, Måsøy, Nesseby, Nordkapp, Porsanger, Sør-Varanger, Tana, Vadsø og Vardø.

LITTERATURLISTE

- Ahlberg-Thieffry, Mona og Nordenswan, Anna- Clara, 1973. *Vendeltida Pärlor*. C-kursuppgift framlagd vid seminariet för arkeologi, särskilt nord-europeisk vid Stockholms universitet. Stockholm.
- Arrhenius, Birgit 1960. En vendeltidas smyckeuppsättning. *Fornvännen* s.65-91.
http://fornvannen.se/pdf/1960talet/1960_065.pdf
- Bakka, Egil 1971. Scandianavian Trade relations with the Continent and the British Isles in Pre- Viking Times. *Early Medieval Studies* 3. Stockholm. s. 37-51
- Beck, Horace 1927. Classification of Beads and Pendants. *Archaeologia*
- Brøgger, Anton W. 1931. *Nord-Norges bosetningshistorie: en oversikt*. Institutt for sammenlignede kulturforskning, Serie C II- 4. Aschehoug & co, Oslo
- Bruun, Inga Marlene 2007. *Blandede graver – blandede kulturer? En tolkning av gravskikk og etniske forhold i Nord-Norge gjennom jernalder og tidlig middelalder*. Mastergradsavhandling, Universitetet i Tromsø.
- Callmer, Johan 1977. *Trade beads and bead trade in Scandinavia ca. 800-1000 A.D.* Avhandling Lund, Gleerup.
- 1990. The beginning of the Easteuropean trade connections of Scandinavia and the Baltic region in the eighth and ninth centuries AD. *A Wosinsky Mór Múzeum Ekvönye*, XV. Szekszard.
- 1991. Beads as a criterion of shifting trade and exchange connections. *Studien zur Sachenforschung* 7. s. 25-38
- 1996. Oriental Beads and Europe, A.D. 600-800. Ellegård, Alvar og Åkerström-Hougen, Gunilla (eds.) *Rome and the North*. s.53-71.

- 1997. Beads and beadproduction in Scandinavia and the Baltic Region c. AD 600-1100: a generell outline. Freeden, Uta von og Wieczorek, Alfried (eds) *Perlen. Archäologie, Techniken, Analysen*. Habelt, Bonn.

- 2003. Chapter 4. Beads in Scandinavia in the Early and High Medieval Periods, ca.AD 400-1200. Glover, Brock, og Henderson(eds). *Ornaments from the past: Beads Studies after Beck*. The Bead Study Trust, London.

Christophersen, A. 1989. Kjøpe, selge, bytte, gi. Vareutveksling og byoppkomst i Norge ca 800-1100: en modell. Andrén, A.(eds) *Medeltidens Födelse*. 109-145. Lund

Clark, Grahame 1986. *Symbols of Excellence. Precious materials as expressions of status*. Cambridge University Press, Cambridge.

Ekberg, Antoinette, 1991. *Vedeltida Pärlor: en kronologisk och korologisk studie av det vendeltida pärlmaterialet från Skandinavien och kontinenten*. Universitetet i Stockhom.

Gam, Tine 1990. Prehistoric Glass Technology- Experiments and Analyses. *Journal of Danish Archaeology vol 9, 1990*. Odense, Odense University Press s.203-213.

Gjessing, Gutorm 1929. Ophavet til Hålogaland riket. *Håløygminne årg. 10, h.2* s. 35-38. Hålogaland Historielag

Gjessing, Gutorm 1930. Mere om ophavet til Håløyjarlenes rike: Ophavet til Hålogaland riket. *Håløygminne årg. 11, h.1* s. 99-106. Hålogaland historielag

Gjessing, Gutorm 1939. Noen nord- norske handelsproblemer i jernalderen. *Viking III*. Oslo

Glover, Ian C., Brock, Helen Hughes og Henderson, Julian (eds) 2003. *Ornaments from the past: Beads Studies after Beck*. The Bead Study Trust, London.

- Hansen, Lars Ivar og Olsen, Bjørnar 2004. Kapittel 3. Økonomisk spesialisering og etnisk konsolidering: fangstsamfunn i jernalder og tidlig middelalder. *Samenes historie fram til 1750*. Cappelen akademiske forlag
- Henderson, Julian 1995. The Scientific analysis of glassbeads. Rasmussen, Marianne, Hansen, Ulla Lund, Näsman, Ulf (eds.). *Glass beads : cultural history, technology, experiment and analogy : proceedings of the Nordic glass bead seminar 16.-18. October 1992 at the Historical-Archaeological [sic] Experimental Centre in Lejre, Denmark*. Historical-Archaeological Experimental Centre in Lejre, Denmark.
- Hårdh, Britgitta 1977. Trade and money in Scandinavia in the Viking Age. *Medelladen Från Lunds Universitets Historiske Museum ns.19, 2. s.157-171*
- Ingemark, Dominic 1990. *Glaset: ett tidig hantverk i Skandinavien*. C-betygsoppsats i arkeologi, Særskilt nordeuropeisk - Lunds Universitet
- Jankuhn, Herbert 1982. Trade and settlement in Central and Northern Europe up to and during the Viking Period. *The Journal of the Royal Society of Antiquaries of Ireland*. Hodges, Friggis & co, Dublin. s. 18-50
- Johansen, Lise-Mari Bye 2005. *Perler i nordisk jernalder. Mote eller mening?* Hovedfagsoppgave i Arkeologi, Universitetet i Oslo.
- Kelmer, Inger 1969. *Jernalderens perlemateriale i Vest-Norge- studier i perlens kronologi, utbredelse og anvendelse*. Magistergradoppgave. Universitetet i Bergen
- Kock, Jan og Sode, Torben 1994. Glas, glasperler og glasmagere i Nordindien. BYGD, oktober. Esbjerg, Forlaget Bygd.
- Kohl, Philip L. 1975. The archeology of trade. *Dialectical Anthropology 1*. Elsevier Scientific Publishing Company, Amsterdam.

- Munch, Gerd Stamsø, Johansen, Olav Sverre, og Roesdahl, Else 2003. *Borg in Lofoten. A chieftain's farm in North Norway*. Arkeologisk skriftserie 1, Lofotr vikingmuseet på Borg. Tapir academic press.
- Nerman, Birger 1919. Gravfynden på Gotland under tiden 550-800 e.K. *Antikvarisk tidsskrift för Sverige*. 22 1917-1924. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Norstedt, Stockholm.
- Odner, Knut 1974. Economic Structures in Western Norway in the Early Iron Age. *Norwegian Archaeological Review*, Vol. , Nr. 2. Universitetsforlaget. s.104-112
- Petersen, Theodor 1930. *Problemer i det nordenfjelske Norges bosetningshistorie*. Det Kongelige Norske Vitenskabers selskab, Trondheim
- Polanyi, Karl 1957. The Economy as Instituted Process. Polanyi, Karl, Arensberg, Conrad M. and Pearson, Harry W.(eds.) *Trade and markets in early empires*. New York s.243-270.
- Rasmussen, Marianne, Hansen, Ulla Lund, Näsman, Ulf 1995. *Glass beads : cultural history, technology, experiment and analogy : proceedings of the Nordic glass bead seminar 16.-18. October 1992 at the Historical-Archaeological [sic] Experimental Centre in Lejre, Denmark*. Historical-Archaeological Experimental Centre in Lejre, Denmark.
- Renfrew, Colin 1975. Trade as Action at a Distance: Questions of Intergration and Communication. Sabloff, Jeremy A. og Lamberg-Karlovsky C.C. (eds.): *Ancient civilization and trade*. School of American Research Advanced Seminar series. s.3-54
- Rygh, Olaf [1885]1999. *Norske Oldsager*. Tapir forlag, Trondheim.
- Sjövold, Thorleif 1962. *The Iron Age Settlement of Arctic Norway*. Early Iron Age Norwegian University Press, Oslo.

- Sjövold, Thorleif 1974. *The Iron Age Settlement of Arctic Norway. Late Iron Age*. Norwegian University Press, Oslo.
- Skre, Dagfinn og Stylegard, Frans- A., 2004. *Kaupang : vikingbyen : Kaupang-utstilling ved UKM 2004-2005*. UKM, Universitetet i Oslo.
- Sleen, W. G. N. van der, 1967. *A Handbook on Beads* Publication des "Journées internationales du Verre", Musée du Verre- Liège.
- Sode, Torben 1996. *Anatolske perler*. Forlaget Thot, København
- Sokaras, D., Karydas, A. G., Oikonomou, A., Zacharias N., Beltsios, K. og Kantarelou, V. 2009. Combined elemental analysis of ancient glass beads by means of ion beam, portable XRF, and EPMA techniques. *Anal Bioanal Chem* 395:2199–2209
- Solberg, Bergljot 2000. *Jernalder i Norge: ca 500 f. Kr.- 1030 e. Kr.* Cappelen, Oslo
- Storli, Inger 2006. *Hålogaland før rikssamlingen: Politiske prosesser i perioden 200 e.Kr- 900e. kr.* Novus forlag, Oslo.
- Søbstad, Tom 1976. En 1200 år gammel kvinnegrav i Tromsøområdet. *På Sporet etter fortidens mennesker i Nord-Norge. Ottar nr. 89*. Universitetet i Tromsø.
- Tatton- Brown, Veronica. Some greek and roman pendants and beads in the British Museum. Rasmussen, Marianne, Hansen, Ulla Lund, Näsman, Ulf (eds.). *Glass beads : cultural history, technology, experiment and analogy : proceedings of the Nordic glass bead seminar 16.-18. October 1992 at the Historical-Archaeological [sic] Experimental Centre in Lejre, Denmark*. Historical-Archaeological Experimental Centre in Lejre, Denmark.
- Vinsrygg, Synnøve 1976. Kauriskjel i Tromsø museum: minne om gamal kulturkontakt med fjerne kyststrøk. *På Sporet etter fortidens mennesker i Nord-Norge. Ottar nr. 89*. Universitetet i Tromsø.

Vinsrygg, Synnøve 1979. *Merovingertid i Nord-Noreg; Studie i utvalt materiale frå gravfunn*. Arkeologiske Avhandlinger Nr.2- 1979. Historisk Museum. Universitetet i Bergen.

Ørsnes, Mogens 1968. *Form og stil i Sydskandinaviens yngre germanske jernalder*. Nationalmuseets Skrifter, Arkæologisk- historisk række XI. Nationalmuseet, København.

Gjessing, Gutorm 1939. Noen nord- norske handelsproblemer i jernalderen. *Viking III*. Oslo

Internett:

Grimbe, Jannika 2009. *Glaspärlförsök på Borg, Lofoten. Maj och juni 2009*.
http://www.lofotr.no/Rapporter_645.html 9.sept.2009

Myhre, Per Inge 2008. Moving Belt. Kartlegging av en-karbon metabolisme i store epidemiologiske studier ved hjelp av massespektrometri. *Massenytt nr 1*
<http://nsms.no/info/massenytt1-08.pdf>